

მოვალეთა სიმრავლე

შერჩეული საკითხები ქართულ და გერმანულ სამართალთან მიმართებით

ულრიხ ჰაგენლოხი

დრეზდენის უმაღლესი სამხარეო სასამართლოს ყოფილი პრეზიდენტი

თამარ ხაჭორია

თბილისის საქალაქო სასამართლოს მოსამართლე

I. შესავალი

მოვალეთა სიმრავლის შემთხვევაში, ერთი მხრივ, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსში (გსკ) და, მეორე მხრივ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში (სკ) პასუხისმგებლობისთვის გათვალისწინებული რეგულაციები, სულ მცირე, ძირითად მახასიათებლებში, ნაწილობრივ კი ფორმულირებაშიც ერთმანეთს შეესაბამება. აქედან გამომდინარე, წარმოდგენილი სტატია მიზნად ისახავს, შედარებით-სამართლებრივი გზით აჩვენოს, თუ რამდენად იწვევს ეს მეტწილად იდენტური საკანონმდებლო კონცეფცია კანონის ერთგვაროვან გამოყენებას. გერმანიის სამართლებრივი მდგომარეობის დამუშავებისას ზოგიერთი ისეთი საკითხია განხილული, რომლებიც საქართველოში იმავე გზით ვერ განიხილება.

II. სოლიდარული პასუხისმგებლობის წინაპირობები

მოვალეთა სიმრავლესთან დაკავშირებული სამართლებრივი ურთიერთობების არსებობისას ცენტრალური საკითხი ისაა, მოვალეთა შორის არსებობს სოლიდარული თუ წილადი ვალდებულება.

1. სამართლებრივი რეგულაციები

ა) სამართლებრივი რეგულაციები გერმანიაში

გსკ-ში მოვალეთა სიმრავლესთან დაკავშირებით ყველაზე მნიშვნელოვანი დებულებები შემდეგია:¹

§420. დაყოფადი შესრულება

თუ რამდენიმე პირს ეკისრება დაყოფადი შესრულება ან თუ რამდენიმე პირს შეუძლია დაყოფადი შესრულების მოთხოვნა, მაშინ საექვოობისას ყოველი მოვალე ვალდებულია მხოლოდ თანაბარ წილზე, ხოლო ყოველი კრედიტორი კი უფლებამოსილია მხოლოდ თანაბარ წილზე.

§421. სოლიდარული მოვალეები

თუ რამდენიმე პირს ეკისრება ვალდებულების შესრულება ისე, რომ თითოეულმა უნდა მიიღოს მონაწილეობა მთლიან შესრულებაში, ხოლო კრედიტორი კი უფლებამოსილია მოითხოვოს შესრულება მხოლოდ ერთხელ (სოლიდარული მოვალეები), მაშინ კრედიტორს შეუძლია თავისი სურვილით ნებისმიერი მოვალისაგან მოითხოვოს მთლიანი ან ნაწილობრივი შეს-

¹ როგორც გსკ-ში, ასევე სხვა კანონებში არის სხვა დებულებებიც, რომლებიც ითვალისწინებენ სოლიდარულ პასუხისმგებლობას. კერძოდ, ეს ეხება გსკ-ს მიღმა რეგულირებულ დელიქტურ მოთხოვნებს.

რულება. მთლიანი შესრულების განხორციელებამდე ყველა მოვალე რჩება ვალდებული.

§422. ვალდებულების შესრულების სამართლებრივი შედეგები

(1) ერთ-ერთი მოვალის მიერ ვალდებულების მთლიანად შესრულება მოქმედებს ასევე დანარჩენი მოვალეების მიმართაც. ანალოგიური წესი მოქმედებს ნაკისრი ვალდებულების ნაცვლად სხვა შესრულების მიღების, დეპონირებისა და გაქვითვის მიმართ.

(2) მოთხოვნა, რომელიც ეკუთვნის ერთ-ერთ სოლიდარულ მოვალეს, არ შეიძლება გაიქვითოს დანარჩენი მოვალეების მიერ.

§423. ვალის პატიების სამართლებრივი შედეგები

კრედიტორსა და სოლიდარულ მოვალეს შორის შეთანხმებული ვალის პატიება მოქმედებს ასევე დანარჩენი მოვალეების მიმართაც, თუ ხელშეკრულების მხარეებს სურდათ მთლიანი ვალდებულების შეწყვეტა.

§424. კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილების სამართლებრივი შედეგები

კრედიტორის მიერ ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის მიმართ ვადის გადაცილება მოქმედებს ასევე დანარჩენი მოვალეების მიმართაც.

§425. სხვა ფაქტორების მოქმედება

(1) თუ ვალდებულებითი ურთიერთობიდან სხვა რაიმე არ გამომდინარეობს, ის ფაქტორები, რომლებიც §§ 422-424-ში არ არის მითითებული, მოქმედებს მხოლოდ იმ სოლიდარული მოვალის სასარგებლოდ ან საწინააღმდეგოდ, რომელთანაც არიან ისინი დაკავშირებულნი.

(2) ზემოაღნიშნული წესები მოქმედებს, განსაკუთრებით, ხელშეკრულების შეწყვეტის, ვალდებულების შესრულების ვადის გადაცილების, ბრალის, სოლიდარული მოვალის მიერ ვალდებულების შესრულების შეუძლებლობის, ხანდაზმულობის, ხანდაზმულობის ვადის ხელახალი დენის, დენის შერჩერებისა და შეწყვეტის, მოთხოვნისა და ვალის ერთი პირის ხელში

აღმოჩენისა და კანონიერ ძალაში შესულ სასამართლოს გადაწყვეტილების მიმართ.

§426. წილთა გათანაბრების ვალდებულება, მოთხოვნის გადასვლა

(1) სოლიდარული მოვალეები ერთმანეთის მიმართ ვალდებული არიან თანაბარწილად. თუ ერთ-ერთი მოვალისაგან მისი წილი თანხის მიღება შეუძლებელია, მაშინ გადაუხდელი ნაწილის შევსების ვალდებულება ეკისრებათ დანარჩენ მოვალეებს წილების გათანაბრების მიზნით.

(2) იმ ფარგლებში, რომლებშიც სოლიდარული მოვალე აკმაყოფილებს კრედიტორს და შეუძლია დანარჩენი მოვალეებისაგან წილების გათანაბრების მოთხოვნა, კრედიტორის მოთხოვნა დანარჩენი მოვალეების მიმართ გადადის მასზე. მოთხოვნაზე საკუთრების უფლების გადასვლა არ შეიძლება განხორციელდეს კრედიტორის ინტერესების საზიანოდ.

§427. ერთობლივი სახელშეკრულებო ვალდებულება

თუ რამდენიმე პირი ხელშეკრულებით ერთობლივად კისრულობს დაყოფად ვალდებულებას, მაშინ საჭეწოობისას ისინი პასუხს აგებენ, როგორც სოლიდარული მოვალეები.

§840. რამდენიმე პირის პასუხისმგებლობა

(1) თუ რამდენიმე პირი ერთდროულად არის ვალდებული დელიქტიდან გამომდინარე ზიანის სათვის, მაშინ ისინი პასუხს აგებენ, როგორც სოლიდარული მოვალეები.

(2) თუ იმ პირთან ერთად, ვინც, §§ 831, 832 თანახმად, ვალდებულია, აანაზღაუროს სხვა პირის მიერ მიყენებული ზიანი, ასევე პასუხისმგებელია სხვა პირიც, მაშინ ერთმანეთს შორის ურთიერთობაში ვალდებულია მხოლოდ ეს უკანასკნელი, ხოლო § 829 შემთხვევაში - მხოლოდ ის პირი, ვისაც ევალება ზედამხედველობის განხორციელება.²

² ამ პუნქტში ნახსენები რეგულაციები ეხება ხელმძღვანელის (Geschäftsherr) პასუხისმგებლობას მუშაკის (Verrichtungsgehilfe) გამო (მდრ. სკ 997 მუხლთან, თუმცა გერმანულ სამართალში ხელმძღვანელის გამართლების შესაძლებლობით (Exkulpation des

(3) თუ იმ პირთან ერთად, ვინც, § 833-838 თანახმად, ვალდებულია, აანაზღაუროს მიყენებული ზიანი, პასუხისმგებელია მესამე პირი, მაშინ ერთმანეთს შორის ურთიერთობაში ვალდებულია მხოლოდ მესამე პირი.³

საკანონმდებლო კონცეფციის მიხედვით, გსკ-ის § 420 პარაგრაფის თანახმად, მოვალეთა სიმრავლის „საეჭოვნობისას“ სახეზეა წილადი ვალდებულება. რეალურად, როგორც წესი, მოვალეთა სიმრავლისას უმეტესად სოლიდარული ვალდებულებაა სახეზე. ლიტერატურაში, ნათლად არის აღნიშნული, რომ გსკ-ის § 427-ე პარაგრაფით გათვალისწინებული კანონისმიერი პრეზუმფცია გსკ-ის § 420-ე პარაგრაფში მოქცეულ წილადი ვალდებულების პრეზუმფციას გამოყენების სფეროთა მნიშვნელოვან ნაწილში ეწინააღმდეგება.⁴

ბ) საკანონმდებლო მოწესრიგება საქართველოში

ვალდებულ პირთა სიმრავლესთან დაკავშირებული ზოგადი დებულებები თავმოყრილია საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-3 ნიგზის მე-7 კარის მე-2 თავში.

მუხლი 463. სოლიდარული ვალდებულება

თუ რამდენიმე პირს ევალება ვალდებულების შესრულება ისე, რომ თითოეულმა უნდა მიიღოს მონაწილეობა მთლიანი ვალდებულების შესრულებაში (სოლიდარული ვალდებულება), ხოლო კრედიტორს აქვს შესრულების მხოლოდ ერთგვარი მოთხოვნის უფლება, მაშინ ისინი წარმოადგენენ სოლიდარულ მოვალეებს.

Geschäftsherrn)), ზედამხედველობაზე პასუხისმგებელი პირისა და ე.წ. ქმედუუნარო პირის პასუხისმგებლობას სამართლიანობის პრინციპიდან გამომდინარე (Billigkeitshaftung des Schuldunfähigen).

³ ამ პუნქტში ნახსენები რეგულაციები ეხება ცხოველებისგან მომდინარე საფრთხესა და შენობის ჩამონგრევის შედეგად წარმოშობილი ზიანის პასუხისმგებლობის საკითხებს.

⁴ Rüßmann in: Herberger / Martinek / Rüßmann / Weth/Würdinger, jurisPK-BGB, 9. Aufl. (2020), § 420 BGB Rn. 16

მუხლი 464. სოლიდარული ვალდებულების წარმოშობის საფუძვლები

სოლიდარული ვალდებულება წარმოიშობა ხელშეკრულებით, კანონით ან ვალდებულების საგნის განუყოფლობით.

მუხლი 465. კრედიტორის უფლება, მოითხოვოს შესრულება ნებისმიერი მოვალისაგან

კრედიტორს შეუძლია თავისი სურვილისამებრ შესრულება მოსთხოვოს ნებისმიერ მოვალეს როგორც მთლიანად, ასევე ნაწილობრივ. ვალდებულების მთლიანად შესრულებამდე დანარჩენი მოვალეების ვალდებულება ძალაში რჩება.

მუხლი 466. სოლიდარული მოვალის შესაგებელი კრედიტორის მიმართ

სოლიდარული მოვალე უფლებამოსილია კრედიტორს წარუდგინოს ყველა ისეთი შესაგებელი, რომლებიც ვალდებულების არსიდან გამომდინარეობენ, ან რომლის უფლებაც მარტო მას აქვს, ან იგი საერთოა ყველა სოლიდარული მოვალისათვის.

მუხლი 467. ერთ-ერთი მოვალის მიერ ვალდებულების მთლიანად შესრულების შედეგები

ერთ-ერთი მოვალის მიერ ვალდებულების მთლიანად შესრულება ათავისუფლებს შესრულებისაგან დანარჩენ მოვალეებს. იგივე წესი მოქმედებს კრედიტორთან მოვალის მიერ განხორციელებული გაქვითვის მიმართ.

მუხლი 468. სხვა სოლიდარულ მოვალესთან დაკავშირებული ფაქტების გამოყენების დაუშვებლობა

ერთ-ერთ სოლიდარულ მოვალესთან დაკავშირებული ფაქტები შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მხოლოდ ამ პირის მიმართ, თუ ვალდებულებითი ურთიერთობიდან სხვა რამ არ გამომდინარეობს.

მუხლი 469. სარჩელი ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის წინააღმდეგ

სარჩელის შეტანა ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის მიმართ კრედიტორს არ ართმევს უფ-

ლებას შეიტანოს სარჩელი დანარჩენ მოვალეთა მიმართაც.

მუხლი 470. შესრულების მიღების დაყოვნების შედეგები

1. კრედიტორის მიერ ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალისაგან შესრულების მიღების დაყოვნების შედეგები ძალაშია დანარჩენი სოლიდარული მოვალეების მიმართაც.

2. ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის მიერ შესრულების ვადის დაყოვნების შედეგები არ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს დანარჩენი სოლიდარული მოვალეების მიმართაც.

მუხლი 471. სოლიდარული მოვალის მემკვიდრეთა უფლებები

თუ ერთ-ერთ სოლიდარულ მოვალეს ჰყავს რამდენიმე მემკვიდრე, მაშინ თითოეული მათგანი ვალდებულია შეასრულოს მოთხოვნა თავისი სამკვიდრო წილის შესაბამისად. ეს წესი არ მოქმედებს მაშინ, როცა მოთხოვნა განუყოფადია.

მუხლი 472. კრედიტორის მოთხოვნის გაერთიანება ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის ვალთან

თუ კრედიტორის მოთხოვნა ერთიანდება ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის ვალთან, მაშინ დანარჩენ მოვალეთა მიმართ ვალდებულება წყდება იმ ოდენობით, რაც ამ მოვალის წილზე მოდიოდა.

მუხლი 473. უკუმოთხოვნის უფლება ერთ-ერთი მოვალის მიერ ვალდებულების მთლიანად შესრულებისას

1. მოვალეს, რომელმაც სოლიდარული ვალდებულება შეასრულა, აქვს უკუმოთხოვნის უფლება დანარჩენ მოვალეთა მიმართ წილთა თანაბრობის კვალობაზე, ოღონდ თავისი წილის გამოკლებით, თუკი ხელშეკრულებით ან კანონით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული.

2. როდესაც შეუძლებელია მოვალეთა პასუხისმგებლობის ოდენობის განსაზღვრა, ისინი ერთმანეთის წინაშე პასუხს აგებენ თანაბარი წილით.

მუხლი 474. სოლიდარული მოვალის ვალდებულების შედეგები

თუ ერთ-ერთი მოვალეთაგანი ვალდებულია აღმოჩნდება, მაშინ მისთვის განსაზღვრული წილი თანაზომიერად ნაწილდება ყველა სხვა გადახდისუნარიან მოვალეს შორის.

მუხლი 475. სოლიდარული მოვალის კომპენსაცია

თუ სოლიდარულმა მოვალემ მიიღო სარგებელი სოლიდარული ვალდებულებიდან, მაშინ იმ სოლიდარულ მოვალეს, რომელსაც ასეთი სარგებელი არ მიუღია, შეუძლია მოსთხოვოს მას დაკმაყოფილება თავისი ვალდებულების შესასრულებლად.

მუხლი 476. ხანდაზმულობის ვადის გასვლის შედეგები

ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის მიმართ ხანდაზმულობის ვადის შერყევას ან შეწყვეტას არა აქვს ძალა სხვა მოვალეთა მიმართ.

მუხლი 449. ვალის პატიების შედეგები სხვა სოლიდარული მოვალეებისათვის

ვალის პატიება ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალისათვის ათავისუფლებს სხვა სოლიდარულ მოვალეებსაც, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა კრედიტორი მათ მიმართ მოთხოვნას იტოვებს. ამ შემთხვევაში კრედიტორს შეუძლია დარჩენილი სოლიდარული მოვალეების მიმართ მხოლოდ ერთი მოთხოვნა გამოიყენოს განთავისუფლებული მოვალის წილის გამოკლებით.

2. სამართლებრივი მდგომარეობა წილადი და სოლიდარული პასუხისმგებლობის გამიჯვნისას

ა) ზოგადი პრინციპები (გსკ-ის §§ 420, 412-ე პარაგრაფები; სკ-ის 463-ე მუხლი)

აა) გერმანიის სამართლებრივი მდგომარეობა

თუ რომელიმე სპეციალური ნორმა არ გამოიყენება, მაშინ გამიჯვნისთვის ცენტრალური

კითხვა მდგომარეობს შემდეგში - როგორც გსკ-ის §421 პარაგრაფშია მოხსენიებული - ეკისრება თუ არა რამდენიმე პირს ვალდებულების შესრულება ისე, რომ „თითოეულმა უნდა მიიღოს მონაწილეობა მთლიან შესრულებაში, ხოლო კრედიტორი კი უფლებამოსილია მოითხოვოს შესრულება მხოლოდ ერთხელ“.

(1) მიზნობრივი ერთიანობა

უზენაესი ფედერალური სასამართლოს მიერ დამკვიდრებული სასამართლო პრაქტიკის მიხედვით, სოლიდარული პასუხისმგებლობა წინაპირობად აყენებს არსებულ მოთხოვნებს შორის ფაქტობრივ ან სამართლებრივ მიზნობრივ ერთიანობას.⁵ ასეთი მიზნობრივი ერთიანობა, როგორც წესი, არსებობს მაშინ, როდესაც ვალდებულებებმა უნდა დააკმაყოფილონ კრედიტორის შინაარსობრივად იდენტური ინტერესი.⁶ ეს, უპირველეს ყოვლისა, სავარაუდოა მაშინ, თუ ცალკეულმა მოვალეებმა ვალდებულების დარღვევით კრედიტორს ერთი და იგივე მატერიალური ზიანი მიაყენეს.⁷ ზოგადად, დამატებით არ არის საჭირო, მოვალეებს საზიანო ქმედებების განხორციელებისას საერთო ინტერესი გააჩნდეთ ან რომ სახელშეკრულებო პასუხისმგებლობისას არსებობდეს იმავე შინაარსის ძირითადი შესასრულებელი ვალდებულებები.⁸ ზიანის მიმყენებელთა მიზნობრივი ერთიანობის არსებობას ასევე ხელს არ უშლის ის ფაქტი, რომ ერთი მოვალე ხელშეკრულებით, ხოლო მეორე დელიქტური ზიანის ანაზღაურებით არის ვალდებული⁹ ან რომ ერთი დამრღვე-

ვი - დადებით ინტერესზე, ხოლო მეორე დამრღვევი უარყოფით ინტერესზეა პასუხისმგებელი.¹⁰ ანალოგიურად, მიზნობრივი ერთიანობის არსებობას არ აბრკოლებს ის ფაქტი, რომ ერთი დამრღვევის დროს - პოზიტიური ქმედება, ხოლო მეორე ზიანის მიმყენებლის შემთხვევაში არამართლზომიერი უმოქმედობა არსებობდა.¹¹

გერმანიის სასამართლო პრაქტიკის მიხედვით, მსგავსი მიზნობრივი ერთიანობის, ანუ მოთხოვნებს შორის შიდა კავშირის არსებობისთვის, საკმაოდ ზომიერი მოთხოვნებია დაწესებული. ეს ნაწილობრივ განპირობებულია იმით, რომ გსკ-ის § 421-ის საკმაოდ ვრცელი გამოყენებით ჩვეულებრივ მიიღწევა მონაწილე პირების ინტერესებს შორის შესაბამის ბალანსი, ანუ საგნობრივი შედეგი:

წილადი შესრულების შემთხვევაში კრედიტორს ექმნება მნიშვნელოვანი სირთულეები სამართლებრივი დევნის ეფექტიანობის თვალსაზრისით. ის მოვალის ვალაუვალობის ან მისი მიუწვდომლობის შემთხვევაში არა მხოლოდ მოთხოვნის დანაკარგის რისკს იღებს თავის თავზე, არამედ წილადი ვალდებულების შესრულების შემთხვევაში პასუხისმგებლობის ოდენობის გამოკვლევის მიზნით ასევე უნდა დაადგინოს და შეაფასოს ცალკეულ მოვალეებს შორის არსებული როგორც ფაქტობრივი, ასევე სამართლებრივი გარემოებები. თუმცა მისთვის ორივე საკითხი, განსაკუთრებით ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნისას, პრობლემასთან ასოცირდება, ვინაიდან დაზარალებული ხშირად საკმარისად არ იცნობს ზიანის მიმყენებლებს შორის შიდა ურთიერთობებს და, უფრო მეტიც, შესაბამისი პირის პასუხისმგებლობის წილის ყოველი ცალკეული შეფასება შეიცავს არასწორი შეფასების რისკს. ყოველ შემთხვევაში, როცა რამდენიმე მოვალის მიმართ წაყენებული პრეტენზიები ეფუძნება ზიანის მომტან ქმედებებს, ამ რისკების დაზარალებული მხარისთვის დაკისრება არ იქნებოდა მიზანშეწონილი. როგორც წესი, ბევრად უფრო სამართლიანია, რომ დაზარალებულმა მხარემ

⁵ BGH, Urteil vom 26.06.2003 - VII ZR 126/02 - BGHZ 155, 265 (juris Rn. 13); BGH, Beschluss vom 01.02.1965 - GSZ 1/64 - BGHZ 43, 227 (juris Rn. 10 ff.).

⁶ BGH, Urteil vom 22.12.2011 - VII ZR 136/11 - NJW 2012, 1070 (juris Rn. 18); BGH, Urteil vom 22. 12.2011 - VII ZR 7/11 - BGHZ 192, 182 (juris Rn. 18).

⁷ BGH, Beschluss vom 01.02.1965 - GSZ 1/64 - BGHZ 43, 227 (juris Rn. 10 ff.).

⁸ BGH, Urteil vom 22.12.2011 - VII ZR 136/11 - NJW 2012, 1070 (juris Rn. 18); BGH, Urteil vom 22. 12.2011 - VII ZR 7/11 - BGHZ 192, 182 (juris Rn. 18); BGH, Urteil vom 26.06.2003 - VII ZR 126/02 - BGHZ 155, 265 (juris Rn. 13).

⁹ BGH, Urteil vom 29.06.1972 - VII ZR 190/71 - BGHZ 59, 97 (juris Rn. 9 ff.).

¹⁰ BGH, Urteil vom 22.12.2011 - VII ZR 7/11 - BGHZ 192, 182 (juris Rn. 18).

¹¹ BGH, Urteil vom 29.06.1972 - VII ZR 190/71 - BGHZ 59, 97 (juris Rn. 9 ff.).

ისარგებლოს სოლიდარული პასუხისმგებლობის უპირატესობებით და ზიანის გამომწვევმა პირებმა ერთმანეთში შეათანხმონ, რა ოდენობის პასუხისმგებლობის წილი ეკისრებათ მათ საზიანო მოვლენის დადგომისთვის.

თუ რამდენიმე მოვალის მიერ სახელშეკრულებო ვალდებულების დარღვევამ გამოიწვია ერთობლივი ზიანი, ზიანის ანაზღაურება სოლიდარული პასუხისმგებლობიდან გამომდინარე არ ბრკოლდება იმით, რომ სოლიდარული პასუხისმგებლობა არ არსებობდა შესაბამის ძირითად ვალდებულებებზე. მაგალითად, სამშენებლო კომპანია და არქიტექტორი არ არიან სოლიდარული მოვალეები თავიანთ ძირითად ვალდებულებებთან მიმართებით შენობის პროექტის შექმნის თვალსაზრისით.¹² თუმცა თუ, ერთი მხრივ, არქიტექტორის და, მეორე მხრივ, სამშენებლო კომპანიის მიერ მოვალეობის დარღვევამ გამოიწვია იდენტური ზიანი, ეს არ გამორიცხავს ზიანის ანაზღაურებისთვის სოლიდარულ პასუხისმგებლობას.¹³

გერმანული სასამართლო პრაქტიკიდან მიზნობრივი ერთიანობის მაგალითებია:

– თუ სამშენებლო კომპანიებმა ცალ-ცალკე შეასრულეს ნარდობის სამუშაოები, რომელთაგან თითოეულს აქვს ხარვეზი და თუ ეს ხარვეზები ეკონომიკური თვალსაზრისით მხოლოდ ერთობლივად შეიძლება გამოსწორდეს, არსებობს სოლიდარული პასუხისმგებლობა.¹⁴

- სოლიდარული პასუხისმგებლობა სახეზეა, თუ კრედიტორის მიერ შეძენილ ცხენს აქვს დეფექტი, რაზეც პასუხისმგებელია არა მხოლოდ გამყიდველი ნასყიდობის სახელშეკრულებო გა-

რანტიის ფარგლებში, არამედ ვეტერინარიც, რომელმაც ეს ნაკლი არ დააფიქსირა ცხენის შეძენამდე მისთვის დაკვეთილ საექსპერტო დასკვნაში. მართალია, სამართლებრივი ურთიერთობები, საიდანაც გამომდინარეობს პასუხისმგებლობა (ერთი მხრივ, ნასყიდობის სახელშეკრულებო გარანტია და, მეორე მხრივ, შეძენილი ნივთის საექსპერტო დასკვნა) არსებითად განსხვავებულია იურიდიული და ფაქტობრივი თვალსაზრისით. თუმცა, გადამწყვეტი ფაქტორი სოლიდარული პასუხისმგებლობის არსებობისთვის არის ის, რომ ეს სახელშეკრულებო ურთიერთობები გაერთიანდა ერთგვაროვან შედეგში, კერძოდ, ცხენის შეძენაში, რომელიც გამოსაყენებლად საკმარისად ვარგისი არ არის.¹⁵

იმ პირს, რომელმაც, როგორც არაუფლებამოსილმა პირმა, ნივთის განკარგვით საკუთრების უფლების დაკარგვა გამოიწვია და, შესაბამისად, უნდა გადასცეს გაყიდვიდან მიღებული შემოსავლები (გსკ-ის § 816-ე პარაგრაფი; შდრ. სკ-ის 990-ე მუხლი), და იმ პირს შორის, რომელმაც მესამე მხარის მხრიდან კეთილსინდისიერ შეძენას არამართლზომიერად არ შეუშალა ხელი და საკუთრების უფლების დაკარგვის გამო სახელშეკრულებო ან დელიქტური ზიანის (ღირებულებითი კომპენსაციის) ანაზღაურება ეკისრება, არსებობს სოლიდარული ვალდებულება.¹⁶

(2) ერთგვაროვნება

თუ ფაქტობრივი ან სამართლებრივი მიზნობრივი ერთიანობა სახეზეა, სოლიდარული პასუხისმგებლობის არსებობისთვის დამატებით აუცილებელი არ არის თითოეული მოვალის წინააღმდეგ მიმართული მოთხოვნები იყოს შინაარსობრივად ერთგვაროვანი („ნივთიერად იდენტური“, „stoffgleich“).

მოთხოვნების განსხვავებული ოდენობები არ გამორიცხავს სოლიდარულ პასუხისმგებ-

¹² BGH, Beschluss vom 01.02.1965 - GSZ 1/64 - BGHZ 43, 227 (juris Rn. 11).

¹³ BGH, Beschluss vom 01.02.1965 - GSZ 1/64 - BGHZ 43, 227 (juris Rn. 12 f.); შდრ. ასევე ქვემოთ განხილულ ცხენის შემთხვევას და შემდგომში წარმოდგენილ პრობლემატიკას, როდესაც დამატებითი შესრულება და ზიანის ანაზღაურება ერთმანეთს ემთხვევა.

¹⁴ BGH, Urteil vom 26.06.2003 - VII ZR 126/02 - BGHZ 155, 265 (juris Rn. 13), გარე ფასადზე გაჩენილი ბზარებიანი შენობისთვის, რომელიც შეიძლება გამოწვეული იყოს როგორც ერთი სამშენებლო კომპანიის დეფექტური ქვისგან და ასევე მეორე სამშენებლო კომპანიის დეფექტური შელესვისგან და რომლის შეკეთება შესაძლებელია მხოლოდ დამატებითი თაბაშირის წასმით, ანუ ერთობლივად.

¹⁵ BGH, Urteil vom 22.12.2011 - VII ZR 136/11 - NJW 2012, 1070 (juris Rn. 18); BGH, Urteil vom 22. 12.2011 - VII ZR 7/11 - BGHZ 192, 182 (juris Rn. 18).

¹⁶ BGH, Urteil vom 21.09.1983 - VIII ZR 163/82 - JZ 1984, 230 (juris Rn. 22 f.).

ლობას; ისინი უბრალოდ ყოფენ კრედიტორის მოთხოვნებს ისე, რომ ყველა ზიანის მიმყენებლის ასანაზღაურებელი თანხის ოდენობა სოლიდარული პასუხისმგებლობაა, ხოლო ზედმეტი თანხით წამოიქმნება ინდივიდუალური ვალდებულება.¹⁷ თუ ასეთ სიტუაციაში სოლიდარული მოვალე, რომელიც გარე ურთიერთობებში ვალდებულია დანარჩენ პირებზე მეტი გადაიხადოს, ასრულებს ნილობრივ შესრულებას, ეს (თუ დაფარვის სხვა მიზანი არ არის მითითებული) პრიორიტეტულად ჩაითვლება მოთხოვნის იმ ნაწილში, რომლისთვისაც არ არსებობს სოლიდარული პასუხისმგებლობა, იმ სამართლებრივი პრინციპის მიხედვით, რომელიც გსკ-ის § 366 II შესაბამისად გამომდინარეობს. ეს უზრუნველყოფს, რომ კრედიტორი შეინარჩუნებს მისთვის უფრო უსაფრთხო სოლიდარულ ვალდებულებას.¹⁸

მოთხოვნების განსხვავებული შინაარსიც კი თავიდანვე არ აბრკოლებს სოლიდარული პასუხისმგებლობის არსებობას. ეს ეხება, მაგალითად, ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნებს, რომლებიც მიმართულია ერთი მოვალის წინააღმდეგ პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენისკენ და მეორე მოვალის მიმართ ფულადი კომპენსაციის ან ზიანის გამოსწორების ხარჯების ანაზღაურებისთვის. უპირველეს ყოვლისა, ეს თემატიკა პრაქტიკულ აქტუალობას იძენს მაშინ, როდესაც ნასყიდობის თუ ნარდობის სახელშეკრულებო გარანტიის ფარგლებში არსებული ნაკლის გამოსწორებისკენ (დამატებითი შესრულებისკენ) მიმართული მოთხოვნები ემთხვევა ფულად გადასახდელებზე დაფუძნებულ მოთხოვნებს. თუ, მაგალითად, სამშენებლო ხარვეზზე პასუხისმგებელია როგორც სამშენებლო კომპანია სამუშაოების შესრულებისას დაშვებული შეცდომის გამო, ასევე არქიტექტორი სამშენებლო ზედამხედველობის ვალდებულების (მონიტორინგის ვალდებულების) დარღვევის გამო, არქიტექტორმა ზიანი უნდა აანაზღა-

უროს ფულადი სახით, ხოლო სამშენებლო კომპანიას, ნარდობის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე, ეკისრება ნაკლის გამოსწორების ვალდებულება. თუმცა, ეს ხელს არ უშლის ორივე პირს შორის არსებობდეს სოლიდარული პასუხისმგებლობა.¹⁹

ამხანაგობის შემთხვევაში, ერთი მხრივ, საზოგადოება და, მეორე მხრივ, საკუთარი ქონებით პასუხისმგებელი პარტნიორები არ არიან სოლიდარულად პასუხისმგებლები საზოგადოების კრედიტორების წინაშე.²⁰ ასეთ სიტუაციაში, მართალია, ყველა მოთხოვნა მიმართულია შესრულების იდენტური ინტერესისკენ. თუმცა, კორპორაციულ-სამართლებრივი დებულებების პრიორიტეტულობა განსაკუთრებით პარტნიორების მიერ განეული ხარჯების ანაზღაურებაზე ხელს უშლის გსკ-ის §§ 420-ე და შემდგომი პარაგრაფების გამოყენებას.²¹

სხვა მაგალითებად შეიძლება დასახელდეს შემდეგი:

– მოთხოვნების ფაქტობრივი ერთგვაროვნება არსებობს იმ შემთხვევაში, როდესაც პაციენტი ორი განსხვავებული კლინიკიდან ითხოვს ზიანის ანაზღაურებას, რამდენადაც კლინიკებმა სამედიცინო მკურნალობა, თუნდაც თითოე-

¹⁷ BGH, Urteil vom 26.03.2009 - I ZR 43/06 - juris Rn. 39; BGH, Urteil vom 03.02.1954 - VI ZR 153/52 - BGHZ 12, 213 (juris Rn. 15).

¹⁸ Staudinger/Looschelders (2017) BGB § 426 Rn. 44; OLG Düsseldorf, Urteil vom 11.11.1994 - 22 U 73/94 - NJW 1995, 2565.

¹⁹ BGH, Beschluss vom 01.02.1965 - GSZ 1/64 - BGHZ 43, 227 (juris Rn. 10 ff.); BGH, Urteil vom 26.07.2007 - VII ZR 5/06 - NJW-RR 2008, 176 (juris Rn. 23). თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ არქიტექტორს უფლება აქვს, უარი თქვას შესრულებაზე 2018 წლის 1 იანვარს კანონში შეტანილი ცვლილების შედეგად (გსკ-ის § 650თ), მანამ სანამ დამკვეთის მიერ სამშენებლო კომპანიისთვის განსაზღვრული ვადა დამატებითი შესრულებისთვის უშედეგო არ აღმოჩნდა. ჯერ კიდევ სანამ ეს დებულება ძალაში შევიდოდა, აღნიშნული ნაწილობრივ გამომდინარეობდა კეთილსინდისიერების პრინციპიდან (გსკ-ის § 242-ე პარაგრაფი), რომ არქიტექტორის მიმართ პრეტენზიის წაყენება არაკეთილსინდისიერი იქნებოდა, თუ სამშენებლო კომპანია მზად იყო დამატებითი შესრულებისთვის. შდრ., მაგალითად, OLG Dresden, Urteil vom 19.10.2016 - 13 U 74/16 - NJW 2017, 1555; შდრ. იხ. ასევე BGH, Urteil vom 26.07.2007 - VII ZR 5/06 - NJW-RR 2008, 176 (juris Rn. 24 ff.).

²⁰ BGH, Urteil vom 09.05.1963 - II ZR 124/61 - BGHZ 39, 319 (juris Rn. 16).

²¹ თუმცა პარტნიორთა სოლიდარული პასუხისმგებლობა ამით უცვლელი რჩება; შდრ. პარტნიორებს შორის წილის კომპენსაცია ქვემოთ III. 1. ბ).

ულმა მათგანმა საკუთარი პასუხისმგებლობით, ერთმანეთთან შეათანხმა.²²

– სოლიდარული პასუხისმგებლობა სახეზეა, თუ კრედიტორი ზიანის ანაზღაურებას იმის გამო ითხოვს, რომ იგი რამდენჯერმე მოატყუეს მოვალეებმა ერთი და იმავე სისხლის სამართლის დანაშაულის ჩადენით (იგივე „კრიმინალური თაღლითობით“), თუნდაც სამართლებრივად ეს სისხლის სამართლის დანაშაულები განცალკევებული იყოს და მოვალეებს დანაშაულში განსხვავებული წილი მიუძღოდეთ.²³

(3) თანაბარი რანგირება

გსკ-ის § 421-ე პარაგრაფის სიტყვასიტყვითი ფორმულირების გარდა, მიზნობრივი ერთიანობა მოითხოვს ვალდებულებების ე.წ. თანაბარ რანგირებას. ეს ასე არ არის, თუ მოვალის შესასრულებელი ვალდებულება დაქვემდებარებული ხასიათისაა ან თუ მოვალე სხვა ვალდებულების შესრულებაზე უფრო ადრეა პასუხისმგებელი.²⁴ კერძოდ, ეს ეხება იმ შემთხვევას, თუ სახელმეკრულებო ან კანონისმიერი ვალდებულების მიზანია კრედიტორის გათავისუფლება სხვა მოვალის ლიკვიდურობის რისკისგან.²⁵ სხვა შემთხვევაში სხვა მოვალე არაპირდაპირ ისარგებლებდა ვალდებულებით, რომელიც თავისი ბუნებით მხოლოდ კრედიტორის დაცვას ისახავს მიზნად.²⁶ თუმცა, ეს ვერ

იქნებოდა თავსებადი სოლიდარული ვალდებულებითი ურთიერთობის შედეგად ჩამოყალიბებულ მაკომპენსირებელი სამართლიანობის იდეასთან.²⁷

ამის საილუსტრაციოდ უნდა აღინიშნოს გადაწყვეტილება, რომლის გარემოებები შეცვლილი ფორმით ისეა წარმოდგენილი,²⁸ რომ ქართულ სამართალშიც დაისვას შესაბამისი სამართლებრივი საკითხი.²⁹

მოპასუხე ლიზინგით აღებული ავტომობილის მფლობელია. ლიზინგის ხელშეკრულებით მან აიღო ვალდებულება, (ნამდვილობის შემთხვევაში) საჭირო სარემონტო სამუშაოები ავტომობილზე ჩაატაროს დაუყოვნებლივ. ლიზინგით აღებული ავტომობილი დაზიანდა სხვა ავტომობილთან ავტოსაგზაო შემთხვევის შედეგად. შემთხვევის გარემოებების გარკვევა შეუძლებელი იყო. თუმცა, წინასწარი პროცესის დროს საბოლოოდ დადგინდა, რომ მეორე სატრანსპორტო საშუალების მფლობელი საგზაო მოძრაობის შესახებ კანონის (StVG) მე-7 ნაწილიდან გამომდინარე მომეტებული საფრთხის წყაროს გამო 100%-ით პასუხისმგებელი იყო ლიზინგის გამცემის, როგორც მესაკუთრის მიმართ წარმოშობილი ზიანისთვის. ეს ემყარება იმ ფაქტს, რომ ლიზინგის გამცემს, რომელიც ამავე დროს არ არის სატრანსპორტო საშუალების მფლობელი, არ უნდა შეერაცხოს ლიზინგით აღებული სატრანსპორტო საშუალების მფლობელის პასუხისმგებლობა (ე. წ. საექსპლუატაციო რისკი), როგორც მოთხოვნის შემ-

²² OLG Hamm, Beschluss vom 07.05.2015 - 32 SA 4/15 - MDR 2016, 117.

²³ BayObLG, Beschluss vom 21.10.1997 - 1 Z AR 72/97 - juris.

²⁴ BGH, Urteil vom 27.10.2020 - XI ZR 429/19 - NJW 2021, 550 (juris Rn. 18); BGH, Urteil vom 17. 10.2017 - VI ZR 423/16 - BGHZ 216, 149 (juris Rn. 19); BGH, Urteil vom 22.12.2011 - VII ZR 7/11 - BGHZ 192, 182 (juris Rn. 18); BGH, Urteil vom 28.11.2006 - VI ZR 136/05 - NJW 2007, 1208 (juris Rn. 17 ff.).

²⁵ BGH, Urteil vom 28.11.2006 - VI ZR 136/05 - NJW 2007, 1208 (juris Rn. 17 ff.).

²⁶ იხ. ძალიან თვალსაჩინოდ: BGH, Urteil vom 28.11.2006 - VI ZR 136/05 - NJW 2007, 1208 (juris Rn. 17 ff.). თუმცა უფრო დეტალური ახსნა აქ არ არის წარმოდგენილი, ვინაიდან გადაწყვეტილების გაგება შესაძლებელია მხოლოდ გერმანიის კანონმდებლობით არსებული ავტოტრანსპორტის პასუხისმგებლობის მზღვევლის

წინააღმდეგ პირდაპირი მოთხოვნის კარგად ცოდნის ფონზე.

²⁷ BGH, Urteil vom 28.11.2006 - VI ZR 136/05 - NJW 2007, 1208 (juris Rn. 18); შდრ. ასევე BGH, Urteil vom 29.06.1989 - IX ZR 175/88 - BGHZ 108, 179 (juris Rn. 23).

²⁸ გადაწყვეტილება ეხებოდა ვალდებულების უზრუნველყოფის მიზნით გაცემულ ქონებას გერმანიის სამართლის მიხედვით; ნაცვლად ამისა, საფუძვლად გამოყენებული იქნა ლიზინგის ხელშეკრულება. შემდგომში, ავტოტრანსპორტის პასუხისმგებლობის მზღვევლის ნაცვლად მოსარჩელედ აირჩიეს ავარიაში მონაწილე სხვა სატრანსპორტო საშუალების მფლობელი, რომელიც გერმანიაში ექვემდებარება პირდაპირ გარე პასუხისმგებლობას სადაზღვევო ხელშეკრულების შესახებ კანონის (VVG) 115-ე მუხლის მიხედვით.

²⁹ ეფუძნება: BGH, Urteil vom 27.10.2020 - XI ZR 429/19 - NJW 2021, 550.

ცირების საფუძველი.³⁰ მეორე სატრანსპორტო საშუალების მფლობელი ახლა მოპასუხისგან კომპენსაციის ნახევარს ითხოვს, რადგან მოპასუხე დაზარალებული ლიზინგის გამცემის მიმართ ასევე ვალდებული იყო, სარემონტო სამუშაოების დანაწესის საფუძველზე ავარიის შედეგად მიყენებული ზიანი გამოესწორებინა.

უზენაესმა ფედერალურმა სასამართლომ³¹ მიიჩნია, რომ სარემონტო სამუშაოების დანაწესის საფუძველზე დავალდებულებული მოპასუხე და ავარიაში მონაწილე მეორე მანქანის მფლობელი არ არიან სოლიდარული მოვალეები. სოლიდარული პასუხისმგებლობა წინაპირობად ითვალისწინებს პასუხისმგებელ პირებს შორის მათი ვალდებულებების თანაბარი რანგირების გამო მიზნობრივ ერთიანობას.³² ასეთი არ არსებობს, თუ ერთი ვალდებულება არის სუბსიდიური ან დაქვემდებარებული. ეს ეხება მოპასუხის მხრიდან სარემონტო სამუშაოების შესრულების სახელშეკრულებო ვალდებულებას, რადგან ეს არ არის დამოკიდებული რემონტის საჭიროების მიზეზზე; ის წარმოიქმნება მაშინაც, როდესაც სატრანსპორტო საშუალების ექსპლუატაციასთან საერთოდ არ არის კავშირში ან როდესაც ბრალის ელემენტი არ არსებობს. ეს გვიჩვენებს, რომ სალიზინგო ხელშეკრულებაში მოცემული სარემონტო სამუშაოების დანაწესი გამიზნულია ექსკლუზიურად და ცალმხრივად ლიზინგის გამცემის ინტერესების დასაცავად. მისი ინტერესი, მიიღოს საკუთრება, დაცულია სარემონტო სამუშაოების დანაწესით, მაშინაც კი, თუ არ არსებობს ზიანის გამოსწორების სხვა სახელშეკრულებო ან კანონისმიერი ვალდებულება, მაგალითად, თუ ეს ეხება წმინდად ცვეთას და/ან თუ არავინ არის პასუხისმგებელი ზიანის დადგომისთვის.

ძირითად მოვალესა და თავდებს შორის სამართლებრივ ურთიერთობაში გერმანიაში უარ-

ყოფილია სოლიდარული პასუხისმგებლობის დანაწესების გამოყენება. ეს თავისთავად ცხადია იმ თავდების შემთხვევაში, რომელიც არ არის სოლიდარულად პასუხისმგებელი.³³ თუმცა სოლიდარული პასუხისმგებლობა ასევე უარყოფილია სოლიდარული პასუხისმგებლობის თავდებებთან მიმართებითაც, ვინაიდან თავდებობის ვალდებულება ემსახურება მხოლოდ კრედიტორის განთავისუფლებას ძირითადი მოვალის ვალაუვალობის რისკისგან და, გარდა ამისა, (სოლიდარული ვალდებულებისგან განსხვავებით) ყოველთვის ცალმხრივად არის დაკავშირებული ძირითადი ვალდებულების არსებობასთან.³⁴

შესაბამისად, თანაბარი რანგირების კრიტერიუმში ემსახურება ერთმანეთის გვერდით არსებული იმ მოთხოვნების სოლიდარული პასუხისმგებლობიდან ამორიცხვას, სადაც აშკარად აღარ არსებობს შიდა თანაბარი რანგირება. ამასთან, თანაბარი რანგირების არსებობას არ უშლის ხელს ის ფაქტი, რომ ზიანის შემთხვევისას ზიანის მომტან მოვლენასთან შესაბამის მოვალეებს განსხვავებული სიახლოვე აქვთ ან რომ ერთი მოვალე არის დამნაშავე აქტიური ქმედების გამო, ხოლო მეორე „მხოლოდ“ მართლსაწინააღმდეგო უმოქმედობის (მაგ., საზედამხედველო ან კონტროლის ვალდებულების დარღვევა) გამოა პასუხისმგებელი. ამას ირიბად ადასტურებს გსკ-ის § 840 I, II, რომლებიც ეხე-

³⁰ BGH, Urteil vom 07.03.2017 - VI ZR 125/16 - WM 2017, 1002 (juris Rn. 13 ff.).

³¹ BGH, Urteil vom 27.10.2020 - XI ZR 429/19 - NJW 2021, 550 (juris Rn. 18)

³² ორიგინალში უზენაესი ფედერალური სასამართლო იყენებს ტერმინს დროებითი საზოგადოება (Tilgungsgemeinschaft), მაგრამ აქ - იმისთვის, რომ არ აგვერიოს - ტერმინი მიზნობრივი ერთიანობა იქნება ყველგან გამოყენებული.

³³ BGH, Urteil vom 19.01.2012 - IX ZR 2/11 - BGHZ 192, 221 (juris Rn. 16); BVerwG, Beschluss vom 12.03.2018 - 10 B 25/17 - BVerwGE 161, 255 (juris Rn. 11); ე.წ. Ausfallbürgschaft (თავდებობის სპეციფიკური ფორმა, როდესაც შესაძლებელია პირდაპირ თავდებს წაეყენოს მოთხოვნა, თუ კრედიტორი წარმოადგენს მტკიცებულებას, რომ ძირითადი მოვალე გადახდისუნარიანია); Brandenburgisches Oberlandesgericht, Urteil vom 15.12.2010 - 4 U 156/09 - (juris Rn. 43).

³⁴ OLG Oldenburg, Urteil vom 28.09.2018 - 11 U 41/17 - juris Rn. 87; Staudinger/Stürner, BGB, (2020) §773 Rn. 5; Staudinger/Stürner, BGB, (2020) Vorbemerkung zu §§ 765 ff. Rn. 16; Prütting in: Herberger/Martinek/Rüßmann/Weth/Würdinger, jurisPK-BGB, 9. Aufl. (2020), § 765 BGB Rn. 22.

ბა დელიქტური სოლიდარული მოვალეობის შიდა ანგარიშსწორებას.³⁵

(4) სოლიდარული ვალდებულების სამართლის შესაბამისი გამოყენება

ცალკეულ შემთხვევებში სასამართლო პრაქტიკა იყენებს სოლიდარული ვალდებულების ნორმებს, თუ, მართალია, დადგენილი კრიტერიუმები არ არსებობს, მაგრამ ფაქტობრივი მდგომარეობა და ინტერესები შედარებადია სოლიდარული პასუხისმგებლობის კრიტერიუმებთან. თუმცა, ეს საკმაოდ ატიპური შემთხვევაა, ამიტომ ისინი მხოლოდ მოკლედ არის წარმოდგენილი სქოლიოში.³⁶

(5) ინდივიდუალურ მოთხოვნებს შორის მიმართება

როგორც სოლიდარული ვალდებულების არსებობა წინაპირობად არ აყენებს ერთნაირი შინაარსის მოთხოვნების არსებობას, ასევე სოლიდარული ვალდებულების არსებობა ხელს არ უშლის ინდივიდუალური მოთხოვნების სამართლებრივად განსხვავებულად განვითარებას. ისინი ასევე არ არიან ერთმანეთთან დაკავშირებული ისე, რომ მათი განხილვა მხოლოდ ერთობლივად ხერხდებოდეს ან სამართლებრივი დავის გადანაცვება მხოლოდ ერთიანად და შინაარსობრივად იდენტურად შეიძლებოდეს.

როგორც გსკ-ის §§ 422-ე და შემდგომ პარაგრაფებში არსებული რეგულაციები აჩვენებენ, არსებობენ როგორც ისეთი შემთხვევები, რომლებიც თავისი ბუნებით გავლენას ახდენენ ყვე-

ლა მოთხოვნაზე,³⁷ ასევე ისეთი შემთხვევები, რომლებიც პირდაპირ მოქმედებენ შეცვლილ მოთხოვნაზე. მაგალითად, გსკ-ის § 425 II თანახმად, ხანდაზმულობის ვადასთან დაკავშირებული ყველა სამართლებრივი შედეგით იზღუდება კონკრეტულად შემხებლობაში მყოფი მოთხოვნა. თუმცა, ამის პრაქტიკული შედეგები შერბილებულია იმით, რომ კომპენსაციის მოთხოვნა გსკ-ის § 426 I მიხედვით ექვემდებარება სპეციალურ ხანდაზმულობის წესებს, ანუ მასზე გავლენას არ ახდენს სოლიდარული მოთხოვნის ხანდაზმულობის ვადა.³⁸ როგორც ქვემოთ სოლიდარული მოვალეობის წილის კომპენსაციის შესახებ უფრო დეტალურად არის ახსნილი,³⁹ სხვა სფეროებში ინდივიდუალური მოთხოვნების განსხვავებული განვითარების შედეგები ყოველთვის არ არის ისეთი მკაფიო, როგორც ხანდაზმულობის ვადის შემთხვევაში.

ასევე, ინდივიდუალური მოთხოვნები, ზოგადად პროცესუალურად არ არიან ერთმანეთთან დაკავშირებულები, რაც აქტუალურია როგორც სავალდებულო საპროცესო მონაწილეობისთვის, ასევე სასამართლო გადანაცვებების სამართლებრივი მოქმედების ეფექტისთვის.⁴⁰ სოლიდარული ვალდებულების არსიდან გამომდინარეობს, რომ კრედიტორს სურვილისამებრ შეუძლია განკარგოს ინდივიდუალური მოთხოვნები. მას ასევე შეუძლია საკუთარი შეხედულებისამებრ გადანაცვლოს, სურს თუ არა და რა ზომით დააყენოს ინდივიდუალური მოთხოვნები სასამართლოში.⁴¹ კერძოდ, კრედიტორს არ სჭირდება, გაითვალისწინოს, თუ რომელი სოლიდარული მოვალეობა კომპენსაციის გადახდაზე ვალდებული შიდა ურთიერთობა-

³⁵ Rüßmann in: Herberger / Martinek / Rüßmann / Weth / Würdinger, jurisPK-BGB, 9. Aufl. (2020), § 840 BGB Rn. 2.

³⁶ BGH, Versäumnisurteil vom 14.03.2014 - V ZR 218/13 - MDR 2014, 644, გამქირავებლის მოთხოვნა ერთი მხრივ, არაკეთილსინდისიერი მოქირავანის და მეორე მხრივ, არაკეთილსინდისიერი ქვემოქირავანის მიმართ, მიღებული სარგებლის გამოთხოვის შესახებ.

BGH, Urteil vom 29.09.2015 - II ZR 403/13 - BGHZ 207, 54 Rn. (juris 17 ff.)

BGH, Urteil vom 17.10.2017 - VI ZR 423/16 - BGHZ 216, 149 (juris Rn. 35 f.f.). ეს გადანაცვლები აქ არ არის წარმოდგენილი, რადგან მისი გავება შეუძლებელია გერმანული სოციალური და პასუხისმგებლობის დაზღვევის კანონის ცოდნის გარეშე.

³⁷ სამართლებრივ-დოგმატური თვალსაზრისით, საინტერესოა II 2. ბ)ბბ)(2) ქვეპუნქტით განხილული ვალდებულების შესრულებისას დამხმარე პირის (Erfüllungsgehilfe) შერეული ბრალის შერაცხვის საკითხი, თუნდაც ამ თემას საქართველოში პრაქტიკული გავლენა არ ჰქონდეს.

³⁸ იხილეთ ქვემოთ III. 1. ა).

³⁹ იხილეთ ქვემოთ III. 1. გ).

⁴⁰ იხილეთ ქვემოთ III. 1. დ).

⁴¹ BGH, Urteil vom 16.12.2009 - XII ZR 146/07 - BGHZ 184, 35 (juris Rn. 30); BGH Urteil vom 22.01.1991 - XI ZR 342/89 - NJW 1991, 1289 (juris Rn. 22). თუმცა, გერმანიაში არ არსებობს სკ-ს 469-ე მუხლის მსგავსი საკანონმდებლო რეგულაცია.

ში.⁴² მხოლოდ განსაკუთრებულ გამონაკლის შემთხვევებში ზღუდავს კეთილსინდისიერება (გსკ-ის § 242-ე პარაგრაფი) კრედიტორის თავისუფალ გადაწყვეტილებას.⁴³ ეს შეიძლება იყოს განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, თუ სოლიდარული მოვალე, რომლის მიმართაც სარჩელია აღძრული, გამკიცხველი გარემოებებიდან ანუ ზნეობრივი ნორმებიდან გამომდინარე მიზანმიმართულად დაზარალებულა.⁴⁴

თუმცა, ინდივიდუალური მოთხოვნების ეს სამართლებრივი დამოუკიდებლობა წინაპირობად მოითხოვს, რომ ისინი ნამდვილი სოლიდარული ვალდებულებებისთვის გსკ-ის §421-ე პარაგრაფის გაგებით ერთმანეთთან დაკავშირებულები იყვნენ. მეორე მხრივ, თუ არსებობს თანაზიარი ვალდებულება, მოთხოვნათა საზიარო კავშირიდან წარმოშობილ ზოგადსამართლებრივ პრინციპებს, როგორებიცაა ერთიანი შესაძლო განკარგვა ან სავალდებულო საპროცესო მონაწილეობა, უპირატესობა ენიჭება. ამ ეტაპზე შეუძლებელია საზიარო ვალდებულებების სავალდებულო წინაპირობების დეტალურად გაცნობა. უმეტეს შემთხვევაში, ეს საზიარო ვალდებულება გამომდინარეობს სანივთო და სამემკვიდრეო სამართლის დებულებებიდან. მათი ბუნების თავისებურებიდან გამომდინარე, სახელშეკრულებო მოთხოვნები ასევე შეიძლება იყოს საზიაროდ დაკავშირებული, მაგალითად, თუ მათი შესრულება შესაძლებელია მხოლოდ პირადად და ერთობლივად ვალდებული პირების მიერ.⁴⁵ გადახდის მოთხოვნამ მისი გაყოფადობის გამო, არ შეიძლება გამოიწვიოს

თანაზიარი ვალდებულება;⁴⁶ და აღნიშნული მაშინაც კი შეუძლებელია, როდესაც ის გამონკეულია თანაზიარად დაკავშირებული ძირითადი ვალდებულების დარღვევით.

უფლებებისა და ვალდებულებების ურთიერთდამთხვევის (Konfusion) შედეგები საბოლოოდ არ არის გარკვეული.⁴⁷ უპირატესად ვარაუდობენ, რომ გსკ-ის § 422 I შესაბამისად დამთხვევის (Konfusion) შედეგად, გარე ეფექტების გათვალისწინებით ვალდებულება შესრულებად უნდა ჩაითვალოს და მოვალეს, რომლის მიმართაც მოხდა მსგავსი უფლებებისა და ვალდებულებების გაერთიანება, წარმოეშობა გსკ-ის § 426-ე პარაგრაფის მიხედვით წილის კომპენსაციის მოთხოვნა. ზოგიერთ შემთხვევაში, შესრულების ეფექტი შემოიფარგლება მოვალის შიდა პასუხისმგებლობის წილზე, რომლის მიმართაც ეს დამთხვევა (Konfusion) ხდება. ის ამის შემდგომ იკავებს წინა კრედიტორის სამართლებრივ ადგილს დარჩენილი მოთხოვნის ოდენობით.⁴⁸

ბბ) ქართული მონესრიგება; საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 463-ე მუხლით დადგენილი წინაპირობები

ვალდებულებაში მოვალე პირთა სიმრავლის ორი ფორმა არსებობს: წილადი და სოლიდარული.⁴⁹

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-3 წიგნის მე-7 კარის სახელწოდებაა: „კრედიტორთა ან მოვალეთა სიმრავლე ვალდებულებაში“, თუმცა მისი პირველი თავის ნორმები შეეხება

⁴² BGH, Urteil vom 22.01.1991 - XI ZR 342/89 - NJW 1991, 1289 (juris Rn. 22).

⁴³ BGH, Urteil vom 16.12.2009 - XII ZR 146/07 - BGHZ 184, 35 (juris Rn. 31)

⁴⁴ BGH, Urteil vom 18.06.2007 - II ZR 86/06 - BGHZ 173, 1 (juris Rn. 15); BGH, Beschluss vom 22.05.1984 - III ZR 75/83 - WM 1984, 906 (juris Rn. 6); შდრ. თუმცა ასევე გსკ-ის § 650თ და შემდგომი განმარტებები ქვემოთ II. 1. 2. ა)აა(2),

⁴⁵ მაგალითად, მუსიკალური ანსამბლის შემთხვევა, რომელმაც უნდა შეასრულოს კვარტეტი; შდრ. Rüßmann in: Herberger / Martinek / Rüßmann / Weth / Würdinger, jurisPK-BGB, 9. Aufl. (2020), § 420 BGB Rn. 8.

⁴⁶ Rüßmann in: Herberger / Martinek / Rüßmann / Weth / Würdinger, jurisPK-BGB, 9. Aufl. (2020), § 420 BGB Rn. 11.

⁴⁷ Rüßmann in: Herberger / Martinek / Rüßmann / Weth / Würdinger, jurisPK-BGB, 9. Aufl. (2020), § 425 BGB Rn. 14.

⁴⁸ შდრ. მოსაზრებები: Rüßmann in: Herberger / Martinek / Rüßmann / Weth / Würdinger, jurisPK-BGB, 9. Aufl. (2020), § 425 BGB Rn. 14; Staudinger/Looschelders (2017) BGB § 425 Rn. 65 ff.; Böttcher in: Erman, BGB, 16. Aufl. 2020, § 425 BGB Rn. 13.

⁴⁹ Palandt, Bürgerliches Gesetzbuch, 63. neubearbeitete Aufl. 2004, S. 605, Überbl. v § 420, Rn 5-6.

მხოლოდ სოლიდარულ კრედიტორებს, მე-2 თავის რეგულაცია კი ეთმობა სოლიდარულ მოვალეებს. ვალდებულ პირთა სიმრავლის შემთხვევაში, როგორც წესი, სახეზეა სოლიდარული ვალდებულების ფორმა და ის ყველაზე გავრცელებული შემთხვევაა.⁵⁰ წილადი ვალდებულების ფორმის ზოგად მოწესრიგებას კანონი დეტალურ ყურადღებას არ უთმობს, მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რომ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი არ იცნობს წილადი ვალდებულების ცნებას. ცალკეული ვალდებულების ხასიათიდან გამომდინარეობს, წილადი ხასიათისაა იგი თუ - სოლიდარული. წილადი ვალდებულების ფორმის ხასიათი და მისი განსხვავება სოლიდარული ვალდებულებისგან ასახულია სამოქალაქო კოდექსის ცალკეულ დებულებებში, როგორიცაა, მაგალითად, 1484-ე მუხლის 1-ელი ნაწილით გათვალისწინებული მემკვიდრეთა ვალდებულება მამკვიდრებლის კრედიტორების წინაშე, სადაც მემკვიდრეები საკუთარი წილის პროპორციულად აგებენ პასუხს მამკვიდრებლის ვალდებულებისათვის კრედიტორის წინაშე.

წილადი ვალდებულება სახეზეა, როდესაც შესრულება არის დაყოფადი. კრედიტორს ცალკეული მოვალის მიმართ აქვს დამოუკიდებელი მოთხოვნა მის წილ შესრულებაზე.⁵¹

სოლიდარულ ვალდებულებაში კრედიტორს შეუძლია, შესრულება მთლიანად ან ნაწილობრივ მოითხოვოს ნებისმიერი მოვალისგან თავისი შეხედულებისამებრ (465-ე მუხლის პირველი წინადადება), მაგრამ მას შესრულების მიღება მხოლოდ ერთხელ შეუძლია.⁵² სოლიდარული ვალდებულება ყველაზე უსაფრთხო ფორმაა კრედიტორისთვის.⁵³ ყველა მოვალე მთლიან

შესრულებაზეა პასუხისმგებელი.⁵⁴ წილადი ვალდებულებისგან განსხვავებით, სოლიდარულ ვალდებულებაში კრედიტორი მაშინაც შეძლებს მოთხოვნის დაკმაყოფილებას, თუკი მხოლოდ ერთი მოვალე აღმოჩნდება გადახდისუნარიანი.⁵⁵

„წილადი ვალდებულებისაგან განსხვავებით, თითოეული სოლიდარული მოვალე მთლიანი ვალდებულების შესრულებაზეა პასუხისმგებელი, რის გამოც კრედიტორის წინაშე პასუხისმგებლობის ზომის განსაზღვრისათვის სოლიდარულ მოვალეთა ბრალის ხარისხსა და სიმძიმეს არსებითი მნიშვნელობა არ აქვს. ამ გარემოებამ შესაძლოა, გავლენა იქონიოს სოლიდარულ მოვალეთა პასუხისმგებლობის ოდენობაზე სკის 473-ე მუხლით გათვალისწინებულ უკუმოთხოვნათა უფლების რეალიზაციისას“.⁵⁶

„სწორედ ის ფაქტი, რომ სოლიდარულ ვალდებულებაში მონაწილე რამდენიმე პირთაგან თითოეულს მთლიანი ვალდებულების შესრულება ეკისრება, ანდა თითოეული მთლიანი ვალდებულების შესრულების მოთხოვნაზეა უფლებამოსილი, განასხვავებს სოლიდარულ ვალდებულებას წილადი ვალდებულებისაგან“.⁵⁷

მაგალითად, როდესაც შემკვეთს ხელშეკრულება აქვს დადებული რამდენიმე მენარდესთან, თუ მათ მიერ შესასრულებელი ვალდებულებები განუყოფელია, ისინი პასუხს აგებენ კრედიტორის წინაშე, როგორც სოლიდარული მოვალეები, ხოლო თუ შესრულების საგანი დაყოფადია, მაშინ მათ ეკისრებათ წილადი ვალდებულება.⁵⁸ წილადი ვალდებულების დროს

Palandt, Bürgerliches Gesetzbuch, 63. neubearbeitete Aufl. 2004, S. 606, § 421, Rn 1.

⁵⁴ *Palandt*, Bürgerliches Gesetzbuch, 63. neubearbeitete Aufl. 2004, S. 606, § 421, Rn 1.

⁵⁵ *რობაქიძე*, ი. სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ვალდებულებითი სამართლის ზოგადი ნაწილი, თბილისი, 2017, ავტორთა ჯგუფი, გვ. 961, ველი 2, შემდგომი მითითებით: *Looschelders/Looschelders*, Schuldrecht AT, 16. Aufl. 2018, S. 460, Rn 18; იხ. *Palandt*, Bürgerliches Gesetzbuch, 63. neubearbeitete Aufl. 2004, S. 606, § 421, Rn 1.

⁵⁶ იხ. სუსგ 19.06.2015 #ას-1037-995-2014.

⁵⁷ იხ. სუსგ 06.05.2015 #ას-1307-2014.

⁵⁸ *ძლიერიშვილი*, ზ. სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ვალდებულებითი სამართალი, კერძო ნაწილი, თბილისი, 2017, ავტორთა ჯგუფი, მუხლი 632, ვე-

⁵⁰ *Palandt*, Bürgerliches Gesetzbuch, 63. Neubearbeitete Aufl. 2004, S. 605, Überbl. V § 420, Rn 6.

⁵¹ *Palandt*, Bürgerliches Gesetzbuch, 63. neubearbeitete Aufl. 2004, S. 605, Überbl. v § 420, Rn 5; იხ. სუსგ 06.05.2015 #ას-1307-2014.

⁵² *Palandt*, Bürgerliches Gesetzbuch, 63. neubearbeitete Aufl. 2004, S. 606, § 421, Rn 1.

⁵³ *რობაქიძე*, ი. სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ვალდებულებითი სამართლის ზოგადი ნაწილი, თბილისი, 2017, ავტორთა ჯგუფი, გვ. 961, ველი 2, შემდგომი მითითებით: *Müller*, in *Prütting / Wegen / Weinreich*, BGB Kommentar, 5. Aufl. § 421, Rn 1; *Zerres*, Die Gesamtschuld, in: Jura, 2008, S. 726; იხ.

თითოეული მოვალე ვალდებულია, შეასრულოს მხოლოდ თავისი წილის ფარგლებში.⁵⁹ წილადი ვალდებულება შეიძლება იყოს მხოლოდ გაყოფადი ვალდებულება.⁶⁰ წილადი ვალდებულება მინიმუმ ორი დამოუკიდებელი ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობისგან შედგება, რომლებსაც საერთო სამართლებრივი საფუძველი გააჩნიათ.⁶¹

თუკი შესრულების საგანი განუყოფელია, თითოეული თანამენარდე სრულად არის პასუხისმგებელი კრედიტორის წინაშე. მათი ვალდებულება სოლიდარულია.⁶²

თითოეული სოლიდარული მოვალე კრედიტორის ერთი და იმავე შესრულების ინტერესის მთლიან დაკმაყოფილებაზე უნდა იყოს ვალდებული.⁶³ მოვალეთა ეს ცალკეული ვალდებულებები სწორედ ერთი საერთო მიზნით (კრედიტორის ერთი და იმავე შესრულების ინტერესის დაკმაყოფილებით) არის დაკავშირებული და ერთ მთლიანობას ქმნის. ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის მიერ ვალდებულების მთლიანად შესრულება ნიშნავს მთლიანი ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობის დასასრულს და კრედიტორის ერთიანი ინტერესის დაკმაყოფილებას, რომელიც მას ვალდებულებ-

ის შესრულების მიმართ გააჩნდა. სოლიდარული ვალდებულების შემთხვევაში თითოეულ სოლიდარულ მოვალეს ვალდებულების მთლიანი შესრულების ვალდებულება ეკისრება.⁶⁴

„სამოქალაქო კოდექსის 463-ე მუხლი რამდენიმე წინაპირობას შეიცავს. უპირველეს ყოვლისა, საჭიროა არსებობდეს რამდენიმე მოვალე, რომლებიც კრედიტორის წინაშე ვალდებულების შესრულებაზე არიან პასუხისმგებელნი. გარდა ამისა, აუცილებელია, ისინი ერთი და იმავე კრედიტორის წინაშე იყვნენ ვალდებულნი. ამასთან, მოვალეთა სოლიდარულ მოვალეებად მიჩნევისათვის მნიშვნელობა არ აქვს იმას, თუ რა სამართლებრივ საფუძველს ემყარება თითოეულის ვალდებულება კრედიტორის წინაშე.“⁶⁵

თითოეულ მოვალეს კრედიტორის მიმართ ეკისრება ვალდებულება დამოუკიდებელი საფუძველით. სოლიდარულ ვალდებულებას წარმოშობს გარიგება, კანონისმიერი საფუძველი ან ვალდებულების საგნის განუყოფელობა (მუხლი 464).⁶⁶ თითოეული მათგანის ცალკეული მაგალითებია:

გარიგება (მაგ., თანამსესხებლები საკრედიტო ურთიერთობაში), კანონისმიერი საფუძველი (მაგ., სახელმწიფოს სოლიდარული პასუხისმგებლობა მოხელის მიერ მიყენებული ზიანისთვის), ვალდებულების საგნის განუყოფელობა. განუყოფელი ვალდებულების მოვალეები განიხილებიან სოლიდარულ მოვალეებად⁶⁷ (ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა ავტომანქანის მფლობელის და მძღოლის მიმართ).

იმისათვის, რომ ხელშეკრულების საფუძველზე სოლიდარული ვალდებულება წარმოიშვას, აუცილებელია, რომ რამდენიმე პირმა სოლიდარულად იკისროს პასუხისმგებლობა კრედიტორის წინაშე.⁶⁸ კრედიტორთან ხელშეკრულება მოვალეებმა შესაძლოა ერთდროულად ან ცალ-ცალკე გააფორმონ. შესაძლებელია, კრე-

ლი 10; <http://www.gccc.ge/> [ბოლო გადამონმების თარიღი 15.01.2022].

⁵⁹ იხ. იქვე, ველი 9; შემდგომი მითითებით: *Brox/Walker, Allgemeines Schuldrecht*, 32. Auflage, München, 2007, S 427; იხ. *რობაქიძე, ი. სახელშეკრულებო სამართალი, სახელმძღვანელო სამართლის სკოლებისთვის, თბილისი, 2014*, ავტორთა ჯგუფი, რედ. ჯუღელი, გ., გვ. 711, შემდგომი მითითებით: *Dauner-Lieb / Langen / Vöckmann-Stickelbrock*, § 420 Rn 7; *Ermann/L. Böttcher*, § 420 Rn 6.

⁶⁰ იხ. იქვე, ველი 9-10, შემდგომი მითითებით: *Larenz, Lehrbuch des Schuldrechts, Band I, AT*, 14. Aufl. S 564.

⁶¹ *რობაქიძე, ი. სახელშეკრულებო სამართალი, სახელმძღვანელო სამართლის სკოლებისთვის, თბილისი, 2014*, ავტორთა ჯგუფი, რედ. ჯუღელი, გ., გვ. 711, შემდგომი მითითებით: *Larenz, I*, §36 I, S 564.

⁶² *ძლიერიშვილი, ზ. სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ვალდებულებითი სამართალი, კერძო ნაწილი, თბილისი, 2017*, ავტორთა ჯგუფი, მუხლი 632, ველი 12. <http://www.gccc.ge/> [ბოლო გადამონმების თარიღი 15.01.2022].

⁶³ *კროფტოლერი, ი. გერმანიის სამოქალაქო კოდექსი, სასწავლო კომენტარი, მე-13 გადამუშავებული გამოცემა, თბილისი, 2014*, გვ. 305, ველი 11.

⁶⁴ იხ. სუსგ 06.05.2015 #ას-1307-2014.

⁶⁵ იხ. სუსგ 06.05.2015 #ას-1307-2014.

⁶⁶ იხ. სუსგ 06.05.2015 #ას-1307-2014.

⁶⁷ *კროფტოლერი, ი. გერმანიის სამოქალაქო კოდექსი, სასწავლო კომენტარი, მე-13 გადამუშავებული გამოცემა, თბილისი, 2014*, გვ. 302, ველი 8.

⁶⁸ იხ. სუსგ 25.06.2021 #ას-467-2020.

დიტორთან გაფორმებული ხელშეკრულების საფუძველზე ერთ-ერთი მოვალე სოლიდარული ვალდებულების შეთანხმების შემდეგ შევიდეს ვალდებულებაში სოლიდარულ მოვალედ. მთავარია კრედიტორთან გაფორმებული შეთანხმება ნათლად ადასტურებდეს თითოეული მოვალის სურვილს - სხვა მოვალეებთან ერთად სოლიდარულად აგონ კრედიტორის წინაშე პასუხი.⁶⁹ სოლიდარული ვალდებულება წარმოიშობა მაშინაც, როდესაც ხელშეკრულებაში მითითებულია, რომ კრედიტორს საკუთარი სურვილისამებრ მთლიანად ან ნაწილობრივ შეუძლია ნებისმიერი მოვალისაგან მოითხოვოს ვალდებულების შესრულება, ხოლო ერთ-ერთი მოვალის მიერ ვალდებულების მთლიანად შესრულება დანარჩენებსაც ათავისუფლებს შესრულების ტვირთისაგან.⁷⁰

სოლიდარული ვალდებულების დასადგენად აუცილებელია, დადგინდეს შემდეგი წინაპირობები: 1) მოთხოვნა უნდა წარედგინებოდეს რამდენიმე მოვალეს; ამავდროულად, ყველა მოვალე ვალდებული უნდა იყოს ერთი და იმავე კრედიტორის მიმართ; 2) კრედიტორს მოთხოვნის შესრულების მიღება მხოლოდ ერთხელ შეუძლია; 3) შესრულების ინტერესი თითოეული მოვალის მიმართ უნდა იყოს იდენტური. სხვადასხვა მოცულობის ვალდებულებები შეიძლება იყოს სოლიდარული, თუკი ისინი ურთიერთმფარავია. ამასთან, ერთი შესრულება შეიძლება, მოიცავდეს პირვანდელი მდგომარეობის ნატურით აღდგენას, მეორე კი - ფულად ანაზღაურებას. შესაძლოა, ძირითადი შესრულების ნაწილში მოვალეები არ იყვნენ სოლიდარულად ვალდებული, თუმცა, ვალდებულების შეუსრულებლობიდან გამომდინარე ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის მიმართ მათი ვალდებულება იყოს სოლიდარული.⁷¹

სოლიდარული ვალდებულების დასადგენად მნიშვნელოვანია, დასტურდებოდეს მხარეთა ნება, რომ ერთ-ერთი მოვალის მიერ შესრულება ვალდებულებისგან ათავისუფლებს სხვა მოვალეებსაც (467-ე მუხლის პირველი წინადადება).⁷² სადავოობისას, რამდენიმე პირის ვალდებულება მიიჩნევა სოლიდარულ ვალდებულებად.⁷³

ბ) ამორჩეული სპეციალური გერმანული ნორმები

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, გერმანიაში უამრავი სპეციალური რეგულაცია არსებობს, მაგრამ ისინი ძირითადად მხოლოდ წარმოდგენილ ზოგად პრინციპებს აკონკრეტებენ.

ა) გერმანული სამართლებრივი მოწესრიგება გსკ-ის § 427-ე პარაგრაფის შემთხვევაში

ერთობლივად დადებული სახელშეკრულებო ვალდებულების შემთხვევაში მხარეთა ობიექტური ინტერესები და სავარაუდო ნება, გსკ-ის § 427-ე პარაგრაფის კანონისმიერი პრეზუმფციის შესაბამისად, როგორც წესი, ნიშნავს იმას, რომ უნდა წარმოიქმნას სოლიდარული ვალდებულება. თუმცა, სამშენებლო პროექტების მოწყობა დიფერენცირდება შემდეგნაირად:

თუ სამშენებლო კომპანიებს, რომლებიც ერთობლივად მოქმედებენ, როგორც სახელშეკრულებო პარტნიორები, სურთ, შეიძინონ ერთობლივი საკუთრება ან თანამფლობელობა მთლიან ობიექტზე, მათ ინტერესებს გსკ-ის § 427-ე პარაგრაფის განმარტების წესი შეესაბა-

⁶⁹ რობაქიძე, ი. სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ვალდებულებითი სამართლის ზოგადი ნაწილი, თბილისი, 2017, ავტორთა ჯგუფი, გვ. 968-969, ველი 5, შემდგომი მითითებებით: Gehrlein, in Bamberger/Roth, BGB Komm. 3. Aufl. Band 1 §421 Rn 4; Gebauer, in Sorgel, BGB Kommentar Schuldrecht 3/3 13. Aufl. §421 Rn 6; იხ. სუსგ 25.06.2021 #ას-467-2020.

⁷⁰ იხ. სუსგ 25.06.2021 #ას-467-2020.

⁷¹ Palandt, Bürgerliches Gesetzbuch, 63. neubearbeitete Aufl. 2004, S. 606, § 421, Rn 3-5.

⁷² რობაქიძე, ი. სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ვალდებულებითი სამართლის ზოგადი ნაწილი, თბილისი, 2017, ავტორთა ჯგუფი, გვ. 969, ველი 6, შემდგომი მითითებებით: Böttcher, in Ermann, BGB Komm., 14. Aufl. § 421, Rn 20.

⁷³ კროფჰოლერი, ი. გერმანიის სამოქალაქო კოდექსი, სასწავლო კომენტარი, მე-13 გადამუშავებული გამოცემა, თბილისი, 2014, გვ. 302, ველი 8.

მება.⁷⁴ ანალოგიური წესი მოქმედებს ასეთი სამშენებლო კომპანიების გაერთიანების შემთხვევაში, არა მხოლოდ სამშენებლო კომპანიასთან ნარდობის ხელშეკრულებების გაფორმებისას, არამედ ბანკებთან ერთობლივად დადებულ სასესხო ხელშეკრულებებთან მიმართებითაც.⁷⁵

მეორე მხრივ, ბინის მესაკუთრეები, რომლებიც ბინების საკუთრების შესახებ კანონის (WEG) (შდრ. საქართველოს კანონი ბინათმესაკუთრეთა ამხანაგობის შესახებ) საფუძველზე აწყობენ ფართს, პასუხისმგებელნი არიან ნარმოების ხარჯებზე მხოლოდ ნილობრივად.⁷⁶ ამასთან, არ აქვს მნიშვნელობა, რას ეხება თითოეული შესასრულებელი სამუშაო, რა ფარგლები აქვს მას და ფინანსურად რამდენად უნარიანი არიან ცალკეული ბინების მესაკუთრეები.⁷⁷ იგივე პრინციპები ვრცელდება არსებული ამხანაგობის ფართის ფუნდამენტურ განახლებაზე.⁷⁸

ფედერალურმა უმაღლესმა სასამართლომ⁷⁹ ეს ძირითადად იმით გაამართლა, რომ საცხოვრებელი ფართის შექმნისკენ მიმართული შენობის პროექტის მოწყობაში სოლიდარული პასუხისმგებლობასთან დაკავშირებული რისკი, როგორც წესი, ბინის ცალკეული მესაკუთრეთათვის გონივრულ ფარგლებს ეკონომიკურადაც და სოციალურადაც ბევრად აღემატებოდა. როდესაც ბინის მეპატრონეები სამშენებლო

კომპანიასთან ასეთ ნარდობის ხელშეკრულებას აფორმებენ, მისთვის ცხადია, რომ მესაკუთრეებს არ სურთ ასეთი რისკის განევა. მისთვის ასევე სავარაუდოა, რომ ბინის მესაკუთრეებს ნილობრივი ვალდებულება აკისრიათ და მის მიერ შესრულებული სამუშაოსთვის თითოეული ბინის მესაკუთრე მისი შიდა ნილის მიხედვით გადაიხდის.

უმაღლესი სამხარეო სასამართლოების პრაქტიკაში აღნიშნული ასევე განივრცობა იმაზე მითითებით, რომ ეს ეხება არა მხოლოდ დიდ საცხოვრებელ კომპლექსებს, არამედ სამშენებლო გაერთიანებას, რომელსაც სურს ააშენოს პატარა კომპლექსი ორი საცხოვრებელი ერთეულით. გადამწყვეტი ერთადერთი ფაქტორია, შეუძლია თუ არა სამშენებლო კომპანია მიხედვით, რომ ნარდობის ხელშეკრულებას მომავალ ბინის მესაკუთრეებთან აფორმებს.⁸⁰

თუმცა, ასეთი შიდა მონაწილეობაზე დაფუძნებული ნილობრივი პასუხისმგებლობა შემოიფარგლება ძირითადად მხოლოდ ე.წ. სამშენებლო ხარჯებზე ანუ შენობის პროექტის მოწყობისა და კაპიტალურ სარემონტო ხარჯებზე.⁸¹ მეორე მხრივ, თუ ბინის მესაკუთრეები ერთობლივად დადებენ კონტრაქტებს, რომლებიც ემსახურება ექსპლუატაციისა და მუდმივი გამოყენების მიზანს (ე.წ. საოპერაციო ან ადმინისტრაციული ხარჯები), ჩვეულებრივ, სოლიდარული პასუხისმგებლობა არსებობს.⁸² სიტუაცია განსხვავებულია, როდესაც (ბინების საკუთრების შესახებ კანონის (WEG) § 9a მუხლის 1-ელი აბზაცის მიხედვით უფლებაუნარიანი) ამხანაგობის გაერთიანება მოქმედებს, როგორც სახელშეკრულებო პარტნიორი; მაშინ ცალკეული ბინების მესაკუთრეები ვალდებულნი არიან,

⁷⁴ BGH, Beschluss vom 29.06.1989 - III ZR 165/88 - juris Rn. 4; BGH, Urteil vom 08.12.1988 - VII ZR 242/87 - NJW-RR 1989, 465 (juris Rn. 8 f.).

⁷⁵ BGH, Beschluss vom 29.06.1989 - III ZR 165/88 - juris Rn. 4.

⁷⁶ რა თქმა უნდა, სოლიდარული პასუხისმგებლობა რჩება ცალკეული საცხოვრებელი ფართების ერთობლივ მესაკუთრეებს შორის.

⁷⁷ BGH, Urteil vom 21.01.2002 - II ZR 2/00 - BGHZ 150, 1 (juris Rn. 14); BGH, Urteil vom 18.06.1979 - VII ZR 187/78 - BGHZ 75, 26 (juris Rn. 5 ff.); BGH, Urteil vom 29.09.1959 - VIII ZR 105/58 - NJW 1959, 2156 (juris Rn. 17 f.).

⁷⁸ OLG Köln, Urteil vom 06.03.2002 - 17 U 100/00 - NZM 2002, 625 (juris Rn. 77); თუმცა, ეს ინვესტორ გარკვეულ გამიჯვნის პრობლემებს პრაქტიკაში სარემონტო სამუშაოებში.

⁷⁹ BGH, Urteil vom 18.06.1979 - VII ZR 187/78 - BGHZ 75, 26 (juris Rn. 5 ff.).

⁸⁰ OLG Stuttgart, Urteil vom 16.11.2010 - 10 U 77/10 - NJW-RR 2011, 527 (juris Rn. 22 ff.).

⁸¹ Lafontaine in: Herberger / Martinek / Rüßmann / Weth/Würdinger, jurisPK-BGB, 9. Aufl., (2020) § 9a WEG Rn. 19; შდრ. მრავალ სარემონტო სამუშაოებთან დაკავშირებით: OLG Köln, Urteil vom 06.03.2002 - 17 U 100/00 - NZM 2002, 625 (juris Rn. 77).

⁸² სანავი საერთო შეკვეთისთვის: BGH, Urteil vom 29.06.1977 - VIII ZR 23/76 - MDR 1978, 134 (juris Rn. 6 ff.); შდრ. კომუნალურ ხარჯებთან დაკავშირებით: BGH, Urteil vom 22.03.2012 - VII ZR 102/11 - BGHZ 193, 10 (juris Rn. 24).

გადახადონ მხოლოდ საოპერაციო და ადმინისტრაციული ხარჯების პროპორციული წილი გარე ურთიერთობებში ბინების საკუთრების შესახებ კანონის (WEG) § 9a მუხლის მე-4 აბზაცის შესაბამისად.⁸³

თავისუფალი პროფესიის წარმომადგენლებთან (იურისტები, საგადასახადო კონსულტანტები, არქიტექტორები და ა.შ.) გაფორმებული სახელშეკრულებო ურთიერთობების შემთხვევაში სასამართლო პრაქტიკა მიდის იმ ტენდენციით, რომ იურიდიული ფირმის ბლანკზე მითითებული ყველა პირი არის სახელშეკრულებო პარტნიორი.⁸⁴ თუმცა, სიტუაცია განსხვავებულია იურისტებისა და საგადასახადო კონსულტანტებისთვის, თუ ცალკეული საქმის გარემოებებიდან ირკვევა, რომ საკონსულტაციო ხელშეკრულება უნდა დაიდოს მხოლოდ ერთ ადვოკატთან ან საგადასახადო კონსულტანტთან. ეს უკანასკნელი, უპირველეს ყოვლისა, შეიძლება მაშინ იყოს სახეზე, თუ დავალება შესრულებულია ამ იურისტის ან საგადასახადო კონსულტანტის განსაკუთრებული კვალიფიკაციის ან მისდამი განსაკუთრებული პირადი ნდობის გათვალისწინებით. აღნიშნული არ იცვლება მოჩვენებითი მინდობილობის (Anscheinsvollmacht) ან თმენის საფუძველზე მოქმედი მინდობილობების (Duldungsvollmacht) მიხედვით შემუშავებული პრინციპების საფუძველზე, თუ გარე ურთიერთობებში ერთად მოქმედი იურისტები ან საგადასახადო კონსულტანტები ფაქტობრივად არ ქმნიან იურიდიულ ფირ-

მას, მაგრამ გაერთიანდნენ და ქმნიან წმინდა საოფისე საზოგადოებას, ან თუ საადვოკატო ფირმის ყოფილმა წევრმა მანამდე დატოვა საადვოკატო ბიურო და არ მიუღია ყველა გონივრული ღონისძიება, რათა არ გამოჩენილიყო მისი შემდგომი კავშირი იურიდიულ ფირმასთან.⁸⁵

მსგავსი სამართლებრივი ვითარებაა ერთობლივი კლინიკის შემთხვევაში სამედიცინო სფეროში. თუმცა, თუ სხვადასხვა სპეციალობის ექიმები შეიკრიბნენ ერთობლივი კლინიკის დასაფუძნებლად, ეს სოლიდარული ვალდებულებები ეხება მხოლოდ ერთი და იმავე სპეციალობის ექიმებს.⁸⁶ ეს ემყარება - მარტივად რომ ვთქვათ - ვარაუდს, რომ პაციენტს გონივრული მოლოდინის ფარგლებში ხელშეკრულების დადება სურს იმ ექიმებთან, რომლებსაც გააჩნიათ მისთვის საჭირო სპეციფიკური კომპეტენცია.⁸⁷

ბბ) გერმანული სამართლებრივი მოწესრიგება გსკ-ის § 840 I შემთხვევაში

(1) გამოყენების სფერო

გსკ-ის § 840 I ითვალისწინებს სოლიდარულ პასუხისმგებლობას არა მხოლოდ თანამონაწილეთა, წამქეზებელთა და დამხმარეთათვის (იხ. გსკ-ის § 830-ე პარაგრაფი; არსებითად შესადარებელად სკ-ის 998 II 1 და 2 ალტერნატივები), არამედ ე.წ. დამატებითი ამსრულებლებისთვის (Nebentäter), ანუ ზიანის მიმყენებლებისთვის, რომლებმაც თავიანთი დამოუკიდებელი ქმედებით ხელი შეუწეეს ზიანის დადგომას. ერთადერთი წინაპირობაა, რომ თითოეულმა ზიანის

⁸³ ამასთან: Lafontaine in: Herberger / Martinek / Rüßmann / Weth / Würdinger, jurisPK-BGB, 9. Aufl. (2020), § 9a WEG Rn. 268.

⁸⁴ ეს კითხვა ეხება არა წილობრივი და სოლიდარული პასუხისმგებლობის განსხვავებას, არამედ საკითხს, თუ რომელი პირები არიან სოლიდარული მოვალეები. თუმცა მჭიდრო ფაქტობრივი კავშირის გამო აქაც განიხილება. ამ თემაზე: BGH, Urteil vom 10.03.1988 - III ZR 195/86 - NJW-RR 1988, 1299 (juris Rn. 8); BGH, Urteil vom 24.01.1991 - IX ZR 121/90 - NJW 1991, 1225 (juris 10); BGH, Urteil vom 16.04.2008 - VIII ZR 230/07 - NJW 2008, 2330 (juris Rn. 10), იმ მითითებით, რომ ეს პრინციპები ვრცელდება მხოლოდ საადვოკატო საქმიანობაზე, მაგრამ არა იურიდიული ფირმის სხვა სახელშეკრულებო ურთიერთობებზე. უფრო დეტალურად: Böttcher in: Erman, BGB, 16. Aufl. 2020, § 421 BGB Rn. 21.

⁸⁵ BGH, Urteil vom 24.01.1991 - IX ZR 121/90 - NJW 1991, 1225 (juris Rn. 10).

⁸⁶ BGH, Urteil vom 29.06.1999 - VI ZR 24/98 - BGHZ 142, 126 (juris Rn. 36 ff.); BGH, Urteil vom 16.05.2000 - VI ZR 321/98 - BGHZ 144, 296 (juris Rn. 31 ff.); BGH, Urteil vom 25.03.1986 - VI ZR 90/85 - BGHZ 97, 273 (juris Rn. 12 ff.).

⁸⁷ თუმცა, ეს ეხება მხოლოდ სამედიცინო მომსახურებას. მეორე მხრივ, ეჭვის შემთხვევაში, ერთობლივ კლინიკასთან დაკავშირებული ყველა ექიმი პასუხისმგებელია მოძრაობის უსაფრთხოების ვალდებულებებზე და ქცევის სხვა ზოგად წესებზე; შდრ. Böttcher in: Erman, BGB, 16. Aufl. 2020, § 421 BGB Rn. 21.

მომტანმა ქმედებამ გამოიწვიოს ერთიანი ზიანი და, შესაბამისად, პასუხისმგებლობის მატარებელი პირის ინდივიდუალური წვლილი ველარ გაიმიჯნოს.⁸⁸ ამის მაგალითი შეიძლება იყოს, შემთხვევა, როდესაც მშობლის მხრიდან ზედამხედველობის მოვალეობის დარღვევამ და მესამე მხარის არასათანადო საქციელმა ერთად გამოიწვია ბავშვისთვის ზიანი.⁸⁹ გსკ-ის § 840 I-ის საკმაოდ ფართო ინტერპრეტაცია ნიშნავს იმას, რომ სასამართლო პრაქტიკა თითქმის ყოველთვის სოლიდარული პასუხისმგებლობის არსებობას ვარაუდობს, თუ სხვადასხვა საზიანო ქმედების ურთიერთქმედებამ გამოიწვია ერთიანი ზიანი.⁹⁰

გარდა გსკ-ის § 840 I-ის სიტყვასიტყვითი განმარტებისა, ნორმა ასევე გამოიყენება მისი ნორმატიული მიზნის გათვალისწინებით, თუ უკანონო ქმედება ემთხვევა მომეტებული საფრთხის შემთხვევებს⁹¹ ან სახელშეკრულებო მოვალეობის⁹² დარღვევას.

(2) სამართლებრივი შედეგები შერეული ბრალის არსებობისას

დასაწყისისთვის, ეჭვგარეშეა, რომ დაზარალებულის შერეული ბრალის შემთხვევაში, მისი მოთხოვნა მცირდება სოლიდარული ვალდებუ-

ლებების არსებობის დროსაც გსკ-ის § 254-ის ზოგადი პრინციპების შესაბამისად (შდრ. სკ-ის 415 I).

გსკ-ის § 254-ით მოაზრებული ზიანის შესაბამისი კომპენსირება მოითხოვება მაშინ, თუ შერეული ბრალი ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის მიმართ არსებობს.⁹³ ამას პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც ზიანის ანაზღაურების სახელშეკრულებო და დელიქტური მოთხოვნები ერთდროულად არსებობს. თუ, მაგალითად, ზიანის შემთხვევა ვალდებულების შესრულებისას დამხმარის (Erfüllungsgehilfe) შერეული ბრალით დადება, აღნიშნული შეერაცხება დაზარალებულ მხარეს სახელშეკრულებო ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის შემთხვევაში გსკ-ს § 254 II, 2, § 278 პარაგრაფების (შდრ. სკ-ს 396-ე მუხლი) შესაბამისად.⁹⁴ თუ დამატებით ასევე არსებობს იმავე დელიქტური შემთხვევის გამო დელიქტური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა მესამე პირის მიმართ, ამ სამართლებრივ ურთიერთობაში ვალდებულების შესრულებისას დამხმარის (Erfüllungsgehilfe) შერეული ბრალი იზოლირებულად უნდა იქნეს შერაცხული გსკ-ის § 831-ე პარაგრაფის პირობებში მხოლოდ მაშინ, თუ ვალდებულების შესრულებისას დამხმარე (Erfüllungsgehilfe) ასევე არის მუშაკი (Verrichtungsgehilfe) და დაზარალებული მხარე ვერ ამტკიცებს საწინააღმდეგოს.⁹⁵ თავად სოლიდარული პასუხისმგებლობის არსიდან გამო-

⁸⁸ *Wilhelmi* in: Erman, BGB, 16. Aufl. 2020, § 840 BGB Rn. 3.

⁸⁹ BGH, Urteil vom 16.01.1979 - VI ZR 243/76 - BGHZ 73, 190 (juris Rn. 10 ff.).

⁹⁰ არსებობს გამონაკლისები ზიანის ანაზღაურების დელიქტური მოთხოვნასა და მიყენებული ზიანის ნებაყოფლობით ანაზღაურების მოთხოვნას შორის (Aufopferungsanspruch): BGH, Urteil vom 26.10.1978 - III ZR 26/77 - BGHZ 72, 289 (juris Rn. 34); ნილის კომპენსაციის მოთხოვნისას სამეზობლო ურთიერთობებში არსებობს სოლიდარული ვალდებულებები: BGH, Urteil vom 26.11.1982 - V ZR 314/81 - BGHZ 85, 375 (juris Rn. 29 ff.).

⁹¹ BGH, Urteil vom 13.12.2005 - VI ZR 68/04 - NJW 2006, 896 (juris Rn. 11); BGH, Urteil vom 21.11.1953 - VI ZR 82/52 - BGHZ 11, 170 (juris Rn. 11 ff.).

⁹² *Rüßmann* in: Herberger / Martinek / Rüßmann / Weth / Würdinger, jurisPK-BGB, 9. Aufl. (2020), § 840 BGB Rn. 6; სამართლებრივ-დოგმატურად ნაწილობრივ არსებობს განსხვავებული მოსაზრებები ლიტერატურაში: Staudinger/Vieweg (2015) BGB § 840 Rn. 15.

⁹³ *Wilhelmi* in: Erman, BGB, 16. Aufl. 2020, § 840 BGB Rn. 5.

⁹⁴ დადგენილი სასამართლო პრაქტიკის მიხედვით, გსკ-ის 254 II, 2 ასევე ვრცელდება გსკ-ს 254 I პარაგრაფზეც, როგორც სამართლებრივ საფუძველზე; შდრ. BGH, Urteil vom 29.04.1953 - VI ZR 63/52 - BGHZ 9, 316 (juris Rn. 5); BGH, Urteil vom 10.07.2007 - VI ZR 199/06 - BGHZ 173, 182 (juris Rn. 15); BGH, Urteil vom 01.03.1988 - VI ZR 190/87 - BGHZ 103, 338 (juris Rn. 13); დეტალურად: *Rüßmann* in: Herberger/Martinek/Rüßmann/ Weth/Würdinger, jurisPK-BGB, 9. Aufl. (2020), § 254 BGB Rn. 24; Ebert in: Erman, BGB, 16. Aufl. 2020, § 254 BGB Rn. 72.

⁹⁵ გერმანიის სამართლებრივ სიტუაციასთან დაკავშირებით იხ. 49-ე სქოლიოში გადანაცვლებები და მოკლედ: *Rüßmann* in: Herberger / Martinek / Rüßmann / Weth / Würdinger, jurisPK-BGB, 9. Aufl. (2020), § 254 BGB Rn. 23 ff.

მდინარე, ვალდებულების შესრულებისას დამხმარის (*Erfüllungsgehilfe*) თანაბრალეულობაზე მითითება (რომელიც ამცირებს სახელშეკრულებო მხარის მიმართ ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნას) ასევე შეუძლია ზიანის ანაზღაურებისას დელიქტური მოთხოვნის მოვალეს.⁹⁶ მხოლოდ ასეა შესაძლებელი, თავიდან იქნეს აცილებული, რომ არც დელიქტზე პასუხისმგებელი მხარე არ დაზარალდეს სოლიდარულ მოვალეებს შორის შიდა ანგარიშსწორებისას და არც ხელშეკრულების მხარემ არ გადაიხადოს უფრო მეტი მოვალის სოლიდარული პასუხისმგებლობის ანგარიშსწორებასთან შედარებით, ვიდრე აღნიშნული რეალურად გამომდინარეობს დაზარალებულ მხარესთან მისი ურთიერთობის შედეგად.⁹⁷ მსგავსი მოსაზრება ემყარება ასევე - ინტერესების თვალსაზრისით - გსკ-ის § 424-ე პარაგრაფის კანონისმიერ რეგულაციას.⁹⁸ თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოში ეს თემა მხოლოდ დოქტრინალურად არის აქტუალური. თუმცა მას არ აქვს პრაქტიკული ეფექტი საქართველოში, რადგან სკ-ის 997-მუხლი არ აძლევს ხელშეკრულების მხარეებს (გერმანიაში გსკ-ის § 831-ე პარაგრაფისგან განსხვავებით) ხელმძღვანელის გამართლების (*Exkulpation*) შესაძლებლობას.

თუ - როგორც ეს ჩვეულებრივ ხდება ხოლმე - დაზარალებულის შერეული ბრალი სამართლებრივ ურთიერთობაში სოლიდარულად პასუხისმგებელ თითოეული ზიანის მომტანი მხარესთან არსებობს, დადგენილი სასამართლო პრაქტიკის მიხედვით,⁹⁹ შერეული ბრალის კვოტები ნაწილდება შემდეგნაირად:

პირველი ნაბიჯი არის ინდივიდუალური შეფასება დაზარალებულ მხარესა და თითოეულ დამნაშავეს შორის. მეორე ნაბიჯზე ფასდება ყველა მიზეზობრივი წვლილი. ეს ნიშნავს, რომ თითოეულ ზიანის მიმყენებელს პირველი ნაბი-

ჯის შედეგად შეუძლია დაზარალებულის მიმართ მოითხოვოს თავისი შიდა პასუხისმგებლობის კვოტა. ეს გამოითვლება ორივე მხრიდან პასუხისმგებლობის წვლილის თანაფარდობის მიხედვით, სხვა მოვალეების გამოკლებით. შესაბამისად, თითოეული ზიანის მიმყენებელი პასუხისმგებელია იმ კვოტით, რომელიც შეესაბამება მის პასუხისმგებლობას დაზარალებული მხარის თანაბრალეულობასთან შედარებით (ინდივიდუალური კვოტა/ინდივიდუალური შეფასება). მეორე ნაბიჯის შედეგად, დაზარალებულს არ შეუძლია ყველა ზიანის მომტანი მხარისგან ჯამში მოითხოვოს იმაზე მეტი, ვიდრე ის წილია, რომელიც მიიღება ყველა სოლიდარული მოვალის პასუხისმგებლობის წვლილის ერთობლივი შეფასებით დაზარალებული მხარის თანაბრალეულობის გათვალისწინებით (საერთო კვოტა/ერთობლივი შეფასება).¹⁰⁰ თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ, როგორც წესი, სასამართლო პრაქტიკა ერთიანად ან ერთობლივად ზიანის მომტანი ქმედებების ჩადენის შემთხვევაში ამ კონცეპტუალური ორეტაპიანი მიდგომის გამოყენებისას უპირველესად იყენებს ერთიან შეფასებას, ანუ ტოვებს პირველ ეტაპს. ეს მიზანშეწონილია იმდენად, რამდენადაც ერთიანად ან ერთობლივად ზიანის მომტანი ქმედებების შემთხვევაში პასუხისმგებლობის ინდივიდუალური წვლილი ერაცხება ყველა ზიანის მომტან მხარეს და, შესაბამისად, ინდივიდუალური და საერთო კვოტების შედეგები, ზოგადად ემთხვევა ერთმანეთს. თუ შესაბამისი ზიანის მომტანი ქმედებები დამატებითი ამსრულებლის (*Nebentäter*) მიერ იქნა შესრულებული, აუცილებელია ზუსტი ორეტაპიანი პროცედურის დაცვა, რადგან (პასუხისმგებლობის წვლილის ორმხრივი შერაცხვის არარსებობის გამო) ინდივიდუალური კვოტა და მთლიანი კვოტა, როგორც წესი, ოდენობის მიხედვით ერთმანეთს არ ემთხვევა.¹⁰¹

⁹⁶ BGH, Urteil vom 02.02.1984 - I ZR 228/81 - BGHZ 90, 86 (juris Rn. 37).

⁹⁷ Wilhelmi in: Erman, BGB, 16. Aufl. 2020, § 840 BGB Rn. 5.

⁹⁸ შდრ. BGH, Urteil vom 02.02.1984 - I ZR 228/81 - BGHZ 90, 86 (juris Rn. 37).

⁹⁹ აქ წამოვყალიბებთ ორიენტაციისთვის: Rüßmann in: Herberger/Martinek/Rüßmann/ Weth/Würdinger, jurisPK-BGB, 9. Aufl. (2020), § 840 BGB Rn. 5.

¹⁰⁰ BGH, Urteil vom 13.12.2005 - VI ZR 68/04 - NJW 2006, 896 (juris Rn. 13); სრულად: Herberger/Martinek/Rüßmann/ Weth/Würdinger, jurisPK-BGB, 9. Aufl. (2020), § 840 BGB Rn. 5; Ebert in: Erman, BGB, 16. Aufl. 2020, § 254 BGB Rn. 102 ff..

¹⁰¹ გამოწვევისაა პასუხისმგებლობის (*Haftungseinheit*) თუ შერაცხვის ერთიანობის (*Zurechnungseinheit*) არ-

გარკვეულ კონსტელაციებში, ამ შენონის პროცესს ეფუძნება ე.წ. პასუხისმგებლობის ერთიანობის (*Haftungseinheit*) პრინციპები (ზშირად ასევე უწოდებენ შერაცხვის ერთიანობას (*Zurechnungseinheit*)). აქ საკითხი ეხება იმას, რომ რამდენიმე მონაწილე მხარის პასუხისმგებლობის წვლილი გარკვეული წინაპირობების გათვალისწინებით, როგორც ზიანის მიმყენებლის, ასევე დაზარალებული მხარის მხრიდან, განიხილება, როგორც ერთიანი წვლილი.¹⁰² პასუხისმგებლობის ერთიანობა (*Haftungseinheit*) არსებობს, თუ ზიანის გამომწვევი წვლილის შენონისთვის არარელევანტურია, აღნიშნულზე ერთი თუ რამდენიმე მოვალეა პასუხისმგებელი. ერთი მხრივ, პასუხისმგებლობის ერთიანობა (*Haftungseinheit*) შეიძლება ეფუძნებოდეს სამართლებრივ საფუძვლებს; კერძოდ, როდესაც მესამე პირს ერაცხება ზიანის გამომწვევი წილი და ამით დამატებითი მოვალეები ჩნდებიან. თუმცა, ის ასევე შეიძლება წარმოიშვას ფაქტობრივი მიზეზების გამო; კერძოდ, როდესაც რამდენიმე მონაწილის ქმედება გაერთიანდა გამიჯვნად „შუალედურ შედეგში“.

პასუხისმგებლობის ერთიანობის (*Haftungseinheit*) აღნიშნული ძირითადი იდეის საილუსტრაციოდ შესაძლებელია მოხმობილ იქნეს შემდეგი მარტივი მაგალითი: თუ ორი სატრანსპორტო საშუალება, რომელსაც მართავენ A და B, ეჯახება ერთმანეთს და ორივე თანაბრად დამანაშავია, ზიანიც თანაბრად იყოფა. თუმცა, თუ C არის ავტომობილის მფლობელი, რომელსაც მართავს B, და ასევე D პასუხისმგებელია, როგორც B-ის ხელმძღვანელი (*Geschäftsherr*) გსკ-ის § 831-ე პარაგრაფი (შდრ. სკ-ის 997-ე მუხლი), ჯამში გამოდის ოთხი ადამიანი, რომლებიც პასუხისმგებელნი არიან ერთი და იმავე საგზაო შემთხვევისთვის; ერთი მხრივ, A მარტო და, მეორე მხრივ, B, C და D, როგორც სოლიდარული მოვალეები. თუმცა, ცხადი უნდა იყოს, რომ მოვალეთა რაოდენობის ეს ზრდა ვერ ცვლის, ერთი მხრივ, A-ს შიდა პასუხისმგებლობას ზიანის ნახევარზე და მეორე მხრივ, B, C და D-

ს, როგორც „პასუხისმგებლობის გაერთიანებას“. მაშასადამე, ერთი მხრივ, მუშაკის (*Verrichtungsgehilfe*) და ხელმძღვანელის (*Geschäftsherr*)¹⁰³, ისევე, როგორც ვალდებულების შესრულებისას დამხმარის (*Erfüllungsgehilfe*) და სახელშეკრულებო მხარის¹⁰⁴ სოლიდარული ვალდებულებები და, მეორე მხრივ, მანქანის მფლობელისა და მძღოლის¹⁰⁵ (გერმანიაში დამატებით ასევე პირდაპირ პასუხისმგებელი ავტოტრანსპორტის პასუხისმგებლობის მზღვეველი;¹⁰⁶ შდრ. *Compulsory Unsurance Centres*-ის პასუხისმგებლობა უცხოური რეგისტრაციის მქონე ავტოტრანსპორტით მიყენებული ზიანზე საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის მიხედვით) ვალდებულებები წარმოადგენს პასუხისმგებლობის ერთიანობის (*Haftungseinheit*) „კლასიკური“ კონსტელაციებს.¹⁰⁷

მაგრამ ყველაფერი არც ისე აშკარაა, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც ფაქტობრივი გარემოებებიდან გამომდინარე საკითხავია, საქმე ეხება თუ არა პასუხისმგებლობის ერთიანობას (*Haftungseinheit*). ამის საჩვენებლად წარმოდგენილია შემდეგი მაგალითი, რომლის ცვლილება ან რაიმეს დამატებაც სურვილის შემთხვევაში შესაძლებელია.¹⁰⁸

¹⁰³ BGH, Urteil vom 29.09.1970 - VI ZR 74/69 - BGHZ 54, 283 (juris Rn. 11 ff.); BGH, Urteil vom 25.04.1989 - VI ZR 146/88 - NJW-RR 1989, 918 (juris Rn. 15).

¹⁰⁴ BGH, Urteil vom 24.04.1952 - III ZR 78/51 - BGHZ 6, 3 (juris 50) დამხმარისთვის (*Erfüllungsgehilfe*).

¹⁰⁵ BGH, Urteil vom 13.12.2005 - VI ZR 68/04 - NJW 2006, 896 (juris Rn. 11); BGH, Urteil vom 26.04.1966 - VI ZR 221/64 - NJW 1966, 1262 (juris Rn. 9).

¹⁰⁶ BGH, Urteil vom 13.12.2005 - VI ZR 68/04 - NJW 2006, 896 (juris Rn. 11).

¹⁰⁷ BGH, Urteil vom 13.12.2005 - VI ZR 68/04 - NJW 2006, 896 (juris Rn. 11); სრულად: Ebert in: Erman, BGB, 16. Aufl. 2020, § 254 BGB Rn. 102 ff..

¹⁰⁸ უარყოფილ იქნა: BGH, Urteil vom 29.09.1970 - VI ZR 74/69 - BGHZ 54, 283 (juris Rn. 7 ff.) მთავარი პრინციპით „საერთო შეფასება („საერთო ხედვა“) გამორიცხულია იმდენად, რამდენადაც რამდენიმე დამრღვევის ქცევამ გავლენა მოახდინა მხოლოდ ერთ (იმავე) შემთხვევის გამომწვევ მიზეზზე (აქ: სატვირთო მანქანის გაჩერება გაუნათებელ და დაუცველ ადგილას ავტობანზე) მანამ, სანამ დაზარალებულს შეერაცხებოდა მიზეზობრივი კავშირი და თავის წვლილს შეიტანდა ზიანის დადგომაში“.

სეზობისას, რომელიც უფრო დეტალურად იქნება აღწერილი ქვემოთ.

¹⁰² BGH, Urteil vom 25.04.1989 - VI ZR 146/88 - NJW-RR 1989, 918 (juris Rn. 16).

სატვირთო მანქანა, რომელსაც მართავს A, არის გაჩერებული სატრანსპორტო წესების დარღვევით ღამით, ავტომაგისტრალზე, გაუნათებელი და დაუცველი გზის გასწვრივ. რამდენიმე წუთის შემდეგ B უახლოვდება ძალიან მაღალი სიჩქარით და ეჯახება. A და B უნდა ჩაითვალოს თანაბრად პასუხისმგებელ პირებად B-ს მიერ მიყენებულ ზიანზე. ამჟამად, აღნიშნულ საქმეში შემოდიან C და D, როგორც დელიქტით ზიანის მიმყენებლები. ისინი ერთმანეთს შეეჯახნენ პირდაპირ A-ს სატვირთოს წინ და აიძულეს A, რომელიც მართავდა ავტომობილს საკმარისი უსაფრთხოების მანძილის დაცვის გარეშე, წარუმატებელი ავარიული მანევრი გაეკეთებინა.

საკითხავია, ზიანი უნდა გაიყოს თანაბრად თუ „პასუხისმგებლობის საზოგადოებას“ – A-ს, C-სა და D-ს - უნდა დაეკისროს უფრო მაღალი წილი პასუხისმგებლობა საერთო შეფასების პრინციპების მიხედვით, რადგან არა მხოლოდ A არის პასუხისმგებელი ზიანისათვის, არამედ A, C და D ავარიაში მონაწილე სამი პირია, რომლებიც სოლიდარულად არიან პასუხისმგებელი A-ს წინაშე? ასეთი კონსტელაციის დროს, გერმანიის სასამართლო პრაქტიკა ზიანის თანაბრად გაყოფას უჭერს მხარს. ამის მიზეზი ის არის, რომ „პასუხისმგებლობის საზოგადოება“ A, C და D აყალიბებენ პასუხისმგებლობის ერთიანობას (Haftungseinheit), რადგან მათმა შესაბამისმა გადაცდომებმა გამოიწვია გამიჯვნადი შუალედური შედეგი (სატვირთო მანქანა არის გზის გასწვრივ), სანამ B თავის წვლილს შეიტანდა პასუხისმგებლობაში.¹⁰⁹ ასეთ შემთხვევებში პასუხისმგებლობის ერთიანობის პრინციპი (Haftungseinheit) ხელს უშლის იმას, რომ მიუხედავად სხვადასხვა მონაწილის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის ერთობლივი მიზეზობრივი წილისა, თავიდანვე განსაზღვრონ თავიანთი პასუხისმგებლობის კვოტები ცალკე და შემდეგ ნაწილ-ნაწილ დაამატონ ისინი საერთო შეფასების საფუძველზე.¹¹⁰ მარტივად

ვად რომ ვთქვათ: მიუხედავად იმისა, თუ რამდენი პირია საბოლოოდ პასუხისმგებელი ზარალისთვის, ის ფაქტი, რომ სატვირთო მანქანა, რომელსაც A მართავდა, ღამით ავტომაგისტრალზე იდგა განათების გარეშე, გსკ-ის §426-ის ფარგლებში მიზეზობრივი შენატანების ანონვისას ისინი B-სთან მიმართებით უნდა განვიხილოთ, როგორც ავარიის ერთიანი მონაწილეები.

თუმცა დაზუსტებისთვის უნდა აღინიშნოს, რომ პასუხისმგებლობის ერთიანობის პრინციპი (Haftungseinheit) დასახელებულ მაგალითში მხოლოდ მაშინ წარმოიქმნება, როდესაც A, C და D-ს მიერ გამოწვეული მიზეზობრიობის პირველმა ბლოკმა ავტობანის გასწვრივ მდგომი მანქანით მიაღწია გარკვეულ შედეგს. პრეცედენტული სამართალი ამას ასევე უწოდებს სხვადასხვა ინდივიდუალური ქმედებების „შერწყმას“ ერთგვაროვან, გამიჯვნად მიზეზობრიობის წვლილში. B რომ არ მიახლოებოდა რამდენიმე წუთის შემდეგ გზის გადაღმა გაჩერებული სატვირთო მანქანით გადაკეტილ შემთხვევის ადგილს, არამედ ყველა მონაწილე კლასიკური გაგებით დაჯახებოდნენ ერთმანეთს გადაჭარბებული სიჩქარის, არასაკმარისი უსაფრთხოების მანძილის დაცვის და/ან უყურადღებოდ მართვის გამო, სიტუაცია დარჩებოდა საერთო შეფასების სფეროში.

პასუხისმგებლობის ერთიანობის პრინციპის (Haftungseinheit) კიდევ ერთი ტიპური მაგალითია მშობლების მხრიდან საზედამხედველო მოვალეობის დარღვევა და შეზღუდული დელიქტუნარიანობის მქონე ბავშვის გადაცდომის გამიჯვნად მიზეზობრივ წვლილში გაერთიანება (მაგ., ბავშვი ქუჩაში გაიქცა) და მას კიდევ ემატება მესამე პირის მიერ მართლსაწინააღმდეგო ქმედება (მაგ., მანქანის მძღოლი, რომელიც ძალიან სწრაფად მოძრაობს და ვერ ამუხრუჭებს).¹¹¹

„კლასიკური შემთხვევების“ გარდა, მაგალითად, მძღოლი/მფლობელი, ვალდებულების შესრულებისას დამხმარე (Erfüllungsgehilfe)/ხელშეკრულების მხარე, მუშაკი (Verrichtungsgehilfe)/ხელმძღვანელი (Geschäftsherr), პრეცე-

¹⁰⁹ BGH, Urteil vom 05.10.1982 - VI ZR 72/80 - VersR 1983, 131 (juris Rn. 9); BGH, Urteil vom 16.04.1996 - VI ZR 79/95 - NJW 1996, 2023 (juris Rn. 19).

¹¹⁰ BGH, Urteil vom 16.04.1996 - VI ZR 79/95 - NJW 1996, 2023 (juris Rn. 21).

¹¹¹ BGH, Urteil vom 18.04.1978 - VI ZR 81/76 - NJW 1978, 2392 (juris Rn. 7).

დენტული სამართალი საკმაოდ ერიდება პასუხისმგებლობის ერთიანობის პრინციპის (Haftungseinheit) გამოყენებას.

ამასთან, ზიანის მიმყენებელთან ერთად ასევე შეიძლება დაზარალებულიც იყოს ჩართული პასუხისმგებლობის ერთიანობის პრინციპში (Haftungseinheit).¹¹² მსგავსი მდგომარეობა იარსებებდა გვერდზე გაჩერებული სატვირთო მანქანის ზემოთ დასახლებულ მაგალითში, თუ A დაშავდებოდა B-ს დარტყმის შედეგად. რაც შეეხება სხეულის დაზიანების შედეგად წარმოშობილ ზიანს, A, C და D შექმნიდნენ პასუხისმგებლობის ერთიანობას (Haftungseinheit), ანუ A, პასუხისმგებლობის ერთიანობის (Haftungseinheit) დაზარალებული მხარე იქნებოდა. მათი ერთიანი და გამიჯვნადი მიზეზობრივი წვლილის შენონვა უნდა მოხდეს B-ს წვლილის გათვალისწინებით. ამის შედეგი ასევე იქნებოდა ის, რომ, ერთი მხრივ, B-სა და, მეორე მხრივ, C-სა და D-ს შორის არ წარმოიშობოდა მოვალეთა სოლიდარული ანგარიშსწორება. C და D-ს გადაცდომა პასუხისმგებლობის ერთიანობის პრინციპის (Haftungseinheit) გამო ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის შეფასებაში უნდა ყოფილიყო გათვალისწინებული.¹¹³

ცალკე პრობლემაა მორალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის საკითხი. მატერიალური ზიანისგან განსხვავებით, ეს არ უნდა განისაზღვროს პროპორციულად, თუ დაზარალებულს შერეული ბრალი მიუძღვის.¹¹⁴ პირიქით, წარმოიქმნება მორალური ზიანის კომპენსაციის ერთიანი, შესაბამისი ოდენობა, სადაც შერეული ბრალი წარმოადგენს (როგორც წესი, არსებით) გარემოებას, რომელიც ოდენობის დადგენისას გასათვალისწინებელია.¹¹⁵ აღნიშნული

გამორიცხავს საერთო შეფასების პრინციპების გამოყენებას მორალური ზიანის კომპენსაციის მოთხოვნისას; აქ რჩება ინდივიდუალური შეფასება.¹¹⁶ თუმცა, აღნიშნულს პრაქტიკული ეფექტი აქვს მხოლოდ მაშინ, თუ მორალური ზიანის კომპენსაციის ოდენობის ადეკვატურობა (ძალიან გამონაკლისად) განსხვავებულად უნდა შეფასდეს დაზარალებულ მხარესა და ცალკეულ ზიანის მიმყენებლებს შორის ურთიერთობაში.

გ) სოლიდარული ვალდებულების ცალკეული შემთხვევების მოწესრიგება ქართულ სასამართლო პრაქტიკაში

სოლიდარული ვალდებულება განისაზღვრა ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნაზე დანაშაულებრივი ქმედების ჩამდენი პირისა და ნოტარიუსის მიმართ წარდგენილ სარჩელზე. ერთ-ერთი მოპასუხის მიმართ მოთხოვნა ემყარებოდა გარიგების დადებას ყალბი დოკუმენტის გამოყენების გზით, ხოლო მეორე მოპასუხის - ნოტარიუსის - მიმართ მოთხოვნა ემყარებოდა სანოტარო მოქმედებათა განხორციელების წესის დარღვევას. სასამართლომ დაადგინა, რომ მესაკუთრისათვის ზიანის მიყენება, ერთი მხრივ, გამოიწვია დანაშაულის ჩამდენი პირის ქმედებამ, რომელმაც ყალბი დოკუმენტის გამოყენებით სხვა პირის ნაცვლად დადო გარიგება, მეორეს მხრივ კი - ნოტარიუსის ქმედებამ, რომელმაც დაარღვია სანოტარო მოქმედებათა განხორციელების წესი და სათანადოდ არ დაადგინა გარიგების მონაწილე პირის ვინაობა. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 998-ე მუხლის საფუძველზე, მათ დაეკისრათ სოლიდარული პასუხისმგებლობა.¹¹⁷ ამ დავაში თითოეული მოპასუხის ვალდებულება ემყარებოდა სრულიად განსხვავებულ სამართლებრივ საფუძველს, თუმცა, კრედიტორის შესრულების ინტერესი

¹¹² BGH, Urteil vom 05.10.1982 - VI ZR 72/80 - VersR 1983, 131 (juris Rn. 9); BGH, Urteil vom 18.09.1973 - VI ZR 91/71 - BGHZ 61, 213 (juris Rn. 14 f.).

¹¹³ BGH, Urteil vom 16.04.1996 - VI ZR 79/95 - NJW 1996, 2023 (juris Rn. 22).

¹¹⁴ იმ გაგებით, რომ მორალური ზიანის კომპენსაციის ფიქტიური ოდენობა ჯერ უნდა განისაზღვროს დაზარალებული მხარის შერეული ბრალის გარეშე და შემდეგ ეს პროპორციულად უნდა შემცირდეს.

¹¹⁵ BGH, Urteil vom 29.09.1970 - VI ZR 74/69 - BGHZ 54, 283 (juris Rn. 11 ff.); BGH, Beschluss vom 21.08.2002 - 5 StR 291/02 - BGHSt 47, 378 (juris Rn. 10); მორალირი

ზიანის ანაზღაურების ოდენობის განსაზღვრისას მოქმედი პრინციპებისთვის: BGH, Beschluss vom 16.09.2016 - VGS 1/16 - BGHZ 212, 48 (juris Rn. 29 ff.).

¹¹⁶ დეტალურად: Staudinger/Vieweg (2015) BGB § 840 Rn. 38.

¹¹⁷ იხ. სუსგ 27.04.2015 #ას-182-169-2015.

იყო იდენტური. აღსანიშნავია, რომ სამოქალაქო კოდექსის 998-ე მუხლის 1-ელი ნაწილი სოლიდარული პასუხისმგებლობის წინაპირობად არ მიიჩნევა ზიანის დადგომაში ბრალეული პირების ერთობლივი განზრახვით, ურთიერთშეთანხმებით მოქმედებას. საკმარისი წინაპირობაა, რომ თითოეულ მათგანს ბრალი მიუძღოდეს ზიანის დადგომაში და ამ ზიანის ანაზღაურების მიმართ კრედიტორს ერთიანი ინტერესი გააჩნდეს.¹¹⁸

სოლიდარული პასუხისმგებლობის მაგალითია ავტოსატრანსპორტო შემთხვევის შედეგად მიყენებული ზიანის ანაზღაურების დაკისრება სატრანსპორტო საშუალების მფლობელისა და მოსარგებლის - სატრანსპორტო საშუალების მძღოლისათვის, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 998-ე მუხლის შესაბამისად.¹¹⁹ „ავტოსატრანსპორტო შემთხვევით დაზარალებულ პირს არ ეკრძალება, სამოქალაქო კოდექსის 408-ე მუხლის პირველი ნაწილით ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა ერთობლივად წაუყენოს როგორც ავტოსატრანსპორტო საშუალების მფლობელს, რომელიც ზიანის მიმყენებელია 999-ე მუხლის მე-4 ნაწილის მე-3 წინადადების საფუძველზე, ისე - სატრანსპორტო საშუალების მოსარგებლეს, რომელიც ბრალეულად მოქმედებდა და ზიანის მიმყენებელია 992-ე მუხლის საფუძველზე. ამ შემთხვევაში სახეზეა მოვალეთა სიმრავლე ვალდებულებაში, ვალდებულებათა ერთიანობა, როდესაც ყოველ მოვალეს თავისი საკუთარი ვალდებულება აკისრია კრედიტორის წინაშე, მაგრამ ისინი ერთმანეთთან ისეა დაკავშირებული, რომ ქმნის სოლიდარულ ვალდებულებას.“¹²⁰

¹¹⁸ Palandt, Bürgerliches Gesetzbuch, 63. neubearbeitete Aufl. 2004, S. 1316, Überbl. § 840, Rn 1-2.

შდრ. სუსგ 19.06.2015 #ას-1037-995-2014, ამ გადაწყვეტილებაში სასამართლომ 998-ე მუხლის გამოყენების აუცილებელ წინაპირობად ჩათვალა ზიანის დადგომაში ბრალეულ პირთა ერთობლივი განზრახვით და საერთო მიზნით მოქმედება და ამ საფუძველით უარი თქვა ამ ნორმის გამოყენებაზე. სოლიდარული პასუხისმგებლობა დააფუძნა მხოლოდ 463-ე მუხლს.

¹¹⁹ იხ. სუსგ 20.07.2010 #ას-254-239-2010; სუსგ 15.07.2010 #ას-39-38-10; სუსგ 30.09.2016; #ას-504-481-2016.

¹²⁰ სუსგ 20.07.2010; #ას-254-239-2010.

ქართულ სასამართლო პრაქტიკაში ძირითად მოვალესა და სოლიდარულ თავდებს შორის სოლიდარული პასუხისმგებლობის არსებობა ასევე ივარაუდება საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 895-ე მუხლის შესაბამისად. დასახელებული ნორმა ადგენს, რომ თუ თავდები კისრულობს პასუხისმგებლობას სოლიდარულად ან სხვა თანაბარმნიშვნელოვანი სახით, მას შეიძლება წაეყენოს მოთხოვნა იძულებითი აღსრულების მცდელობის გარეშე, თუ ძირითადმა მოვალემ გადააცილა გადახდის ვადას და უშედეგოდ იქნა გაფრთხილებული, ანდა მისი გადახდისუუნარობა აშკარაა.

ერთ-ერთ სასამართლო დავაში საკითხი ეხებოდა იმას, რომ თავდები სესხის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე წარდგენილი მოთხოვნების შესრულებაზე იყო ვალდებული. ძირითადი მოვალის გარდაცვალების შემდგომ კრედიტორმა სარჩელი აღძრა მხოლოდ თავდებების მიმართ, ხოლო მემკვიდრეს არ წარუდგინა მოთხოვნა სამოქალაქო კოდექსის 1488-ე მუხლის შესაბამისად, ექვსი თვის ვადაში იმ დღიდან, როცა მისთვის ცნობილი გახდა სამკვიდროს გახსნის შესახებ. სასამართლომ დაადგინა, რომ რადგან კრედიტორმა, რომელმაც თავისი მოთხოვნა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1488-ე მუხლის მიხედვით არ წარუდგინა დროულად ძირითადი მოვალის მემკვიდრეს, ამით მან დაკარგა მოთხოვნის უფლება არამხოლოდ მის მიმართ, არამედ თავდებობის აქცესორული ბუნებიდან გამომდინარე სოლიდარული თავდებების მიმართაც.¹²¹

როგორც 895-ე მუხლის შინაარსის, ისე ზემოაღნიშნული საქმის ანალიზიდან გამომდინარეობს, რომ სოლიდარული თავდებობის დროს თავდებობის აქცესორული ბუნება სამართლებრივი ურთიერთობის გადამწყვეტი მახასიათებელია. ამის სანაწილმდეგოდ, სოლიდარული პასუხისმგებლობის მახასიათებელი არის ის, რომ სოლიდარულ ვალდებულებაში კრედიტორს შეუძლია, შესრულება მთლიანად ან ნაწილობრივ მოითხოვოს ნებისმიერი მოვალისგან თავის შეხედულებისამებრ (465-ე მუხლის პირველი წინადადება). ამიტომაც, თავდებობის

¹²¹ სუსგ 21.10.2016 #ას-513-490-2016.

აქცესორული ბუნება, წარმოდგენილი მოსაზრების შესაბამისად, გამორიცხავს სოლიდარული პასუხისმგებლობის არსებობას. თავდებობა მოვალის მოთხოვნის უზრუნველყოფის საშუალებაა.¹²² თავდების პასუხისმგებლობა ყოველთვის მიბმულია ძირითადი მოვალის ვალდებულებასთან.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს არაერთ დავაში ძირითადი მოვალე და სოლიდარული თავდები განიხილებიან, როგორც სოლიდარული მოვალეები საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 463-ე მუხლის მნიშვნელობით.¹²³ მაგალითად, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილ ერთ-ერთ დავაში საქმე ეხებოდა შემთხვევას, როდესაც კრედიტის გამცემმა ბანკმა უარი თქვა სესხიდან გამომდინარე მოთხოვნაზე ძირითადი მოვალის მიმართ, სარჩელზე უარის თქმის ფორმით და შემდეგ მხოლოდ სოლიდარული მოვალისაგან მოითხოვა გადახდა. სასამართლომ აქ დაუშვა სოლიდარული ვალდებულების არსებობა. ამიტომაც, კრედიტორს შეეძლო სურვილისამებრ მოთხოვნა სრულად ან ნაწილობრივ წაეყენებინა ძირითადი მოვალის ან თავდების მიმართ; მის პასუხისმგებლობაზე არ აისახებოდა ის ფაქტი, რომ ბანკმა ძირითადი მოვალის მიმართ სარჩელზე უარი თქვა.¹²⁴

მოვალეთა სიმრავლის შემთხვევად (არც წილად და არც სოლიდარულ მოვალეებად) არ განიხილება მოვალე და აქცესორულად პასუხისმგებელი თავდები.¹²⁵ თავდები და ძირითადი მოვალე არ წარმოადგენენ სოლიდარულ მოვალეებს მაშინაც კი, თუ სახეზეა ძირითადი მოვალის მიმართ იძულებითი აღსრულების მცდელობის გარეშე თავდების პასუხისმგებლობის

შემთხვევა.¹²⁶ თავდები და ძირითადი მოვალე ვერ ჩაითვლებიან სოლიდარულ მოვალეებად ვერც სოლიდარული თავდებობის შემთხვევაში.¹²⁷ თავდებობა არის აქცესორული ვალდებულება, რაც ნიშნავს, რომ იგი არის ძირითადი ვალდებულების წარმოშობასა და შეწყვეტაზე, მოცულობასა და განხორციელებადობაზე ხანგრძლივად დამოკიდებული დამხმარე ვალდებულება.¹²⁸ მისი მიზანია ძირითადი მოვალის მიმართ კრედიტორის მოთხოვნის უზრუნველყოფა.¹²⁹ იგი განსხვავდება სოლიდარული ვალდებულებისგან, როგორცაა საცხოვრებელი ფართის ქირავნობის ხელშეკრულების შემთხვევაში დამქირავებლის ოჯახის წევრების ვალდებულება (571-ე მუხლი), არამართლზომიერი მფლობელების სოლიდარული ვალდებულება მესაკუთრის მიმართ,¹³⁰ ერთობლივი საქმიანობის ხელშეკრულების მონაწილეთა სოლიდარული პასუხისმგებლობა საქმიანობიდან წარმოშობილი ვალდებულებისათვის (937-ე მუხლის 1-ელი ნაწილი), ასევე თანამსესხებლების ვალდებულება საკრედიტო ხელშეკრულებაში. თავდებობა, მისი აქცესორული ბუნებიდან გამომდინარე, უნდა გაიმიჯნოს ასევე ვალის თანაკისრებისგან, როდესაც შეთანხმების საფუძველზე ვალის თანამკისრებელი თავისი დამოუკიდებელი ვალდებულებით ხდება თავდაპირველ მოვალესთან ერთად იმავე რიგის სოლიდარული მოვალე.¹³¹

¹²² რუსიაშვილი, გ., სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ვალდებულებითი სამართალი, კერძო ნაწილი, თბილისი, 2017, ავტორთა ჯგუფი, მუხ. 891, ველი 1, 6; შემდგომი მითითებით: BGH WM 1968, 916; <http://www.gccc.ge/> [ბოლო გადამოწმების თარიღი 15.01.2022].

¹²³ იხ. სუსგ 17.07.2020 #ას-1427-2019, სუსგ 31.10.2019 #ას-1214-2018.

¹²⁴ იხ. სუსგ 05.07.2019 #ას-97-2019.

¹²⁵ Palandt, Bürgerliches Gesetzbuch, 63. neubearbeitete Aufl. 2004, S. 605, Überbl. v § 420, Rn 10.

¹²⁶ Palandt, Bürgerliches Gesetzbuch, 63. neubearbeitete Aufl. 2004, S. 1129, Einf. v § 765, Rn 1, შემდგომი მითითებით: BGH WM 68, 916.

¹²⁷ რუსიაშვილი, გ., სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ვალდებულებითი სამართალი, კერძო ნაწილი, თბილისი, 2017, ავტორთა ჯგუფი, მუხ. 891, ველი 3; შემდგომი მითითებით: BGH WM 1968, 916; <http://www.gccc.ge/> [ბოლო გადამოწმების თარიღი 15.01.2022].

¹²⁸ Palandt, Bürgerliches Gesetzbuch, 63. neubearbeitete Aufl. 2004, S. 1129, Einf. v § 765, Rn 1, შემდგომი მითითებით: BGH 139, 214.

¹²⁹ Palandt, Bürgerliches Gesetzbuch, 63. neubearbeitete Aufl. 2004, S. 1129, Einf. v § 765, Rn 2

¹³⁰ იხ. სუსგ 22.04.2015წ. #ას-445-420-2014.

¹³¹ რუსიაშვილი, გ., სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ვალდებულებითი სამართალი, კერძო ნაწილი, თბილისი, 2017, ავტორთა ჯგუფი, მუხ. 891 ველი 28-36; <http://www.gccc.ge/> [ბოლო გადამოწმების თარიღი 15.01.2022].

ქართულ კერძო სამართალზე გერმანული გავლენის¹³² გათვალისწინებით, სამართლის ნორმათა ისტორიული თუ სისტემური განმარტებისას მიზანშეწონილია გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის შესაბამისი რეგულაციის შედარებით-სამართლებრივი ანალიზი როგორც დოქტრინაში დამკვიდრებული შეხედულებების, ისე - სასამართლო პრაქტიკის შესწავლის გზით.

გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის 773-ე პარაგრაფის პირველი პუნქტის თანახმად, თავდების შესაგებლის უფლება, უარი თქვას კრედიტორის დაკმაყოფილებაზე, ვიდრე ეს უკანასკნელი არ შეეცდება ძირითადი მოვალის მიმართ იძულებით აღსრულებას, გამორიცხულია, თუ თავდები უარს ამბობს შესაგებელზე, კერძოდ კი, თუ მან იკისრა თავდებობა, როგორც დამოუკიდებელმა მოვალემ (*Selbstschuldner*).¹³³

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 895-ე მუხლის რეგულაცია გარკვეულწილად ემსგავსება გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის ზემოთ დასახელებულ ნორმას. ისევე, როგორც თავდებობის მომწესრიგებელ სხვა ნორმებში, აქაც შეინიშნება გერმანული სამართლის გავლენა, თუმცა, 895-ე მუხლში გამოყენებულია ტერმინი „სოლიდარულად“, რაც გერმანულ მოწესრიგებაში არ არის გამოყენებული. გარდა სოლიდარულისა, 895-ე მუხლში მითითებულია ასევე „ან სხვა თანაბარმნიშვნელოვანი სახით“. შინაარსობრივად ორივე ნორმაში ერთსა და იმავე

მოცემულობაზეა საუბარი, როდესაც თავდებს წაყენება მოთხოვნა ძირითადი მოვალის მიმართ იძულებითი აღსრულების მცდელობის გარეშე, რადგან თავდები იმთავითვე ამგვარ პირობაზეა შეთანხმებული. ეს ნორმა გამორიცხავს სუბსიდიურობას და ადგენს არასუბსიდიური თავდებობის შემთხვევას, თუმცა, არ აუქმებს თავდების პასუხისმგებლობის აქცესორულ ბუნებას. ძირითადი მოვალე და დამოუკიდებელი მოვალის სახით მოქმედი თავდები (*Selbstschuldnerische Bürgerschaft*) არ განიხილება სოლიდარულ მოვალეებად.¹³⁴

როგორც ზემოთ აღინიშნა, 895-ე მუხლში ტერმინის „სოლიდარული“ გამოყენება პრაქტიკაში რიგ შემთხვევებში განაპირობებს „სოლიდარული თავდებობის“ გაიგივებას სამოქალაქო კოდექსის 463-ე და შემდგომი მუხლებით მოწესრიგებულ სოლიდარულ ვალდებულებასთან. თუმცა, თუ ნორმის განმარტებისას გათვალისწინებული იქნება თავდებობის აქცესორული ბუნება, ცხადი ხდება, რომ თავდების და ძირითადი მოვალის განხილვა სოლიდარულ მოვალეებად არ არის თავსებადი სოლიდარული ვალდებულების არსთან. სოლიდარული ვალდებულების შემთხვევაში მნიშვნელოვანია, რომ მხოლოდ ერთი და იმავე რიგის (რანგის, საფეხურის) ვალდებულებები ქმნიან სოლიდარულ ვალდებულებას.¹³⁵ ეს კი ნიშნავს, რომ სხვადასხვა მოვალე იმგვარად უნდა იდგეს ერთმანეთის გვერდით, რომ თითოეულს, სულ ცოტა, შეეძლოს შიდა ურთიერთობაში ვალდებულების რაღაც ნაწილის შესრულება. მოვალეთა „ერთ საფეხურზე დგომა“ არ იქნება სახეზე, თუკი მოვალეთაგან ერთ-ერთს მთლიანი ვალდებულების შესრულება ეკისრება, ხოლო მეორის ვალდებულება მხოლოდ კრედიტორის უზრუნველყოფის მიზანს ემსახურება. ამ შემთხვევაში ერთი ვალდებულება დაქვემდებარებულია მეორის მიმართ და ვალდებულების შემს-

¹³² იხ. *კერესელიძე, დ.*, კერძო სამართლის უზოგადესი სისტემური ცნებები, თბილისი, 2009, გვ. 42; სამოქალაქო კოდექსის შექმნის ისტორიასთან დაკავშირებით იხ. *ჭანტურია, ლ.* სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, სამოქალაქო კოდექსის ზოგადი დებულებები, თბილისი, 2017, ავტორთა ჯგუფი, გვ. 8-9, ველი 28-32; იხ. *ჭანტურია, ლ.* სამოქალაქო სამართლის ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო, თბილისი, 2011, გვ. 19-23.

¹³³ იხ. *Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) § 773*, https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/_773.html [ბოლო გადამოწმების თარიღი - 15.01.2022]; ქართულ ენაზე იხ. *BGB* გერმანიის სამოქალაქო კოდექსი, მეორე რედაქტირებული გამოცემა, თბილისი, 2019, GIZ, რედ. *ჩაჩანიძე, ე., დარჯანია, თ.*, გვ. 241, http://lawlibrary.info/ge/books/2019giz-ge_BGB_GE.pdf?fbclid=IwAR1VEHzEt8fhevfuCXXKiH_gOCgTgU8LE_zNZDzpoJglZ1dvBKuKBh093sw4 [ბოლო გადამოწმების თარიღი - 15.01.2022].

¹³⁴ *Palandt, Bürgerliches Gesetzbuch*, 63. neubearbeitete Aufl. 2004, S. 1144, § 773, Rn 2; შემდგომი მითითებით: BGH WM 84, 131.

¹³⁵ *Palandt, Bürgerliches Gesetzbuch*, 63. neubearbeitete Aufl. 2004, S. 607, § 421, Rn 6; შემდგომი მითითებით: BGH 106, 319, 108, 183, 137, 77/82, *Larenz* § 37 I, *Medicus* § 35 II 1 b, *BaRo/Gehrlein* Rn 8, *MüKo/Bydlinski* Rn 12, hM.

რულებელ მოვალეს აქვს სრული რეგრესის უფლება იმ მოვალის მიმართ, რომელიც არ ახორციელებს შესრულებას. აქედან გამომდინარე, ძირითადი მოვალე და თავდები არ განიხილებიან სოლიდარულ მოვალეებად.¹³⁶

III. სოლიდარულ მოვალეთა წილთა გათანაბრება

1. გერმანული მონესრიგება

ა) მოთხოვნის საფუძველი

გსკ-ის § 426-ის 1-ელ და მე-2 აბზაცში მოცემულია ორი სპეციალური მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძველი.¹³⁷ გსკ-ის §426-ის 1-ელი აბზაცი ადგენს თავდაპირველ წილთა გათანაბრებას სოლიდარულ მოვალეებს შორის, რომლებიც სოლიდარული ვალდებულების დაფუძნების დროს წარმოიშობა.¹³⁸ გსკ-ის § 426-ე პარაგრაფის მეორე აბზაცი მოქმედებს მოთხოვნის კანონისმიერი გადასვლისას, რომელიც შედარებადი სკ-ის 905-ე მუხლთან. ეს ორი მოთხოვნა ერთმანეთთან კონკურენციაშია¹³⁹ და ექვემდებარება სპეციალური ხანდაზმულობის წესებს.¹⁴⁰ შედეგად, ძირითადი მოვალის წინააღმდეგ მოთხოვნის ხანდაზმულობის ვადა გსკ-ის §§ 412, 404 პარაგრაფების¹⁴¹ (შდრ. სკ-ის

201 II და სკ-ის 207 მუხლებთან) შესაბამისად, შეიძლება წინააღმდეგობაში მოვიდეს გსკ-ის § 426 II პარაგრაფთან, მაგრამ არა თავდაპირველ მოთხოვნასთან გსკ-ის § 426 I პარაგრაფის შესაბამისად.¹⁴² გარდა ამისა, ძირითადი ვალდებულების უზრუნველსაყოფად არსებული აქცესორული უზრუნველყოფის უფლებები გადაეცემა *cessio legis*-ის შემთხვევაში გსკ-ის § 426 II შესაბამისად შემსრულებელ სოლიდარულ მოვალეებს (გსკ-ის §§ 412, 401-ე პარაგრაფები, შდრ. სკ-ის 201 I- თან, სკ-ის 207 I-თან).

მოთხოვნების კონკურენციაში არსებული სხვა მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძველები გვხვდება დავალების სახელშეკრულებო ურთიერთობებში ან დავალების გარეშე სხვისი საქმეების შესრულების შემთხვევებში.¹⁴³

ბ) წილობრივი პასუხისმგებლობა

წილთა გათანაბრების ვალდებულების მოცულობა დამოკიდებულია სოლიდარულ მოვალეებს შორის არსებულ კონკრეტულ ურთიერთობებზე. გსკ-ის § 426 I პარაგრაფში აღნიშნული წილობრივი პასუხისმგებლობა პირთა მიხედვით მოქმედებს მხოლოდ მაშინ, როდესაც თუნდაც ყველა გარემოების შეფასების შემდეგ არ არსებობს რაიმე ხელჩასაჭიდი პუნქტი განსხვავებული შეფასებისთვის.¹⁴⁴ შედეგად, გსკ-ის §426 I პარაგრაფის ინტერპრეტაციის წესის გამოყენება პრაქტიკაში გამოწვევების წარმოადგენს.¹⁴⁵ გარდა პასუხისმგებლობის შიდა განაწილების შესახებ კანონისმიერი დებულებებისა

¹³⁶ კროფკოლერი, ი. გერმანიის სამოქალაქო კოდექსი, სასწავლო კომენტარი, მე-13 გადამუშავებული გამოცემა, თბილისი, 2014, გვ. 306, ველი 12.

¹³⁷ BGH, Teilurteil vom 25.11.2009 – IV ZR 70/05 – NJW 2010, 435 (juris Rn. 8); BGH, Urteil vom 09.03.1972 – VII ZR 178/70 – BGHZ 58, 216 (juris Rn. 13).

¹³⁸ BGH, Urteil vom 08.11.2016 – VI ZR 200/15 – VersR 2017, 170 (juris Rn. 11); BGH, Versäumnisurteil vom 18.06.2009 – VII ZR 167/08 – BGHZ 181, 310 (juris Rn. 13).

¹³⁹ Böttcher in: Erman, BGB, 16. Aufl. 2020, § 426 BGB Rn. 53.

¹⁴⁰ BGH, Teilurteil vom 25.11.2009 – IV ZR 70/05 – NJW 2010, 435 (juris Rn. 8).

¹⁴¹ იგი შეესაბამება ზოგად მოსაზრებას, რომ გსკ-ის § 404-ე პარაგრაფი მიუხედავად ტერმინის მოთხოვნის შეწყვეტის (*Einwendung*) გამოყენებისა, მოიცავს ხანდაზმულობის ვადის შესაგებელს (*Einrede*). შდრ. BGH, Urteil vom 19.11.1997 – IV ZR 357/96 – NJW 1998, 1142

(juris Rn. 6); BGH, Urteil vom 04.10.1983 – VI ZR 194/81 – VersR 1984, 136 (juris Rn. 11).

¹⁴² BGH, Teilurteil vom 25.11.2009 – IV ZR 70/05 – NJW 2010, 435 (juris Rn. 8); BGH, Urteil vom 09.03.1972 – VII ZR 178/70 – BGHZ 58, 216 (juris Rn. 13).

¹⁴³ BGH, Urteil vom 06.10.2009 – VI ZR 24/09 – NJW-RR 2010, 831 (juris Rn. 10); როგორ აისახება ხარჯების ანაზღაურების თაობაზე წარმოშობილი მოთხოვნები სოლიდარულ მოვალეთა წილთა გათანაბრებაზე, მაღევე განიხილება ბ) ქვეთავში.

¹⁴⁴ შეფასების კრიტერიუმების შესახებ ამომწურავად: Böttcher in: Erman, BGB, 16. Aufl. 2020, § 426 BGB Rn. 15 ff.; Staudinger/Looschelders (2017) BGB § 426 Rn. 49 ff..

¹⁴⁵ Staudinger/Looschelders (2017) BGB § 426 Rn. 50.

(მაგ., გსკ-ის § 840 I, II) არსებობს (პრაქტიკაში - იშვიათად) სახელშეკრულებო შეთანხმებები პასუხისმგებლობის შიდა განაწილებაზე და, უპირველეს ყოვლისა, ზიანის გამომწვევ გარემოებათა შეფასებაზე, შერეული ბრალის პრინციპების შესაბამისად (გსკ-ის § 254-ე პარაგრაფი; შდრ. სკ-ის 415-ე მუხლი) შემუშავებული კრიტერიუმების მიხედვით.¹⁴⁶ ამ შენონვამ ასევე შეიძლება გამოიწვიოს ის, რომ ერთმა ზიანის გამომწვევმა გარემოებამ შიდა ურთიერთობაში სრულად შეავიწროოს მეორე.¹⁴⁷

ვინაიდან შერეული ბრალისთვის შემუშავებული კრიტერიუმები სრულყოფილად სხვაგან არის განხილული, აქ მხოლოდ რამდენიმე კონსტელაცია იქნება ნახსენები.

- ავტოსატრანსპორტო საშუალების მფლობელსა და ბრალეულად მოქმედ მძღოლს შორის შიდა ურთიერთობაში, როგორც წესი, მხოლოდ ეს უკანასკნელი არის პასუხისმგებელი.¹⁴⁸ გარდა ამისა, ზოგადად ითვლება, რომ, ერთი მხრივ, მომეტებული საფრთხის წყაროდან მომავალი პასუხისმგებლობის ან სავარაუდო ბრალზე დაფუძნებულ პასუხისმგებლობისა და მეორე მხრივ, დადასტურებულ ბრალზე დაფუძნებული პასუხისმგებლობის ერთად დამთხვევის პირობებში, პირს, რომელიც დადასტურებულად ბრალეულად მოქმედებდა, სრულად უნდა

დაეკისროს ზიანის ანაზღაურება (შდრ. ასევე სპეციალური რეგულაცია გსკ-ის § 840 I, II).¹⁴⁹ ზოგადად, თუ განზრახი და გაუფრთხილებლობითი ქმედებები თანხვედრაშია, შიდა ურთიერთობებში ზიანის ანაზღაურება მხოლოდ იმას მოუწევს, ვინც განზრახ მოქმედებდა.

- თუ არსებობს სახელშეკრულებო ან სხვა კანონისმიერი მოთხოვნები ხარჯების ანაზღაურებაზე, მაგალითად, დავალების სახელშეკრულებო ურთიერთობებიდან ან დავალების გარეშე სხვისი საქმეების შესრულებიდან, ეს ასევე განსაზღვრავს შიდა პასუხისმგებლობის ოდენობას გსკ-ის § 426-ე პარაგრაფიდან გამომდინარე მოთხოვნებთან მიმართებით.¹⁵⁰ იგივე ეხება პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების (*Freistellungsanspruch*) შიდა მოთხოვნებს, როგორცაა პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების მოთხოვნა (*Freistellungsanspruch*) შრომის კანონმდებლობიდან¹⁵¹ ან - რამდენადაც არსებობს მზღვეველის გარე პასუხისმგებლობა - დაზღვევის სახელშეკრულებო ურთიერთობიდან. სხვა შემთხვევაში, გსკ-ის 426-ე პარაგ-

¹⁴⁹ BGH, Urteil vom 11.11.2003 - VI ZR 13/03 - BGHZ 157, 9 (juris Rn. 17).

¹⁵⁰ BGH, Urteil vom 06.10.2009 - VI ZR 24/09 - NJW-RR 2010, 831 (juris Rn. 10).

¹⁵¹ ამასთან დაკავშირებით: BGH, Urteil vom 11.11.2003 - VI ZR 13/03 - BGHZ 157, 9 (juris Rn. 18 ff.); BGH, Urteil vom 10.05.2005 - VI ZR 366/03 - NJW 2005, 2309 (juris Rn. 14). ამონარიდი BGH, Urteil vom 11.11.2003 - VI ZR 13/03 - BGHZ 157, 9 (juris Rn. 20): „შრომის კანონმდებლობით პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების უფლება (*Freistellungsanspruch*) არის შრომის სამართლის იურიდიული ინსტიტუტი, რომელიც დამსაქმებლის სოციალური მოვალეობის პრინციპებიდან გამომდინარე დასაქმებულს ათავისუფლებს ეკონომიკური შედეგების პასუხისმგებლობისგან მცირე გაუფრთხილებლობით ჩადენილი შეცდომების გამო, რომლებსაც ის უშვებს მისი შრომითი ურთიერთობის რისკებთან დაკავშირებით.... ეს სოციალური დამოკიდებულება შრომით ურთიერთობაში განსაკუთრებით გამოიხატება იმით, რომ დასაქმებული პასუხისმგებელია დამსაქმებელთან მიმართებაში მხოლოდ ბრალის ხარისხის მიხედვით: მარტივი გაუფრთხილებლობისას ის არ არის პასუხისმგებელი, ის არის განზრახვის ან უხეში გაუფრთხილებლობისას პასუხისმგებელი და ჩვეულებრივი გაუფრთხილებლობისთვის ის პასუხს აგებს პროპორციულად, სადაც ზიანის გამომწვევი საერთო გარემოებები და ზიანის შედეგები უნდა შეფასდეს სამართლიანობისა და გონივრულობის პრინციპების შესაბამისად.“

¹⁴⁶ Rüßmann in: Herberger / Martinek / Rüßmann / Weth / Würdinger, jurisPK-BGB, 9. Aufl. (2020), § 426 BGB Rn. 7; Böttcher in: Erman, BGB, 16. Aufl. 2020, § 426 BGB Rn. 15; Staudinger/Looschelders (2017) BGB § 426 Rn. 49 ff.

¹⁴⁷ BGH, Urteil vom 13.10.2004 - I ZR 249/01 - NJW-RR 2005, 34 (juris Rn. 23).

¹⁴⁸ BGH, Urteil vom 19.03.2013 - VI ZR 174/12 - NJW 2013, 2351 (juris Rn. 28). გარდა ამისა, უნდა აღინიშნოს, რომ ავტოსატრანსპორტო საშუალებით საგზაო შემთხვევისას, პასუხისმგებლობის შეფასება ეფუძნება არა გსკ-ის § 254-ე პარაგრაფს, არამედ საგზაო მოძრაობის კანონის (StVG) მე-17 მუხლით შემუშავებულ კრიტერიუმებს. თუმცა, ეს არ ცვლის ძირითად მიდგომას. გარდა ამისა, უნდა აღინიშნოს, რომ თუ ხელმძღვანელის (*Geschäftsherr*) პასუხისმგებლობა გსკ-ის § 831-ე პარაგრაფიდან გამომდინარე და მუშაკის (*Verrichtungsgehilfe*) პასუხისმგებლობა ემთხვევა ერთმანეთს, შრომით სამართლებრივ გათავისუფლების მოთხოვნებთან მიმართებით მოქმედ პრინციპებს შეიძლება ჰქონდეთ უპირატესობა (დანვრილებით ამის შესახებ ქვემოთ).

რაფის მიხედვით პასუხისმგებლობის განსაზღვრისას ასევე მნიშვნელოვანი შეიძლება იყოს ის, რომ ერთ-ერთმა ზიანის მიმცენებელმა დაზარალებულის მიმართ დაარღვია სპეციალური ქცევის სახელშეკრულებო მოვალეობა.¹⁵² თუმცა, როგორც წესი, ეს ეხება მხოლოდ იმ შემთხვევას, როდესაც ყველა მონაწილე პირი მოიქცა გაუფრთხილებლობით. თუ, მაგალითად, საწყობის გაქურდვისას, ქურდის გარდა, დაზარალებულის წინაშე პასუხისმგებელია დაცვის კომპანია, რომლის თანამშრომლებმაც მართლსაწინააღმდეგოდ არ აღკვეთეს ქურდობა, შიდა ურთიერთობებში პასუხს აგებს მხოლოდ ქურდი. აღნიშნულზე გავლენას არ ახდენს ის ფაქტი, რომ დაცვის კომპანიას ობიექტის მეთვალყურეობის განსაკუთრებული სახელშეკრულებო მოვალეობა ეკისრებოდა.

– ამხანაგობის წევრებს შორის შიდა განაწილებისთვის, როგორც წესი, გადამწყვეტია, წილის რა ოდენობით აგებენ პასუხს კომპანიის დანაკარგზე¹⁵³ ან კომპანიის აქტივების რომელ წილს ფლობენ.¹⁵⁴ ამის მიუხედავად, მენილეს, რომელსაც მესამე მხარემ უჩივლა ამხანაგობის სამართლებრივი რეგულაციებიდან გამომდინარე, ვალდებულია, (სრული) რეგრესული მოთხოვნა, პირველ რიგში, წაუყენოს ამხანაგობას.¹⁵⁵

– მეუღლეთა ქონებრივი უფლებების მომწესრიგებელი დებულებები, რომლებიც ეხება განქორწინების შემთხვევაში ქონების გაყოფის დროს ქორწინების შედეგად მიღებული ქონების ნამატის გათანაბრების საკითხებს (Zugewinnausgleich), ვერ შეავიწროებს სოლიდარული მოვალეობის წილთა გათანაბრების საკითხს, იმისდა მიუხედავად, სოლიდარულად პასუხისმგებელი მეუღლის შესრულება განქო-

რწინების პროცესის მიმდინარეობამდე იყო თუ მის შემდეგ.¹⁵⁶ თუმცა, ეს მხოლოდ იმას ნიშნავს, რომ მეუღლეთა ქონებრივ სამართალს, როგორც *lex specialis*, არ ენიჭება უპირატესობა სოლიდარული მოვალეობის წილთა გათანაბრების საკითხთან მიმართებით. თუმცა, მეუღლეთა სოლიდარული პასუხისმგებლობის შემთხვევაში, წილთა გათანაბრების მოთხოვნის შინაარსზე დიდ გავლენას ახდენს ცხოვრების პირობების სპეციფიკური სტრუქტურა.¹⁵⁷ პრინციპი, რომელიც გამოიყენება სასამართლო პრაქტიკაში არის დაახლოებით შემდეგი:¹⁵⁸

„განქორწინებამდე პერიოდისთვის შეიძლება იყოს გონივრული მიდგომა, რომ სასესხო დავალიანებაზე პასუხისმგებელია მხოლოდ ერთი მეუღლე, ოჯახური ცხოვრების პირობების კონკრეტული მოწყობიდან გამომდინარე (...). თუმცა, ქორწინების რღვევასთან ერთად შეიცვალა მიმდინარე შესრულებისთვის უმნიშვნელოვანესი გარემოებები; ადრეული ქმედების საფუძველი აღარ გამოიყენება. მეუღლეთა თანაცხოვრების შეწყვეტის შემდეგ, როგორც წესი, აღარ არსებობს რაიმე მიზეზი ერთ-ერთი მეუღლისთვის, რომ მეორე მეუღლის ქონების შემდგომი ზრდა რაიმე სარგებელს ანიჭებდეს, რადგან ორმხრივი ურთიერთობა, რომელზეც დაფუძნებული იყო ერთობლივი წვლილი საერთო მეურნეობის გასაძლელად, მოიშალა. ამიტომ, სხვა გარემოებები უნდა იყოს წარმოდგენილი, რათა გამოირიცხოს მეუღლის წილობრივი პასუხისმგებლობა, რომელმაც არ გადაიხადა გადასახადები განქორწინების განაცხადის წარდგენის შემდგომ პერიოდში“.

ფედერალურმა უმაღლესმა სასამართლომ¹⁵⁹ მოგვიანებით სხვა გადაწყვეტილებით ეს პრეცედენტული განმარტება ისე დააკონკრეტა,

¹⁵² BGH, Beschluss vom 23.02.1984 - III ZR 77/83 - VersR 1984, 443 (juris Rn. 5).

¹⁵³ BGH, Urteil vom 15.01.1988 - V ZR 183/86 - BGHZ 103, 72 (juris Rn. 26).

¹⁵⁴ BGH, Urteil vom 05.04.2011 - II ZR 279/08 - ZIP 2011, 1103 (juris 13); შდრ. შპს-ის პარტნიორების შიდა ანგარიშსწორებისთვის მათ მიერ აღებული მაქსიმალური თანხის გარანტიებისთვის: BGH, Urteil vom 27.09.2016 - XI ZR 81/15 - BGHZ 212, 126 (juris Rn. 11).

¹⁵⁵ BGH, Urteil vom 15.01.1988 - V ZR 183/86 - BGHZ 103, 72 (juris Rn. 26).

¹⁵⁶ BGH, Beschluss vom 20.05.2015 - XII ZB 314/14 - NJW-RR 2015, 897 (juris Rn. 15).

¹⁵⁷ აღნიშნულთან დაკავშირებით: Böttcher in: Erman, BGB, 16. Aufl. 2020, § 426 BGB Rn. 19 ff.; ბოლო გადაწყვეტილება დეტალურად: BGH, Beschluss vom 06.11.2019 - XII ZB 311/18 - BGHZ 223, 374 (juris Rn. 13 ff.).

¹⁵⁸ ამონარიდი: BGH, Beschluss vom 20.05.2015 - XII ZB 314/14 - NJW-RR 2015, 897 (juris Rn. 18 ff.).

¹⁵⁹ BGH, Beschluss vom 06.11.2019 - XII ZB 311/18 - BGHZ 223, 374 (juris Rn. 20 f.).

რომ მეუღლეთა შორის არსებული ურთიერთობის მომწესრიგებელი სამართლებრივი პრინციპები წონის მოვალეთა სოლიდარული ანგარიშ-სწორების შესახებ მოთხოვნას, როდესაც საქმე ეხება თანაცხოვრების დროს განხორციელებული პროცენტებისა და ძირითადი თანხის გადახდას. პრინციპში, ეს გადახდები სოლიდარულ ვალდებულებებთან მიმართებით არ ნაწილდება არც თანაცხოვრების არსებობის დროს და არც მისი მოშლის შემდეგ. საპროცენტო განაკვეთების გადახდა, როგორც წესი, წარმოადგენს წვლილს საოჯახო მეურნეობაში გსკ-ის § 1360-ე პარაგრაფის მიხედვით, რაც გამორიცხავს გსკ-ის § 1360ბ პარაგრაფის მიხედვით მისი უკან დაბრუნების მოთხოვნას.¹⁶⁰ იგივე ეხება სარჩოს ანაზღაურებისთვის გამიზნულ გადახდებს. მაგრამ მაშინაც კი, თუ ქონების დაგროვება, მაგალითად, საცხოვრებელი ფართის ყიდვა მოხდა არასავალდებულო სარჩოს გადახდის ფარგლებში, აღნიშნული არ ცვლის იმას, რომ არსებობს შესრულება, რომელიც ოჯახურ თანაცხოვრებას ემსახურება. მიუხედავად იმისა, რომ აღნიშნული ქონების დაგროვება გავლენას ახდენს განქორწინებისას ქონების გაყოფის დროს ქორწინების შედეგად მიღებული ქონების ნამატის გათანაბრების საკითხებზე (*Zugewinnausgleich*), ის ჩვეულებრივ არ ექვემდებარება რაიმე ცალკეულ განაწილებას ქორწინებასთან დაკავშირებული საჩუქრის გათანაბრების პრინციპებიდან (*Zuwendungen*)¹⁶¹ გა-

მომდინარე. ეს პრინციპები ასევე ვრცელდება შესაძარებელ შემთხვევებზეც, მაგალითად, როდესაც მეუღლეებს სოლიდარულად ქირის გადახდის ვალდებულება აქვთ, მაგრამ თანაცხოვრების არსებობის განმავლობაში ნაწილ-ნაწილ ერთმა მეუღლემ გადაიხადა უპირატესად ან სრულად.

- შიდა ურთიერთობაში ზედამხედველობის მოვალეობის დარღვევის გამო პასუხისმგებელი სოლიდარულ მოვალე არ შეიძლება მიუთითებდეს მეორე ზიანის მიმყენებელზე, რომ მან სათანადო ზედამხედველობა არ განახორციელა (თუმცა შდრ. გსკ-ის § 840 II ბოლო ალტერნატივა).¹⁶² გამონაკლის შემთხვევაში, სხვანაირად შეიძლება წარმოჩინდეს საკითხი, თუ პირს, რომელიც ვალდებულია, შეასრულოს ზედამხედველობა, აქვს უმაღლესი რანგის საექსპერტო ცოდნა ან გამოცდილება და შესაბამისად, მას დაევალა ზედამხედველობა.¹⁶³

- თუ ზიანის მიმყენებელი პასუხისმგებელია დაზარალებულის წინაშე, რომ მან მეორე ზიანის მიმყენებელის მიერ მიზანმიმართულად შექმნილი საშიში მდგომარეობა დაუყოვნებლივ ვერ აღმოფხვრა, როგორც წესი, ამ უკანასკნელს არ აქვს წილის გათანაბრების მოთხოვნის უფლება.¹⁶⁴

სასამართლო პრაქტიკაში საბოლოოდ არ არის გადაწყვეტილი, არის თუ არა, და თუ არის, რა ფარგლებში მარტივდება ან ბრუნდება მტკიცების ტვირთი¹⁶⁵ კრედიტორის სასარგებლოდ პასუხისმგებლობის დაკისრების მოთ-

¹⁶⁰ „თუ მეუღლეს იმაზე მეტი შენატანი შეაქვს აქვს ოჯახის სარჩოსთვის, ვიდრე აღნიშნულის ვალდებულება აკისრია, ეჭვის შემთხვევაში სავარაუდოა, რომ იგი არ აპირებს მეორე მეუღლისგან კომპენსაციის მოთხოვნას.“

¹⁶¹ ქორწინებასთან დაკავშირებული საჩუქარი (*Zuwendungen*) (ზოგჯერ ასევე მოიხსენიება, როგორც უსახელო საჩუქარი (*unbenannte Zuwendungen*)) არის მეუღლეებისთვის გამიზნული საჩუქარი, რომელიც ემყარება იდეას ან მოლოდინს, რომ ოჯახური ურთიერთობა იარსებებს, ან სხვაგვარად შეიძლება გაგებულ იქნეს, როგორც წვლილი მეუღლეთა ერთად ცხოვრების განხორციელებაში ან მოწყობაში. ქორწინებასთან დაკავშირებული საჩუქარი ეფუძნება ამ შესრულების მიზანს. ისინი განსხვავდებიან მეუღლეებისთვის გამიზნული საჩუქისგან იმით, რომ ჩუქება ხდება მჩუქებლის ალქმადი ნების მიხედვით, უსასყიდლოდ, ნამდვილი გულუხვობის გაგებით. ჩუქება არ უკავშირდება ქორწინების გაგრძელების მოლოდინს, არამედ ხდება ნივ-

თის გადაცემა მიმღებისთვის მისი მხრიდან ნივთის თავისუფალი განკარგვის მიზნით. შდრ. *etwa*: BGH, Urteil vom 08.11.2011 - IX ZR 33/11 - NJW 2012, 1217 (juris Rn. 44); BGH, Urteil vom 09.07.2008 - XII ZR 179/05 - BGHZ 177, 193 (juris Rn. 15 ff.).

¹⁶² BGH, Urteil vom 23.01.1990 - VI ZR 209/89 - BGHZ 110, 114 (juris Rn. 17); BGH, Urteil vom 07.03.1989 - VI ZR 191/88 - VersR 1989, 633 (juris Rn. 19).

¹⁶³ BGH, Urteil vom 07.03.1989 - VI ZR 191/88 - VersR 1989, 633 (juris Rn. 19).

¹⁶⁴ BGH, Urteil vom 22.04.1980 - VI ZR 134/78 - NJW 1980, 2348 (juris Rn. 25).

¹⁶⁵ აღნიშნულთან დაკავშირებით დეტალურად: <http://lawlibrary.info/ge/books/Civil-Procedure-Com.pdf> zu Art. 102, insb. Rn.6 ff. (უდავო მტკიცებულებები), Rn. 44 ff. (მეორადი მტკიცების ტვირთი) und Rn. 57 ff. (მტკიცების ტვირთის შემობრუნება).

ხოვნისას, მაგალითად, მიზეზობრივი კავშირის არსებობის ვარაუდი უხეში სამედიცინო შეცდომის დროს, ასევე, შეიძლება გადავიდეს თუ არა შიდა წილთა განაწილებაზე გსკ-ის § 426 I და გსკ-ის § 426 II გამომდინარე. ყოველ შემთხვევაში, როგორც ტენდენცია უჩვენებს, აღნიშნული დამოკიდებულება იმაზე, არსებობს თუ არა გარე ურთიერთობაში მოქმედი მტკიცების ტვირთის გამარტივებისთვის ან შებრუნებისთვის მნიშვნელოვანი მიზეზები შიდა ურთიერთობაშიც.¹⁶⁶

დაბოლოს, უნდა აღინიშნოს, რომ წილთა გადანაწილება, როგორც წესი, არ ვრცელდება კრედიტორთან სამართლებრივ დავაში სოლიდარული მოვალის მიერ გაწეულ პროცესუალურ ხარჯებზე. თითოეულმა სოლიდარულმა მოვალემ უნდა გაითვალისწინოს მთლიანი მოთხოვნა; ამიტომ მან უნდა ატაროს აღნიშნული ტვირთი, თუ იგი არ აკმაყოფილებს კრედიტორის მოთხოვნას.¹⁶⁷

გ) დარღვეული სოლიდარული ვალდებულებები

გერმანულ სამართალში, პრობლემურ შემთხვევებს აღნიშნავენ ფრაზებით „დარღვეული სოლიდარული პასუხისმგებლობა“ ან „დარღვეული სოლიდარული პასუხისმგებლობის ურთიერთობები“. მარტივად რომ ვთქვათ, საკითხი ეხება შეკითხვას, აისახება თუ არა, და როგორ ზეგავლენას მოახდენს სოლიდარულ მოვალეებს შორის შიდა ანგარიშსწორებაზე კრედიტორსა და ცალკეულ მოვალეებს შორის სამართლებრივი ურთიერთობების შინაარსობრივი არაიდენტურობა. ზოგჯერ ეს კითხვები ჩნდება ასევე მაშინ, როდესაც სამოქალაქო სამართლის ზოგად პრინციპებზე დაფუძნებული პასუხისმგებლობა მონაწილე მხარის მიმართ სპეციალური კანონისმიერი რეგულაციების (პასუხისმგებლობის პრივილეგიების) გამო არ წარმოიქმნება. გსკ-ის §§ 423-დან 425-ე პარაგრაფებში

დადგენილ სამართლებრივ პრინციპებზე დაყრდნობით სასამართლო პრაქტიკამ შეიმუშავა შემდეგი კრიტერიუმები.

ზოგადი დათქმების გათვალისწინებით, თუ არსებობს პასუხისმგებლობის გამომრიცხავი კანონისმიერი გარემოებები ზიანის მომტანი პირის სასარგებლოდ, ასეთ შემთხვევაში წილთა განაწილების მოთხოვნა გსკ-ის § 426-ე პარაგრაფის მიხედვით თავიდანვე გამორიცხულია. ეს გამომდინარეობს იქიდან, რომ სოლიდარული პასუხისმგებლობა გარე ურთიერთობებში არასოდეს წარმოშობილა.¹⁶⁸ პასუხისმგებლობის გამომრიცხავი კანონისმიერი გარემოებებისას, გადამწყვეტია საკითხი, არაპრივილეგირებული მოვალის გარე პასუხისმგებლობა შემცირებულია თუ არა იმ პროპორციით, რომელიც (პასუხისმგებლობის გამომრიცხავი კანონისმიერი გარემოებების გარეშე) გამოერიცხა პრივილეგირებულ მხარეს.¹⁶⁹ ამ მოსაზრების მიღმა დგას იდეა, რომ პასუხისმგებლობის გამორიცხვის სხვანაირი გაგების შემთხვევაში ეკონომიკური შედეგის თვალსაზრისით აღნიშნულს არა მხოლოდ კრედიტორი, არამედ მთლიანად ან ნაწილობრივ არაპრივილეგირებული მოვალე გამოიყენებდა; პასუხისმგებლობის გამორიცხვის გარეშე მას სხვა მონაწილეებისგან ნაწილობრივი კომპენსაცია შეეძლო მიეღო, რასაც მას პასუხისმგებლობის გამორიცხვა ართმევს.

სოციალური უზრუნველყოფის კანონმდებლობისა და საჯარო მოხელეთა პენსიის შესახებ კანონის¹⁷⁰ (სამუშაო ან სამსახურებრივი

¹⁶⁶ BGH, Urteil vom 06.10.2009 - VI ZR 24/09 - NJW-RR 2010, 831 (juris Rn. 12).

¹⁶⁷ BGH, Urteil vom 26.06.2003 - VII ZR 126/02 - BGHZ 155, 265 (juris Rn 23 ff.).

¹⁶⁸ BGH, Urteil vom 27.10.2020 - XI ZR 429/19 - NJW 2021, 550 (juris Rn. 19).

¹⁶⁹ სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, გარე პასუხისმგებლობის მოთხოვნა შემოიფარგლება იმ თანხით, რომელიც შიდა ურთიერთობაში არაპრივილეგირებულ მოვალეს გამოერიცხება, თუ პასუხისმგებლობის გამორიცხვა არ იქნება მხედველობაში მიღებული. მაშინ პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების შედეგად კრედიტორს მოუწევდა, თავად აეღო საკუთარ თავზე პრივილეგირებული მოვალის ფიქტიური წილი.

¹⁷⁰ მაგალითად: საწარმოო უბედური შემთხვევისას დამსაქმებლის პასუხისმგებლობის პრივილეგირება უბედური შემთხვევის დაზღვევის დაწესებულების კანონისმიერი ვალდებულების გამო; § 104 პუნქტი 1 SGB VII: „დაზღვეული მენარმეები, რომლებიც მუშაობენ თავიანთი კომპანიისთვის ან იმყოფებიან დაზღვევის

უბედური შემთხვევების) გარკვეული კონსტელაციებისთვის ეს მოგვარების გზა არჩეულია გერმანული სასამართლო პრაქტიკით.¹⁷¹ საბოლოო ჯამში, აქ გადამწყვეტი ფაქტორია ის მოსაზრება, რომ სოციალური დაცვის კანონის ან საჯარო მოხელეების პენსიის შესახებ კანონმ-

ფარგლებში წარმოშობილ სხვა ურთიერთობებში ისევე, როგორც მათი ნათესავები და მემკვიდრეები სხვა კანონისმიერ დებულებების შესაბამისად, პირადი ანაზღაურების მიზნით. სადაზღვევო შემთხვევის შედეგად მიყენებულ დაზიანებაზე მხოლოდ მაშინ არიან ვალდებული, თუ მათ სადაზღვევო შემთხვევა გამოიწვიეს განზრახ ან...“ იგივე წესი მოქმედებს პასუხისმგებლობის დაკისრებისას შრომითი ხელშეკრულებით დასაქმებულ პირებს შორის სამსახურში უბედური შემთხვევისას. მსგავსი რეგულაციები (მაგრამ არა იმავე შინაარსით) ვრცელდება ავარიებზე, რომლებშიც მონაწილეობენ საჯარო მოხელეები, მოსამართლეები და ჯარისკაცები. ძალიან მოკლედ რომ ითქვას, პასუხისმგებლობის გამორიცხვის მიზეზი არის ის, რომ დაზარალებულ მხარეს უფლება აქვს, შრომითი ურთიერთობიდან ან მომსახურების ხელშეკრულებიდან გამომდინარე უბედური შემთხვევის დადგომისას მოთხოვნა წამოაყენოს უბედური შემთხვევის დაზღვევის კანონისმიერი დანესებულებების წინაშე და ამ შემთხვევის დაზღვევის შენატანები ეკისრება დამსაქმებელს. აღნიშნული კანონისმიერი სადაზღვევო ვალდებულების გათვალისწინებით, დამსაქმებელი არ უნდა იყოს დამატებით პასუხისმგებელი სამოქალაქო კანონმდებლობით. ამავე იდეას ეფუძნება დამსაქმებლის პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლება თანამდებობის პირების, მოსამართლეების და ჯარისკაცების მონაწილეობით სამსახურებრივი ავარიის შემთხვევაში. სამსახურში უბედური შემთხვევისას, დამსაქმებლის მიმართ არსებობს სოციალური უზრუნველყოფის მოთხოვნები; შესაბამისად, მათ არ უნდა დაემატოთ სამოქალაქო სამართლებრივი პასუხისმგებლობა.

¹⁷¹ BGH, Urteil vom 18.11.2014 - VI ZR 47/13 - BGHZ 203, 224 (juris Rn. 18 ff.); BGH, Urteil vom 23.09.2014 - VI ZR 483/12 - VersR 2014, 1395 (juris Rn. 16); BGH, Urteil vom 30.05.2017 - VI ZR 501/16 - VersR 2017, 1014 (juris Rn. 13); სპეციალური სიტუაციისთვის ასევე: BGH, Urteil vom 17.10.2017 - VI ZR 423/16 - BGHZ 216, 149 (juris Rn. 42). დამსაქმებლისა და სამსახურში ავარიის გამომწვევი დასაქმებულის პასუხისმგებლობის ამ გათავისუფლების საფუძველი არის ის (ძალიან მოკლედ წარმოდგენილი), რომ დამსაქმებელი თავისი შენატანებით აფინანსებს კანონით გათვალისწინებული უბედური შემთხვევის დაზღვევას, რაც ანიჭებს დასაქმებულს ნებისმიერი უბედური შემთხვევისას დაზღვევით გათვალისწინებულ დაცვას სამუშაოზე. სანაცვლოდ, მენარმე ან თანამშრომელი, რომელიც იწვევს სამსახურში ავარიას, ნაწილობრივ თავისუფლდება სამოქალაქო პასუხისმგებლობისგან.

დებლობიდან გამომდინარე პასუხისმგებლობის გამორიცხვის ეფექტი არ უნდა აისახოს სხვა ზიანის მიმყენებლის ინტერესების საზიანოდ და არც ის, რომ პასუხისმგებლობის გამორიცხვა დამსაქმებლის ან დამკვეთის წინააღმდეგ მიმართული რეგრესული საჩივრებით იყოს არაპირდაპირი გვერდის ავლა. თუმცა, ამ განსაკუთრებული სიტუაციის გარდა, პასუხისმგებლობის სამართლებრივი გამორიცხვა გავლენას არ ახდენს კრედიტორის მოთხოვნებზე სხვა ზიანის მიმყენებლების მიმართ.

იგივე მოქმედებს, თუ პასუხისმგებლობის პრივილეგიების შემთხვევები გამომდინარეობს ბრალეულობის კვალიფიციური სტანდარტიდან. თუ, მაგალითად, მონაწილე პირის პასუხისმგებლობა კანონის მიხედვით დგება მხოლოდ უხეში დაუდევრობის ან ჩვეული გულმოდგინების დარღვევის შემთხვევაში (*diligentia quam in suis*) და თუ ესეთი შემთხვევა სახეზე არ არის, ეს ჩვეულებრივ გავლენას არ ახდენს სხვა ზიანის მიმყენებელი პირების პასუხისმგებლობაზე. ასევე გამორიცხულია, შიდა ურთიერთობებში პრივილეგიებულ თანაბრალეულ პირს პასუხისმგებლობა დაეკისროს გსკ-ის §426-ე პარაგრაფის მიხედვით, ვინაიდან მას აკლია ამისთვის აუცილებელი სოლიდარული პასუხისმგებლობა გარე ურთიერთობაში. თუმცა, ამ თემის პრაქტიკული აქტუალობა მცირდება იმით, რომ სასამართლო პრაქტიკა მაინც არ იყენებს ჩვეული გულმოდგინების დარღვევის ბრალეულობის სტანდარტს (მაგ., გსკ-ის § 1359-ე პარაგრაფი მეუღლეებისთვის, გსკ-ის § 708-ე პარაგრაფი პარტნიორებისთვის), თუ ზიანი დადგა საგზაო მოძრაობაში მონაწილეობისას ან საჯაროსამართლებრივი მოვალეობების დარღვევით გამოწვეული უბედური შემთხვევისას.¹⁷² ასე რომ, თუ ერთი მეუღლე ზიანს აყენებს მეორეს ავტოსაგზაო შემთხვევის დროს,

¹⁷² BGH, Urteil vom 10.06.1974 - IV ZR 212/72 - BGHZ 63, 51 (juris Rn. 9 ff.), ერთი მეუღლის მიერ გამოწვეული ზიანი ავტოსაგზაო შემთხვევისას; BGH, Urteil vom 20.12.1966 - VI ZR 53/65 - BGHZ 46, 313 (juris Rn. 9 ff.) პარტიორისთვის; BGH, Urteil vom 24.03.2009 - VI ZR 79/08 - NJW 2009, 1875 (juris Rn. 10 ff.) ერთი მეუღლის მიერ გამოწვეული ზიანი წყალზე სრიალის დროს.

მას არ შეუძლია თქვას, რომ მან საგზაო მოძრაობის წესები ჩვეულებრივ უგულებელყო.¹⁷³

თუ დადგინდა სოლიდარული პასუხისმგებლობა და ინდივიდუალური მოთხოვნების ბედი განსხვავებულია, სამართლებრივი შედეგები დამოკიდებულია იმაზე, თუ როგორ არის მოწყობილი სამართლებრივი ურთიერთობა კრედიტორსა და მოვალეს შორის, რომელსაც უშუალოდ შეეხო ვალდებულებით სამართლებრივი ცვლილება. თუ ეს ცვლილებები კანონისმიერ ხასიათს ატარებს, სამართლებრივი შედეგები დიდწილად რეგულირდება გსკ-ის §§ 422-ე და შემდგომ პარაგრაფებში.

სახელშეკრულებო ცვლილებებთან დაკავშირებით მიღებული პრეცედენტული სამართალი წარმოდგენილი უნდა იყოს პრაქტიკისთვის ყველაზე მნიშვნელოვანი კონსტელაციის საფუძველზე, როგორიცაა კრედიტორის მორიგება სოლიდარულ მოვალესთან ან სოლიდარული მოვალეების ნაწილთან, რაც უნდა შემოწმდეს ორ ეტაპად.

უპირველეს ყოვლისა - მოთხოვნაზე უარის თქმის შინაარსობრივად დაკავშირებული კანონისმიერი მოწესრიგების მიხედვით (გსკ-ის § 423-ე პარაგრაფი; სკ-ის 449-ე მუხლი გარკვეულწილად განსხვავებულად არის აღქმული) - საკითხავია, აქვს თუ არა მოვალესთან მორიგებას ე.წ. საერთო ეფექტი. თუ არსებობს ასეთი საერთო ეფექტი, მორიგებაში ჩართული სოლიდარული მოვალის მიმართ მოთხოვნა ასევე შემოიფარგლება მორიგების ოდენობით. ამის შემდეგ წილთა გათანაბრების მოთხოვნებზე ვრცელდება გსკ-ის 426-ე პარაგრაფის ზოგადი პრინციპები.

თუ ასეთი საერთო ეფექტი არ არის ნასურვები, ძირითადად არსებობს შემდეგი მოგვარების გზები:

- განმარტება აჩვენებს, რომ მოთხოვნა სოლიდარული მოვალის მიმართ, რომელიც არ მონაწილეობს მორიგებაში, ამ მომენტიდან უნდა შემოიფარგლოს მისი შიდა პასუხისმგებლობის კვოტით (ე.წ. შეზღუდული საერთო ეფექტი). მორიგებაში ჩართული სოლიდარული მო-

ვალე მიღწეული მორიგებით თავისუფლდება შემდგომი ვალდებულებისაგან არა მხოლოდ კრედიტორთან მიმართებით, არამედ შეზღუდული საერთო ეფექტით მას აღარ უნდა ეშინოდეს, რომ კრედიტორი სრულ გადასახდელ თანხას მოითხოვს - როგორც სხვაგვარად შესაძლებელი იქნებოდა - სოლიდარული მოვალისგან, რომელიც არ არის ჩართული მორიგებაში და, საბოლოო ჯამში, აღნიშნული გამოიწვევს შიდა რეგრესის მოთხოვნას, რომელიც მიმართული იქნება მის წინააღმდეგ გსკ-ის § 426-ე პარაგრაფის მიხედვით.

- სხვანაირი განმარტება გვიჩვენებს, რომ მორიგებამ უნდა იმოქმედოს მხოლოდ ხელშემკვრელ მხარეებს შორის გარე სამართლებრივ ურთიერთობაზე (ინდივიდუალური ეფექტი). მაშინ, როცა კრედიტორის მოთხოვნები სოლიდარული მოვალის მიმართ, რომელიც არ არის ჩართული მორიგებაში და მისი კომპენსაციის მოთხოვნები გსკ-ის § 426-ე პარაგრაფიდან, უცვლელი რჩება. ამის შედეგია ის, რომ მორიგებაში ჩართული სოლიდარული მოვალეები მორიგების დადებით ვერ აღწევენ იმ მიზანს, რომ საბოლოოდ გაირკვეს მათი სამართლებრივი მდგომარეობა. პირიქით, შეიძლება მოხდეს ისე, რომ მათ (თუ მორიგების თანხა მათ შიდა ვალდებულების კვოტაზე ნაკლებია), მორიგების თანხის გარდა, სხვა სოლიდარული მოვალის წილობრივი კომპენსაცია მართებდეთ.

ამ შესაძლო გადანყვეტიდან რომელია სასურველი, დამოკიდებულია ინტერესებზე დაფუძნებულ მიღწეული მორიგების განმარტებაზე. სასამართლო პრაქტიკაში შეიმჩნევა შემდეგი ტენდენციები:

საექვოობისას, ფედერალური უმაღლესი სასამართლო სოლიდარულ მოვალესთან მორიგებას არ ანიჭებს საერთო ეფექტს.¹⁷⁴ ასეთი შეთანხმება ივარაუდება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მორიგება პირდაპირ ან გარემოებების მიხედვით ცხადყოფს, რომ კრედიტორს სურვილი ჰქონდა უარი ეთქვა შემდგომ მოთხოვნებზე დანარჩენი სოლიდარული მოვალეების მიმართ, რომლებიც არ მონაწილეობდნენ მორი-

¹⁷³ BGH, Urteil vom 24.03.2009 - VI ZR 79/08 - NJW 2009, 1875 (juris Rn. 11).

¹⁷⁴ BGH, Urteil vom 22.12.2011 - VII ZR 7/11 - BGHZ 192, 182 (juris Rn. 21).

გებაში. ამისთვის საკმარისი არ არის, რომ მორიგების სიტყვასიტყვითი ფორმულირებით ხელშეკრულების პარტნიორების ყველა მოთხოვნა გაუქმდეს.¹⁷⁵ ამდენად, ასეთი „მოგვარების დათქმა“ ავტომატურად არ გამოირიცხავს იმის შესაძლებლობას, რომ მორიგებაში ჩართულ სოლიდარულ მოვალეს წარმოეშვას შემდგომი ეკონომიკური ტვირთი სხვა სოლიდარული მოვალის კომპენსაციის მოთხოვნისას. თუმცა, ცალკეული შემთხვევის გარემოებებიდან გამომდინარე, საერთო ეფექტის არსებობაზე შეიძლება მიუთითებდეს ის, რომ მორიგებაში ჩართული სოლიდარული მოვალე შიდა ურთიერთობებში არის ექსკლუზიურად პასუხისმგებელი და რომ ხელშეკრულების მხარეებმაც იცოდნენ ან, სულ მცირე, შეეძლოთ სცოდნოდან აღნიშნული.¹⁷⁶ თუმცა, სოლიდარული მოვალის შიდა ერთპიროვნული პასუხისმგებლობა მორიგების დადებაზე არ არის საკმარისი თავისთავად საერთო ეფექტის მისაღებად.¹⁷⁷ იგივე მოქმედებს იმ შემთხვევაში, თუ არსებობს საკმაოდ მჭიდრო ეკონომიკური პარტნიორობა ან თანაცხოვრება სოლიდარულ მოვალეებს შორის ან პასუხისმგებლობის ერთიანობის პრინციპი.¹⁷⁸

ნაწილობრივი საერთო ეფექტი ასევე აშკარაა, თუ კრედიტორი მორიგებას აფორმებს მოვალესთან, რომელიც ითვალისწინებს ანაზღაურების გადახდის წინასწარ შესაძლებლობას.

ბას.¹⁷⁹ ასეთ შემთხვევებში აღნიშნულის სასარგებლოდ მეტყველებს ის, რომ კრედიტორს აღარ შეუძლია მოსთხოვოს სხვა სოლიდარულ მოვალეებს, თუნდაც ნაწილობრივი ოდენობის გადახდა, რომელზედაც ის უარს ამბობს თანხის დროულად გადახდის შემთხვევაში (შდრ. სკ-ის 449-ე მუხლი).

შეზღუდული საერთო ეფექტი, თუ წმინდად ინდივიდუალური ეფექტია ნასურვები, დამოკიდებულია ინდივიდუალური შემთხვევის გარემოებებზე. აქ, სხვა საკითხებთან ერთად, გადამწყვეტი ფაქტორია, შეეძლო თუ არა მორიგებაში ჩართულ სოლიდარულ მოვალეს ჰქონოდა ნდობა, რომ მისთვის მთელი დავა მოგვარდა მორიგების დასრულებით ყოველგვარი „თუ“ და „მაგრამების“ გარეშე. ასეთი სურვილი, როგორც წესი, არ არსებობს, ვინაიდან მოვალისთვის მორიგების დადება ხშირად ასოცირდება მიზანთან - რაც ასევე ცნობილია კრედიტორისთვის - „საბოლოო სიმშვიდე“ მიღწეულ იქნეს მორიგებით. თუ ასეთი (შესაძლოა სავარაუდო) ნება დადგინდება, ეს მიუთითებს შეზღუდულ საერთო ეფექტზე.

მეორე მხრივ, თავიდანვე გამორიცხულია, რომ მორიგება, რომელიც, მართალია, ხელშეუხებელს ტოვებს სამართლებრივ ურთიერთობას კრედიტორსა და იმ მოვალეს შორის, რომელიც არ მონაწილეობს ანგარიშსწორებაში, მაგრამ ამ უკანასკნელს შეიძლება უარი ეთქვას

¹⁷⁵ BGH, Urteil vom 22.12.2011 - VII ZR 7/11 - BGHZ 192, 182 (juris Rn. 21); განმარტების კრიტერიუმებთან დაკავშირებით დეტალურად: OLG Düsseldorf, Urteil vom 28.07.2016 - I-5 U 111/15 juris Rn. 75 ff.

¹⁷⁶ BGH, Urteil vom 21.03.2000 - IX ZR 39/99 - NJW 2000, 1942 (juris Rn. 23); vgl. auch: OLG Karlsruhe, Urteil vom 06.10.2004 - 7 U 143/03 - VersR 2006, 130 (juris Rn. 6 ff.); OLG Düsseldorf, Urteil vom 24.08.2005 - I-15 U 190/04 - juris Rn. 23.

¹⁷⁷ BGH, Urteil vom 22.12.2011 - VII ZR 7/11 - BGHZ 192, 182 (juris Rn. 23).

¹⁷⁸ თუ, მაგალითად, მეუღლეები ან მშობლები და შვილები სოლიდარულად არიან პასუხისმგებელი და კრედიტორი აფორმებს მორიგებას ერთ მეუღლესთან ან მშობლებთან, საეჭვოობისას ივარაუდება, რომ მან ასევე უნდა იმოქმედოს მეორე მეუღლის ან შვილების მიმართაც. ანალოგიურად, ნაკლებად სავარაუდოა, რომ ავტოტრანსპორტის მძღოლთან დადებულ მორიგებას ასევე ჰქონდეს საერთო ეფექტი მფლობელის სასარგებლოდ (შიდა ურთიერთობებში, მას ჩვეულებრივ არ ეკისრება ვალდებულება მძღოლთან).

¹⁷⁹ დაახლოებით შემდეგნაირად: სოლიდარული მოვალე იღებს ვალდებულებას, გადაიხადოს 100 000 ევრო. თუ ის გადაიხდის 50,000 ევროს X დღემდე, დანარჩენ ნაწილზე მოთხოვნა უქმდება. შემდგომში წარმოდგენილია გარკვეული მტკიცებულებები იმის სასარგებლოდ, რომ თუ ნაწილობრივი თანხა დროულად გადაიხდება, კრედიტორი უარს იტყვის 50,000 ევროზე და აღნიშნულს ექნება საერთო ეფექტი. წინააღმდეგ შემთხვევაში, კრედიტორი შეინარჩუნებდა მოთხოვნებს სხვა მოვალის მიმართ და ამ უკანასკნელს შეეძლო მოეთხოვა ნილობრივი შიდა ანგარიშსწორება. თუმცა, ზოგადად, აღნიშნული უნდა ეწინააღმდეგებოდეს ასეთი ანაზღაურების პუნქტის მიზანს. ანალოგიური პრობლემა წარმოიქმნება იმ შემთხვევაში, თუ მორიგებაში მონაწილე სოლიდარული მოვალის მიმართ მოთხოვნა ხანდაზმულია (ან ხანდაზმულობის ვადა მაინც ცალსახად გარდაუვალია) და ამის გათვალისწინებით, მორიგების თანხა განზრახ ჩამოუვარდება ამ გადასახდელის ოდენობას, რომელიც რომ არა ხანდაზმულობის პრობლემა, სავარაუდოდ, წარმოიშობოდა.

სოლიდარული მოვალეობა წილთა განაწილებაზე გსკ-ის 426-ე პარაგრაფის მიხედვით. ასეთი ინტერპრეტაციით მორიგების დადებას დაუშვებელი ირიბი ეფექტი ექნება მესამე პირების საზიანოდ.¹⁸⁰

რთულია პასუხის გაცემა შეკითხვაზე, შეიძლება თუ არა მორიგებისთვის შემუშავებული ამ გერმანული სასამართლო პრაქტიკის საქართველოს სამართლებრივ ვითარებაში შეზღუდვის გარეშე გამოყენება და შეენიშნაღმდეგება თუ არა ის სკ-ის 449-ე მუხლს. სკ-ის 449-ე მუხლის მსგავს გამოყენებაზე მეტყველებს ის ფაქტი, რომ როგორც ვალის პატიებას, ისე მორიგებას, იგივე ეფექტი აქვს მოთხოვნაზე. თუმცა, მეორე მხრივ, მორიგება არის სინალაგმატური შეთანხმება ორმხრივი დათმობით, ანუ სამართლებრივ-დოგმატურად მნიშვნელოვნად განსხვავებული შეთანხმებაა.

მსგავსი საკითხი წარმოიქმნება, თუ მხარე (რომელიც ვალდებულია, გადაიხადოს) პასუხისმგებლობისგან თავისუფლდება ხელშეკრულების საფუძველზე.¹⁸¹ აქაც პირველი ნაბიჯი არის იმის შემოწმება, აქვს თუ არა პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლებას საერთო ეფექტი, ანუ ვრცელდება თუ არა ის ყველა პოტენციურ მოვალეზე.¹⁸² ასეთი საერთო ეფექტი უნდა განიხილებოდეს, უპირველეს ყოვლისა, მაშინ, თუ ყველა ჩართული მხარე, პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლებული სარგებლის მიმღები პირის ჩათვლით, ქმნის პასუხისმგებლობის ერთიანობას (*Haftungseinheit*).¹⁸³ თუ ეს ასე არ არის, მოქმედებს მორიგების შემთხვევაში არსებულის იდენტური პრინციპი. კერძოდ, შესაძლებელია, კეთილსინდისიერების პრინციპებიდან გამომდინარე (გსკ-ის § 242-ე პარაგრაფი), კრედიტორს მოეთხოვოს, რომ მან ზიანის მიმყენე-

ბელს, რომელიც არ არის პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლებით პრივილეგირებული, პრეტენზია წაუყენოს მხოლოდ მისი ფაქტობრივი (პასუხისმგებლობის გამორიცხვის გარეშე) შიდა პასუხისმგებლობის კვოტაზე.¹⁸⁴ ზოგადად, აქ განმარტებისთვის მნიშვნელოვანია ის, რომ პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების შესახებ სახელშეკრულებო რეგულაციები გავლენას არ ახდენენ ზიანის მიმყენებლებს შორის შიდა ურთიერთობაზე. თუმცა, სხვა რამ შეიძლება იქნეს მიჩნეული, თუ რამდენიმე მონაწილესთან შეთანხმებით, არა მხოლოდ ერთი სახელშეკრულებო პარტნიორი გათავისუფლდება პასუხისმგებლობისგან, არამედ მეორე პარტნიორსაც მიენიჭება უფლებამოსილება ზიანის პრევენციასთან (მხოლოდ შიდა ურთიერთობით) დაკავშირებით.¹⁸⁵ თუმცა, ეს ყოველთვის განმარტების საკითხია, სადაც ცალკეული საქმის გარემოებებია გადამწყვეტი.

დ) პროცესუალური საკითხები

სოლიდარულ პასუხისმგებლობასთან დაკავშირებით გერმანიაში ასევე არსებობს მთელი რიგი პროცესუალური საკითხები, რომლებიც აქ მხოლოდ მოკლედ იქნება წარმოდგენილი.

სავალდებულო და მარტივ საპროცესო თანამონაწილეობასთან დაკავშირებით უნდა მიეთითოს *Lawlibrary*-ის¹⁸⁶ სამოქალაქო საპროცესო კომენტარის 86-ე და შემდგომ მუხლებზე.

გერმანიის სამოქალაქო საპროცესო სამართალში მატერიალურსამართლებრივი ეფექტი მხოლოდ სამართლებრივი დავის მხარეებსა და მათ უფლებამონაცვლებს შორის მოქმედებს (გსკ-ის §§ 322, 325-ე პარაგრაფები).¹⁸⁷ აღნიშ-

¹⁸⁰ BGH, Urteil vom 09. 03.1972 - VII ZR 178/70 - BGHZ 58, 216 (juris Rn. 17 ხელშეკრულებით პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლება).

¹⁸¹ BGH, Urteil vom 09. 03.1972 - VII ZR 178/70 - BGHZ 58, 216 (juris Rn. 17 ff.); BGH, Urteil vom 17.12.2009 - VII ZR 172/08 - NJW 2010, 1592 (juris Rn. 14 ff.).

¹⁸² BGH, Urteil vom 17.12.2009 - VII ZR 172/08 - NJW 2010, 1592 (juris Rn. 14 ff.); BGH, Urteil vom 06.07.1995 - I ZR 123/93 - BGHZ 130, 223 (juris Rn. 12 ff.).

¹⁸³ BGH, Urteil vom 17.12.2009 - VII ZR 172/08 - NJW 2010, 1592 (juris Rn. 14 ff.).

¹⁸⁴ BGH, Urteil vom 09. 03.1972 - VII ZR 178/70 - BGHZ 58, 216 (juris Rn. 22).

¹⁸⁵ vgl. BGH, Urteil vom 11.11.2003 - VI ZR 13/03 - BGHZ 157, 9 (juris Rn. 22); BGH, Urteil vom 23.01.1990 - VI ZR 209/89 - BGHZ 110, 114 (juris Rn. 12 ff.).

¹⁸⁶ <http://lawlibrary.info/ge/books/Civil-Procedure-Com.pdf> zu Art. 86 f.

¹⁸⁷ <http://lawlibrary.info/ge/books/Civil-Procedure-Com.pdf> zu Art. 10 Rn. 4 ff. und 9 ff.; შენიშვნა: ეს მონაკვეთი არ არის ხელმისაწვდომი ონლაინ რეჟიმში, მისი წაკითხვა

ნული პირდაპირ არის მითითებული გსკ-ის § 425 II-ში, მაგრამ ასევე გამომდინარეობს ზოგადი პროცესუალური პრინციპებიდან. მაშასადამე, გერმანიის საპროცესო კანონმდებლობაში მოქმედებს შემდეგი:

თუ სარჩელი პოტენციური სოლიდარული მოვალის წინააღმდეგ საბოლოოდ იქნა უარყოფილი, მოვალეს, რომელმაც სრულად შეასრულა მოთხოვნა, თავისუფლად შეუძლია მოითხოვოს სოლიდარულ მოვალეთა წილთა კომპენსაცია გსკ-ის 426 I პარაგრაფის შესაბამისად. სარჩელის უარყოფით, იურიდიული ეფექტის უფლებამონაცვლეზე გავრცელების გამო (გსკ-ის § 325-ე პარაგრაფი), ასევე პოტენციურ სოლიდარულ მოვალეებს შორის დადგენილად ითვლება, რომ აღარ არსებობს გსკ-ის § 426 II პარაგრაფის შესაბამისად გადასაცემი მოთხოვნა.¹⁸⁸ წილთა კომპენსაციის თავდაპირველი მოთხოვნა გსკ-ის § 426 I პარაგრაფიდან უცვლელი რჩება.¹⁸⁹

თუ ორ საპროცესო თანამონაწილეს, როგორც სოლიდარულ მოვალეებს, საბოლოოდ დაევაღათ ზიანის ანაზღაურება, მათი პასუხისმგებლობა საბოლოოდ დადგენილია მხოლოდ კრედიტორთან მიმართებაში, მაგრამ არა თავად სოლიდარულ მოვალეთა ურთიერთობაში. მაშასადამე, თითოეულ საპროცესო თანამონაწილეს, რომელიც მიჩნეულია სოლიდარულ მოვალედ, შეუძლია შემდგომ სამართლებრივ დავაში იდავოს შიდა განაწილების საკითხზე, რომ გარე ურთიერთობაში არსებობდა კრედიტორის ერთი გსკ-ის § 426-ე პარაგრაფით გათვალისწინებული წილთა გათანაბრების მოთხოვნა.¹⁹⁰

თუმცა, გერმანიის სამოქალაქო საპროცესო სამართალი გვთავაზობს კრედიტორის ინიციატივით ე.წ. მესამე მხარის ჩაბმის შესაძლებლო-

ბას¹⁹¹ (გსკ-ის § 72-ე პარაგრაფი). ისევე, როგორც ინტერვენციის ეფექტის შემთხვევაში, სოლიდარულ მოვალეებს შორის სამართლებრივ ურთიერთობაში, უპირველეს ყოვლისა, სოლიდარულ მოვალეთა რეგრესული მოთხოვნების პროცედურებში, აღარ შეიძლება სადავო იყოს, რომ კრედიტორთან წარმოებული წინა პროცესი იყო არასწორად გადანაცვლებილი.¹⁹²

მიზეზობრივი წილის შეწონვა მიეკუთვნება ფაქტობრივი შეფასების სფეროს. ზედა ინსტანციის სასამართლოებს შეუძლიათ მხოლოდ გადახედონ სამართლებრივ უსწორობებს, კერძოდ, გათვალისწინებული იყო თუ არა საქმისთვის არსებითი გარემოებები.¹⁹³

2. პროცესუალურსამართლებრივი პრობლემატიკა ქართულ სასამართლო პრაქტიკაში

კრედიტორს უფლება აქვს, ცალ-ცალკე სარჩელები წარადგინოს თითოეული მოვალის მიმართ, პარალელურ რეჟიმში ან ერთი საქმის დასრულების შემდეგ წარადგინოს სარჩელი სხვა სოლიდარული მოვალის მიმართ, თუკი ვალდებულება ჯერ კიდევ არ შესრულებულა. სარჩელის წარდგენა ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის მიმართ არ არის დამოკიდებული იმაზე, შეეცადა თუ არა კრედიტორი შესრულების მიღებას სხვა მოვალისგან. ეს უფლება გამომდინარეობს საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 465-ე და 469-ე მუხლებიდან.

თუ სოლიდარული მოვალე კრედიტორის პრეტენზიას არ დააკმაყოფილებს, ამ უკანასკნელის მიერ სასამართლოში სარჩელის შეტანა არ ართმევს უფლებას, სარჩელი შეიტანოს და-

შესაძლებელია მხოლოდ PDF-ფაილის ჩამოტვირთვის შემთხვევაში.

¹⁸⁸ BGH, Urteil vom 06.10.2009 - VI ZR 24/09 - NJW-RR 2010, 831 (juris Rn. 12)

¹⁸⁹ vgl. auch: BGH, Urteil vom 22.09.1969 - VII ZR 116/67 VersR 1969, 1039 (juris 19); BGH, Urteil vom 06.10.2009 - VI ZR 24/09 - NJW-RR 2010, 831 (juris Rn. 12).

¹⁹⁰ BGH, Urteil vom 20.11.2018 - VI ZR 394/17 - NJW 2019, 1751 (juris Rn. 12).

¹⁹¹ <http://lawlibrary.info/ge/books/Civil-Procedure-Com.pdf> zu Art. 89 ff. Rn. 22 ff.

¹⁹² BGH, Urteil vom 07.03.2015 - VII ZR 104/14 - NJW-RR 2015, 1058 (juris Rn. 23).

¹⁹³ BGH, Urteil vom 16.04.1996 - VI ZR 79/95 - NJW 1996, 2023 (juris Rn. 26); BGH, Urteil vom 21.09.1983 - VIII ZR 163/82 - JZ 1984, 230 (juris Rn. 27). ამ მხრივ, ლოგიკურად გამოიყენება რევიზიისთვის დადგენილი შემთხვევების სტანდარტები შერეული ბრალის შემთხვევაში. Dazu: <http://lawlibrary.info/ge/books/Civil-Procedure-Com.pdf> zu Art. 399 ff. Rn. 11.

ნარჩენ მოვალეთა მიმართაც.¹⁹⁴ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 266-ე მუხლის შინაარსიდან გამომდინარე, კანონიერ ძალაში შესული სასამართლო გადაწყვეტილებით დადგენილი ფაქტები და სამართალურთიერთობები შესასრულებლად სავალდებულოა მხოლოდ საქმეში მონაწილე მხარეებისა და მათი სამართალმემკვიდრეებისათვის. გადაწყვეტილების სამართლებრივი შედეგები სხვა მოვალეთა მიმართ არ ვრცელდება. ამდენად, სოლიდარული მოვალეების მიმართ სარჩელის ცალკე წარდგენის შემთხვევაში თითოეული მოთხოვნა დამოუკიდებლად განიხილება. შესაძლოა, ერთიანი სამართლებრივი ინტერესის დაკმაყოფილების მიზნით პროცესუალური შედეგი დადგეს ორი ან მეტი გადაწყვეტილების გამოტანის გზით. თითოეული მათგანის კანონიერ ძალაში შესვლას ეს გარემოება არ დააბრკოლებს, თუმცა, გადაწყვეტილებების აღსრულების ეტაპზე მნიშვნელოვანია, რომ სკ-ის 463-ე მუხლის შინაარსიდან გამომდინარე, კრედიტორს მხოლოდ ერთხელ შეუძლია შესრულების სრულად მიღება. ამდენად, მას შეუძლია, ერთ-ერთი გადაწყვეტილება აღასრულოს მთლიანად ან ნაწილობრივ აღასრულოს ყველა გადაწყვეტილება და ყველა მოვალისგან ჯამურად დაიკმაყოფილოს თავისი სრული ინტერესი. პროცესუალურსამართლებრივი თვალსაზრისით, ყველა ასეთი გადაწყვეტილების აღსრულებას არ აბრკოლებს არც სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის დებულებები და არც „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ საქართველოს კანონის ნორმები, თუმცა, მატერიალურსამართლებრივი თვალსაზრისით, სკ-ის 467-ე მუხლის რეგულაციიდან გამომდინარე, როგორც კი კრედიტორი სრულ შესრულებას მიიღებს, სოლიდარული ვალდებულება წყდება და ზედმეტი შესრულების მიღება წარმოქმნის უსაფუძვლო გამდიდრების წინაპირობებს. ზუსტად ასევე შეუძლია კრედიტორს თითოეულ სოლიდარულ მოვალეს ნაუყენოს მთლიანი მოთხოვნა სარჩელის ფორმით ან ნაწილ-ნაწილ მოითხოვოს გადახდა და აწარმოოს ამასთან დაკავშირებული რამდენიმე პროცესი.

როგორც უკვე არაერთხელ აღინიშნა, სოლიდარული ვალდებულების მიზანია კრედიტორის მდგომარეობის გაუმჯობესება. სკ-ის 465-ე მუხლის თანახმად, კრედიტორი მოვალის არჩევანში თავისუფალია. სკ-ის 469-ე მუხლის და სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 182-ე მუხლის 1-ელი ნაწილის შინაარსიდან გამომდინარე, მას შეუძლია, სარჩელი აღძრას როგორც ყველა მოვალის მიმართ ერთობლივად, ისე - ნებისმიერი მათგანის მიმართ ცალ-ცალკე.

თუკი სახეზეა სოლიდარული მოვალეების მიმართ წარდგენილი სარჩელების გაერთიანების ფორმალური წინაპირობები, შინაარსობრივი თვალსაზრისით შესაძლებელია ამ საქმეთა ერთ წარმოებად გაერთიანება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 182-ე მუხლის მე-4 ნაწილის შესაბამისად.

სოლიდარული მოვალეების მიმართ ერთად წარდგენილი სარჩელიდან სასარჩელო მოთხოვნის ცალკე წარმოებად გამოყოფის მიზანშეწონილობა ცალკეულ შემთხვევებში უნდა შეაფასოს სასამართლომ. სადავოა, თუ რამდენად გამართლებულია თითოეული მოვალის მიმართ საქმის ცალკე წარმოებად გამოყოფა მაშინ, როდესაც მოსარჩელემ სასამართლოს მსჯელობის საგნად აქცია მოპასუხეთა სოლიდარული ვალდებულება.

ერთ-ერთი საკითხი, რომელიც უკავშირდება საგნობრივი განსჯადობის გამიჯვნის პრობლემატიკას, ვლინდება სოლიდარულად პასუხისმგებელი პირების მიმართ წარდგენილი სარჩელის შემთხვევაში, სადაც ზიანის ანაზღაურებაზე ერთ-ერთი მოპასუხის ვალდებულება კერძოსამართლებრივი შინაარსისაა, ხოლო მეორე მოპასუხეა სახელმწიფო, როგორც ზიანის ანაზღაურებაზე ვალდებული სუბიექტი, სკ-ის 1005-ე მუხლის საფუძველზე. საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-2 მუხლის 1-ელი ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტის თანახმად, სახელმწიფოსათვის ზიანის ანაზღაურების დაკისრების მოთხოვნა განსჯადობით ადმინისტრაციული სამართალწარმოების წესით განხილვას ექვემდებარება,¹⁹⁵ ხოლო ფიზიკური პირის მიმართ წარდგენილი სარჩელი სამოქალაქო

¹⁹⁴ იხ. სუსგ 15.06.2001 #3კ/253-01.

¹⁹⁵ იხ. სუსგ 22.09.2015 #ბს-281-277 (გ-15).

ლაქო სამართალწარმოების წესით განიხილება.¹⁹⁶ თუმცა, როდესაც ადმინისტრაციულ ორგანოსთან ერთად მოპასუხედ დასახელებულია ფიზიკური პირი და სარჩელი ორივე სუბიექტის წინააღმდეგ ერთობლივად არის წარდგენილი სოლიდარულ პასუხისმგებლობაზე მითითებით დამკვიდრებული პრაქტიკის შესაბამისად, საქმე განიხილება ადმინისტრაციული სამართალწარმოების წესით.¹⁹⁷

მაგალითად, ერთ-ერთ დავაში მოსარჩელემ მიმართა სასამართლოს მოპასუხეების აღსრულების ეროვნული ბიუროსა და აღმასრულებლის (ფიზიკური პირის) წინააღმდეგ და მოითხოვა, მოპასუხეებს სოლიდარულად დაკისრებოდათ აღმასრულებლის მიერ არამართლზომიერი სააღსრულებო მოქმედებით მიყენებული ზიანის ანაზღაურება. მოსარჩელე იყო კრედიტორი სააღსრულებო საქმეში. აღნიშნული საქმე სამივე ინსტანციის სასამართლომ განიხილა ადმინისტრაციული სამართალწარმოების წესით.¹⁹⁸

ერთ-ერთ დავაში, სადაც მოსარჩელე ზიანის ანაზღაურებას ითხოვდა სოლიდარულად რამდენიმე მოპასუხის მიმართ, მათ შორის - ადმინისტრაციული ორგანოს მიმართ, სააპელაციო სასამართლომ ჩათვალა, რომ „დავა განხილული უნდა ყოფილიყო ადმინისტრაციული წესით. სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ დავის გადაწყვეტის დროს დაშვებული იყო პროცესუალური დარღვევა, რაც გამოიხატა გადასაწყვეტი დავის სამოქალაქო სამართალწარმოების წესით განხილვაში, იმ პირობებში, როდესაც მოცემულ დავაში ერთ-ერთ მოპასუხეს წარმოადგენდა ადმინისტრაციული ორგანო - აჭარის ა/რ ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო, ვისგანაც მოსარჩელე, სხვა მოპასუხეებთან ერთად, სოლიდარულად ითხოვდა ზიანის ანაზღაურებას, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-2

მუხლის მე-2 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტის საფუძველზე დავა ადმინისტრაციული სამართალწარმოების წესით განხილვას ექვემდებარებოდა“. აღნიშნული მოსაზრება გაიზიარა საკასაციო სასამართლომაც და, საბოლოოდ, საკითხი გადაწყდა ადმინისტრაციული სამართალწარმოების წესით.¹⁹⁹

განსაკუთრებით აქტუალურია მოთხოვნის ცალკე წარმოებად გამოყოფის საკითხი, როდესაც სარჩელი წარდგენილია სოლიდარული მოვალეების მიმართ, სადაც ერთ-ერთი მოვალის მიმართ მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძველი კერძო სამართლებრივი ბუნებისაა, მეორე მოვალის მიმართ კი - საჯარო სამართლებრივი. ერთ-ერთ მსგავს საქმეში თბილისის საქალაქო სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა კოლეგიამ არ დააკმაყოფილა მოპასუხე კერძო სამართლის იურიდიული პირის წარმომადგენლის შუამდგომლობა მის მიმართ წარდგენილი მოთხოვნის ნაწილში საქმის წარმოების შეწყვეტის თაობაზე. განჩინებაში სასამართლომ განმარტა, რომ როდესაც მოპასუხეებს წარმოადგენენ ადმინისტრაციულ ორგანოსთან ერთად კერძო სამართლის სუბიექტები, სოლიდარული ვალდებულების საფუძველზე, ადმინისტრაციულ დავებს განიხილავს ადმინისტრაციული სასამართლო, ვინაიდან სასამართლო იყენებს მატერიალურსამართლებრივ ნორმებს, რომელიც შეეხება როგორც სახელმწიფოს მხრიდან მიყენებული ზიანის ანაზღაურებას, ისე კერძო პირის მხრიდან ზიანის ანაზღაურებას. ორივე შემთხვევაში გამოიყენება მატერიალურსამართლებრივი საფუძვლის სახით სამოქალაქო კოდექსის დებულებები. რადგან მოთხოვნა წარდგენილი იყო სოლიდარულად რამდენიმე მოპასუხის მიმართ, სასამართლომ გაუმართლებლად მიიჩნია მისი გამიჯვნა და ცალ-ცალკე მოპასუხეების მიმართ დავის წარმართვა იმ მიზნით, რომ ერთი საქმე განხილულიყო სამოქალაქო, მეორე კი - ადმინისტრაციული სამართალწარმოების წესით.²⁰⁰

¹⁹⁶ იხ. სუსგ 16.04.2019 #ბს-436(გ-19).

¹⁹⁷ იხ. სუსგ 08.04.2010 #ბს-233-224(გ-10), სუსგ 13.05.2021 #ბს-1212(კ-20).

¹⁹⁸ იხ. სუსგ 13.06.2017 #ბს-312-310(კ-17).

¹⁹⁹ იხ. სუსგ 16.05.2019 #ბს-327-309(კ-07).

²⁰⁰ იხ. თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2018 წლის 2 აპრილის განჩინება #3/5047-16 საქმეზე.